

**UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO
PRAHA**

bakalářské (prezenční) studium
2009 – 2012

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lucie Roubalová

Aféra Watergate a její ohlas v československém tisku

Praha 2012

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Libor Svoboda Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKÝ UNIVERSITY PRAGUE

Bachelor Full-Time Studies
2009 - 2012

BACHELOR THESIS

Lucie Roubalová

The Watergate Scandal and its response in The
Czechoslovak Press

Prague 2012

**The Bachelor Thesis Work Supervisor: Mgr. Libor
Svoboda Ph.D.**

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Dlouhomilově dne 14. března 2012

Lucie Roubalová

.....

Poděkování

Chtěla bych poděkovat panu Doc. PhDr. Ottu Novákovi CSc. za původní vedení mé práce, a rovněž panu Mgr. Liboru Svobodovi Ph.D., který mi umožnil dokončit práci pod jeho vedením a poskytl mi cenné rady. Dále bych ráda poděkovala své kamarádce Bc. Miluše Jílkové za pomoc při překladu cizojazyčných textů.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá aférou Watergate, která patří mezi nejznámější politické skandály 20. století. Zaměřuje se nejen na počátek celé události, ale rovněž popisuje její průběh a dopad, který je úzce spojen s rezignací amerického prezidenta Richarda Nixona. Studie této události je na závěr dána do kontextu s předními deníky československého tisku, jež o celém případě informovaly veřejnost v Československu na počátku 70. let 20. století.

Klíčové pojmy

Aféra, americký tisk, Bílý dům, Bob Woodward, Carl Bernstein, cenzura, Československo, československý tisk, demise, impeachment, komunismus, Kouřící zbraň, magnetofonové pásky, Mladá fronta, politika, prezident, Richard Nixon, Rudé právo, subpoena, Svobodné slovo, USA, vloupání, vyšetřování, Washington Post, Watergate, žurnalistika.

Annotation

The bachelor thesis describes the Watergate scandal which belongs to the most famous political affairs in the 20th century. It deals with beginning of whole event and also describes its development and impact closely connected to the resignation of Richard Nixon, American president. The final part compares the context of the whole affair to the Czechoslovakia press which informed the public about this event in the 1970s.

Key words

American press, audio tapes, Bob Woodward, burglary, Carl Bernstein, censorship, communism, Czechoslovak press, Czechoslovakia, impeachment, investigation, journalism, Mladá fronta, policy, president, resignation, Richard Nixon, Rudé právo, scandal, subpoena, Svobodné slovo, The Smoking Gun, The Washington Post, The White House, USA, Watergate.

OBSAH

ÚVOD	9
1. Průběh aféry Watergate v souvislosti amerických dějin 70. let 20. století ..	10
1.1 Situace před začátkem aféry Watergate	10
1.2 Vloupání do budovy Watergate.....	12
1.2.1 První pokus.....	12
1.2.2 Druhý pokus	13
1.3 Aféra Watergate a Bílý dům.....	16
1.3.1 Nixonovo znovuzvolení	17
1.3.2 Soudní řízení „watergateské sedmičky“	18
1.3.3 Vyšetřování	20
1.3.4 Čistka v Bílém domě	23
1.3.5 Ervinovy výsledky	24
1.4 Aféra Watergate a prezident Nixon.....	26
2. Demise prezidenta Nixona	28
2.1 Profil amerického prezidenta.....	28
2.2 Bitva o magnetofonové pásky	30
2.2.1 Subpoena a impeachment.....	33
2.2.2 Nixonovi spiklenci a seznam nepřátel.....	35
2.2.3 Kompromitující důkaz.....	37
2.3 Obžaloba prezidenta	42
2.4 Rezignace Richarda M. Nixona.....	44
2.5 Aféra Watergate a The Washington Post	48
2.5.1 Bob Woodward a Carl Bernstein.....	49
3. Tiskový ohlas československého tisku – zejména pád prezidenta Nixona ..	53
3.1 Situace v Československu	53
3.1.1 Cenzura.....	55
3.2 Československý tisk - 1972	59
3.3 Československý tisk - 1973	63
3.4 Československý tisk – 1974	71
ZÁVĚR	75
SEZNAM POUŽITÉ ČESKÉ LITERATURY A PRAMENŮ	77

SEZNAM POUŽITÉ ZAHRANIČNÍ LITERATURY A PRAMENŮ.....	78
SEZNAM POUŽITÝCH PERIODIK	79
SEZNAM POUŽITÝCH INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	80
SEZNAM PŘÍLOH	81

ÚVOD

Aféra Watergate patří mezi nejznámější politické skandály 20. století. Byla pojmenována podle komplexu obytných a kancelářských budov Watergate, které sídlí v hlavním městě Spojených států amerických (USA) ve Washingtonu D. C. Právě v komplexu Watergate byly kanceláře ústředí Demokratické strany, do kterých se vloupala pětice mužů. Tato událost zahájila vyšetřování trvající téměř tři roky, jež mělo za následek odstoupení a uvěznění mnoha vládních zaměstnanců, a především pád samotného prezidenta USA.

Spojené státy byly středem pozornosti ještě před propuknutím celého skandálu, a to z důvodu nekončící války ve Vietnamu. Přestože aféra do války přímo nezasahovala, měla na ni určitý vliv, především v oblasti zahraniční politiky. Situace uvnitř země, Spojené státy oslabila, čímž navenek ztrácely postavení silného hegemonu a důvěru, což velmi ztěžovalo diplomatická jednání v různých částech světa.

Mezi největší soupeře Spojených států patřil především Sovětský svaz s jeho spojenci. Právě tyto země sledovaly dění okolo prezidenta Nixona a Bílého domu s velkým napětím a očekáváním, neboť tak mohly všem potvrdit správnost své vlády a ideologie. K tomu jim pomáhal hlavně tisk a další média, která byla plně pod kontrolou vládnoucí strany.

Cílem bakalářské práce je objasnit případ Watergate, zaměřit se nejen na jeho průběh, ale zejména dopad, který nebyl pro mnoho lidí, a zvláště pro amerického prezidenta Nixona, velmi příznivý. V této souvislosti bude zmíněn také tiskový ohlas československého tisku a jeho působení na občany v době normalizace.

Ve spojitosti s historickou metodou a studií k významné události dějin americké žurnalistiky, jde o souhrn tištěných pramenů a literatury, které jsou doplněny analýzou tiskového ohlasu v Československu a komparací archivních pramenů, především Rudého práva, Mladé fronty a Svobodné slova v rozmezí let 1972 – 1974.

Přínosem bakalářské práce je podání uceleného pohledu na téma práce a upozornění na důležitá fakta a zajímavosti týkající se obsahu.

1. PRŮBĚH AFÉRY WATERGATE V SOUVISLOSTI AMERICKÝCH DĚJIN 70. LET 20. STOLETÍ

Kapitola se zabývá nejen situací před počátkem aféry Watergate, ale zároveň popisuje její vznik a následné kroky, které přivedly především vyšetřovatele a novináře k Bílému domu. Následně se kapitola věnuje vyšetřování a potrestání osob zapojených do vloupání ve Watergate, a také veškerým děním okolo amerického prezidenta Richarda Nixona.

1.1 Situace před začátkem aféry Watergate

V listopadu 1968 vyhrál republikánský kandidát Richard Milhous Nixon prezidentské volby nad svým protivníkem Hubertem Humpreym. Mezi hlavní témata toho roku patřila nekončící válka ve Vietnamu a rostoucí násilí v amerických městech. I přesto, že „*ani jeden z kandidátů nenabízel jasně formulované řešení, veterán republikánské politiky Richard Nixon se (...) ve svých projevech systematicky obracel na „mlčící většinu, na ty, kteří nedemonstrují, ani nevyvolávají bitky s policií“.*“ A s rozdílem o málo větším než jedno procento se stal sedmatřicátým prezidentem Spojených států amerických. V době, kdy byl Nixon uveden do funkce, tj. 20. ledna 1969, nebyl ve Spojených státech politik, který by mu svými zkušenostmi a schopnostmi mohl konkurovat¹.

Nixonův předchůdce Lyndon Baines Johnson znovu nekandidoval, a to hlavně z důvodu nadále trvající války ve Vietnamu, která vyvolávala nejen přímý odpor, ale na jejímž pozadí se mohly projevit i jiné nespravedlnosti, týkající se například života černochů ve městech. Henry Kissinger napsal: „*Během posledního roku Johnsonova funkčního období styl, metody a rétorika oponentů války ve Vietnamu klesly na tak nechutnou úroveň, že se z ní náš veřejný život ještě zcela nezotavil. Během prezidentské kampaně v roce 1968 byl tak vřelý a velkorysý člověk jako Hubert Humphrey napadán s takovou zuřivostí, že si na ni později dokázal vzpomenout jen se slzami v očích. Všechny*

¹ MAREŠ, Petr. *Prezidenti spojených států*. Praha: Práh, 1994. ISBN 80-85809-24-9, s. 54.

*tyto tendence tragicky umocnilo zvolení Richarda Nixona. Tento muž byl pravděpodobně jediným politikem, jenž mohl Ameriku vyvést z Vietnamu, aniž by nastala v řadách konzervativců revolta.*²

V zahraniční politice byl nově jmenovaný prezident společně se svým ministrem zahraničí Henrym Kissingerem velmi úspěšný. Nejen, že se mu podařilo obnovit diplomatické vztahy s Čínou, ale také se podílel na politice détente, neboli uvolnění napětí, které přetrvávalo mezi Spojenými státy a Sovětským svazem. Bylo zřejmé, že *„štáb Bílého domu se stal institucí převyšující svým významem všechna ministerstva.*³

Vcelku poklidné Nixonovo prezidentské období však 13. června 1971 narušil deník The New York Times. Ten na svých stránkách začal zveřejňovat tzv. Pentagon Papers, což byly tajné materiály o Indočíně, které nashromáždili po dobu svého prezidentského působení bývalí prezidenti J. F. Kennedy a L. Johnson⁴. Šlo o dokumenty, které sice poukazovaly na „dvojí tvář amerických vlád“ a jasně dokazovaly, že vlády něco jiného prohlašovaly a něco jiného prováděly, ovšem nemohly nijak výrazně ohrozit stávající Nixonovu politiku, a proto bylo zarážející, že Nixonovi lidé usilovně bojovali proti zveřejnění tajných dokumentů, které se jich svým obsahem ve skutečnosti vůbec netýkaly⁵. Ani Henry Kissinger se odhalených spisů neobával a sám o nich napsal: *„Žádný z těchto dokumentů nijak nepoškozoval Nixonovu vládu. Mohly nám naopak posloužit jako důkaz, že jsme po svých předchůdcích podědili hrozná věci. Někteří členové štábu Nixonova Bílého domu naléhali, abychom jich takto skutečně využili. Já jsem se dokonce zpočátku domníval, že za tímto informačním únikem stojí naši vlastní lidé, kteří ho zosnovali přesně z těchto důvodů.*⁶

Tento únik informací se stal podnětem pro vytvoření tzv. instalatérské jednotky Bílého domu pod vedením Johna Ehrlichmana, jenž měla za úkol

² KISSINGER, Henry. *Bouřlivé roky*. Praha: BB art, 2004. ISBN 80-7341-206-3, s. 89.

³ MAREŠ, Petr. *Prezidenti Spojených států*, s. 54.

⁴ Watergate - Thirty-Fifth Anniversary. Washington Post: Breaking News, World, US, DC News & Analysis [online]. © 1996-2012 [cit. 2011-09-24]. Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/special/watergate/timeline.html>

⁵ MAJSTR, Jiří a Stanislav MUNDIL. *Washington do uzávěrky*. Praha: Český spisovatel, 1997. ISBN 80-202-0626-4, s. 210-212.

⁶ KISSINGER, Henry. *Bouřlivé roky*, s. 115.

„ucpat díry“, kterými informace unikaly⁷. „Původně chtěla vláda zjistit jen to, nakolik verze Pentagonských dokumentů, zveřejněná v *New York Times*, odpovídá skutečným dokumentům, (...) pak se snažili vypátrat, jak se Pentagonské dokumenty dostaly ven. Tím to všechno začalo; ta jejich práce – hledání úniků. Nějaký čas studovali úniky informací z ministerstva zahraničí. Kontrolovali telegramy z ambasad a snažili se získat přehled o tom, přes čí stůl který telegram prošel.“⁸ Zároveň se členové jednotky vkradli do ordinace losangeleského psychiatra Fieldinga, k němuž chodil pracovník Pentagonu Daniel Ellsberg. Za úkol měli najít Ellsbergovy lékařské spisy, aby jej mohli vydírat, neboť ho považovali za pachatele vynášejícího tajné dokumenty⁹. Henry Kissinger se o této situaci ve své knize vyjádřil: „*Toto vloupání bylo nechutné, dětinské a kontraproduktivní: znemožnilo soudní proces s jedincem, který se chlubil svým pohrdáním zákony, jež zakazovaly nepovolené publikování tajných materiálů. Dodnes mi činí potíže pochopit smysl tohoto vloupání. Kdyby totiž dokumenty z ordinace dokázaly, že je Ellsberg labilní, pomohlo by to spíše jeho obhajobě než vládní kauze. A jestliže byl tento čin z praktického hlediska přímo stupidní, pak z morálního hlediska se jednoduše nedal omluvit. Loupež objednaná Bílým domem, aniž by ji předtím posvětila nějaká soudní autorita, nemůže být ničím jiným než hanebností.*“¹⁰ Tato tajná operace nakonec skončila neúspěšně. Jediná informace, jež se týkala Daniela Ellsberga byla jeho adresa ve Fieldingově diáři.

1.2 Vloupání do budovy Watergate

1.2.1 První pokus

28. května 1972 se najatí „instalatéři“ pokusili nainstalovat štěnice v Demokratickém ústředí, kde měli najít kompromitující důkazy, které by

⁷ Watergate - Thirty-Fifth Anniversary. Washington Post: Breaking News, World, US, DC News & Analysis [online]. © 1996-2012 [cit. 2011-09-24]. Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/special/watergate/timeline.html>

⁸ BERNSTEIN, Carl a Bob WOODWARD. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. ISBN 80-7257-884-7, s. 198.

⁹ BOROVIČKA, V. P. *Watergate*. Praha: Orbis, 1976. ISBN 11-082-76, s. 73.

¹⁰ KISSINGER, Henry. *Bouřlivé roky*, s. 115.

poškodily demokraty v jejich volební kampani. Zaměstnanci Výboru pro znovuzvolení prezidenta Nixona předpokládali, že odhalí spojení demokratů s levicovými organizacemi, vypátrají styky se skupinami stojícími mimo zákon a budou tak moci zostudit konkurenční politickou stranu¹¹.

Skupinka „instalatérů“ tedy ofotografovala „dokumenty ležící na O'Brienově psacím stole a McCord (...) instaloval odposlouchávací zařízení, miniaturní vysílačky, do dvou telefonů, z nichž jeden stál v kanceláři předsedy sdružení předsedů Demokratické strany v jednotlivých státech Unie Spencera Olivera a druhý na stole O'Brienovy sekretářky, jež měla společnou linku se svým šéfem.“¹² Nehledě na to, že přenos z nainstalovaného zařízení byl nekvalitní, ani v prohledaných materiálech nic zajímavého nenašli.

Tato akce je známá jako operace „Gemstone“, neboť sekretářka finančního poradce CREEP Sally Harmoniová, která měla přepsat kompromitující pasáže ze získaných nahrávek, použila kancelářský papír s vodotiskem Gemstone.

Noční operace měla dvě části. Druhá skupina, která se měla dostat do kanceláří senátora McGoverna, ovšem dopadla naprostým neúspěchem. Tom Gregory, který pracoval v McGovernově týmu, se měl ukrýt v suterénu budovy a později lupičům otevřít dveře. Během noci ho však přistihl neznámý muž, Gregory zpanikařil a utekl¹³.

1.2.2 Druhý pokus

V noci z 16. na 17. června 1972 měl proběhnout další, tentokrát lépe připravený pokus o vloupání. Noční hlídač komplexu Watergate Frank Wills však při pravidelné obchůzce objevil odemčené zadní dveře, které měly zalepenou zástrčku. Po bližším prozkoumání zavolal policii, která v 6. patře ve 2:30 ráno zadržela pět mužů, kteří se snažili skrýt pod stoly v kanceláři

¹¹ BOROVIČKA, V. P. *Watergate*, s. 26.

¹² SUMMERS, Anthony. *Richard Nixon – Arogance moci*. Praha: BB art, 2003. ISBN 80-7341-036-2, s. 478, 479.

¹³ BOROVIČKA, V. P. *Watergate*, s. 26-27.

Demokratické strany¹⁴. Skupina mužů na sobě měla „tmavé obleky a na rukou gumové rukavice Playtex. Policie u nich zajistila příruční krátkovlnné vysílačky, čtyřicet cívek neexponovaného filmu, dva fotoaparáty, paklíče, tužkové rozprašovače slzného plynu a odposlouchávací zařízení, zřejmě určené jak k odposlechlům telefonátů, tak i k hovoru v místnosti.“¹⁵ Navíc u nich bylo nalezeno téměř 2 300 dolarů v hotovosti¹⁶, které měli u sebe, a dalších 3 200 dolarů v nových stodolarových bankovkách v jejich hotelových pokojích číslo 214 a 314. Policie zároveň poukázala na to, že bankovky pochází ze stejné série a jejich čísla na sebe navazují¹⁷.

Všichni zadržení se představili falešnými jmény; později však přiznali svou skutečnou identitu. Mezi pěti muži byl bývalý tajný agent Bernard L. Barker, bývalý člen námořní pěchoty Frank A. Sturgis, kubánští emigranti Virgilio R. Gonzales a Eugenio R. Martinez¹⁸, a také jistý James McCord, který přiznal, že je bezpečnostní konzultant a že dříve pracoval pro CIA¹⁹. Ukázalo se, že nemohlo jít o běžné vloupání, neboť všichni muži kromě McCorda pocházeli z Miami a jejich přesun do Washingtonu tedy musel být velmi nákladný, přičemž v kancelářích nebylo nic, co by mělo pro lupiče velkou materiální hodnotu²⁰.

Později také vyšlo najevo, že McCord pracuje jako koordinátor pro bezpečnost Výboru pro znovuzvolení prezidenta Richarda Nixona (CREEP)²¹, neboli Comitee for the Re-election of the President.

¹⁴ Watergate Chronology 1971-72. *Watergate.info - The Scandal That Destroyed President Richard Nixon* [online]. ©1995-2009 [cit. 2011-09-24]. Dostupné z: <http://watergate.info/chronology/1972.shtml>

VARIOUS AUTHORS. *Scandal – Inside stories of power, intrice and corruption*. Leicester: Blitz, 1991. ISBN 1-85605-028-9, s. 236.

¹⁵ BERNSTEIN, Carl a Bob WOODWARD. *Všichni prezidentovi muži*, s. 15.

¹⁶ 5 Held in Plot to Bug Democrats' Office Here. *Washington Post: Breaking News, World, US, DC News & Analysis* [online]. © 1996-2012 [cit. 2011-09-24]. Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2002/05/31/AR2005111001227.html>

¹⁷ BOROVIČKA, V. P. *Watergate*, s. 19.

¹⁸ Watergate Scandal. *United States American History* [online]. [© 2012] [cit. 2011-09-24]. Dostupné z: <http://www.u-s-history.com/pages/h1791.html>

¹⁹ MAJSTR, Jiří a Stanislav MUNDIL. *Washington do uzávěrky*, s. 199.

²⁰ Příloha Louče 45 - Mýty a historická fakta aféry Watergate. *Louč - me-zine o médiích a žurnalistice* [online]. 4. 4. 2005 [cit. 2011-09-24]. Dostupné z: <http://www.louc.cz/pril01/p45water.html>

²¹ MAJSTR, Jiří a Stanislav MUNDIL. *Washington do uzávěrky*, s. 199.

Bývalý ministr spravedlnosti John Mitchell, který stál v čele Nixonovy kampaně pro znovuzvolení, se však od této záležitosti distancoval a 18. června 1972 v Los Angeles vydal prohlášení: „*Zmíněný muž je majitelem soukromé bezpečnostní agentury, kterou si náš výbor před několika měsíci najal na výpomoc při instalaci našich zabezpečovacích systémů. Podle našich informací má celou řadu klientů a různých zájmů, ale o těchto jeho vztazích nemáme žádnou bližší povědomost. Důrazně prohlašujeme, že tento muž, jakož i ostatní lidé, zapletení do této aféry, nekonali podle našich pokynů ani s naším souhlasem. V naší předvolební kampani či ve volebním procesu jako takovém není pro podobné aktivity místo a my je nehodláme podporovat ani trpět.*“²² Po čtrnácti dnech od tohoto prohlášení, tj. 1. července 1972, však ze své funkce sám odstoupil.

O celý případ se začala zajímat média. Mimo jiné, značnou zásluhu na zveřejnění případu Watergate má především americký list The Washington Post se svými reportéry Bobem Woodwardem a Carlem Bernsteinem, který na začátek aféry vzpomíná: „*Spolu s námi se jí tehdy ve Washingtonu věnovalo zhruba 2.000 reportérů. Po šesti měsících jich zůstalo jen čtrnáct. A pouze šest z těchto čtrnácti mělo od redakcí pokyn jít hlouběji do problému: nesledovat jen běžná oficiální komuniké a soudní přelíčení, ale pokusit se zjistit, co se skutečně stalo.*“²³

Po incidentu v komplexu Watergate se ovšem štáb Bílého domu a představitelé CRP snažili odlákat pozornost novinářů a nalákat je na falešnou stopu. Z toho důvodu se začalo mluvit o tom, že vloupání do komplexu Watergate patří do režie anticastrovských Kubánců, jejichž úkolem je získat důkazy o demokratech, kteří údajně dostávají finanční podporu z Kuby. Prezidentův mluvčí Ronald L. Ziegler navíc „*celý incident označil za ‚pokus vloupání třetího řádu‘, který Bílému domu nestojí za další komentáře.*“²⁴

²² BERNSTEIN, Carl a Bob WOODWARD. *Všichni prezidentovi muži*, s. 20.

²³ Kultura idiotů | Téma - RESPEKT.IHNED.CZ. *Časopis Respekt* [online]. 31. 8. 1992 [cit. 2012-02-04]. Dostupné z:

[http://respekt.ihned.cz/index.php?p=R00000_d&&article\[id\]=35931540](http://respekt.ihned.cz/index.php?p=R00000_d&&article[id]=35931540)

²⁴ BERNSTEIN, Carl a Bob WOODWARD. *Tamtéž*, s. 24, 32.

O reportérech Postu navíc mluvil jako o sběratelích drbů; a jak sám Bernstein řekl: „*Místo na naše články útočil přímo na naše osoby.*“²⁵

Ovšem nedlouho na to se aféra Watergate dostala na mrtvý bod a zcela se vytratila. „*Reportéři nechápali, jak je to možné. Ani Bernsteinův kontakt – bývalý vládní představitel – nedokázal opatřit žádné nové informace a říkával žertem (alespoň Berstein to tak chápal), že se Bílý dům „stáhl do ilegality“.*“²⁶

1.3 Aféra Watergate a Bílý dům

29. srpna 1972 proběhla v Bílém domě tisková konference, kde se prezident Nixon vyjádřil k situaci okolo Watergate, přičemž prohlásil, že se jedná pouze o „bizarní epizodu“, se kterou nemají jeho zaměstnanci vůbec nic společného²⁷. Důkazem mělo být prošetření případu pod vedením Johna Deana, který zjistil, že nikdo z členů Bílého domu není do aféry zapojen.

Překvapením bylo, když 15. září 1972 porota oznámila jména všech obžalovaných, mezi kterými byla nejen pětice lupičů zatčená 17. června, ale rovněž se objevilo jméno Howarda Hunta a Gordona Liddyho. Proti každému z nich bylo vzneseno osm bodů obžaloby, která souvisela s trestnými činy zločinného spiknutí, vloupání a s porušením federálního zákona, který ve svém znění zakazuje tajný elektronický odposlech ústní komunikace²⁸.

Jméno Howarda Hunta bylo nalezeno v malém adresáři, „v němž byly pod písmenem „H“ zkratky H. H., které policisté v té chvíli nedovedli rozšifrovat, a pod písmenem „W“ heslo W. House, což si vysvětlovali jako White House – Bílý dům, zvláště když číslo 456-1414 souhlasilo s telefonním číslem sídla prezidenta Spojených států amerických.“²⁹ Zároveň se zjistilo, že

²⁵ Kultura idiotů | Téma - RESPEKT.IHNED.CZ. Časopis Respekt [online]. 31. 8. 1992 [cit. 2011-09-25]. Dostupné z:

[http://respekt.ihned.cz/index.php?p=R00000_d&&article\[id\]=35931540](http://respekt.ihned.cz/index.php?p=R00000_d&&article[id]=35931540)

²⁶ BERNSTEIN, Carl a Bob WOODWARD. *Všichni prezidentovi muži*, s. 33.

²⁷ BOROVIČKA, V. P. *Watergate*, s. 350.

²⁸ BERNSTEIN, Carl a Bob WOODWARD. *Všichni prezidentovi muži*, s. 63.

²⁹ BOROVIČKA, V. P. *Watergate*, s. 19.

Hunt je bývalým důstojníkem CIA a Liddy bývalým agentem FBI, přičemž nyní oba pracují jako zaměstnanci Bílého domu³⁰.

1.3.1 Nixonovo znovuzvolení

Celý skandál vydrželi republikáni tajit až do voleb, které se konaly 7. listopadu 1972. Přestože se v průběhu prezidentských voleb o aféře Watergate veřejně vědělo, většina voličů této události nepřikládala značný význam³¹ a svoji důvěru opět vložila do rukou republikánského kandidáta. Zajímavé také bylo, že „*při účasti pouhých 56 procent voličů byl Richard Nixon zvolen nečekaně vysokým počtem hlasů – 61 procenty.*“³² Velkou zásluhu na výsledku voleb měl kromě dalších také prezidentův poradce pro vnitřní záležitosti John Ehrlichman. Ten se pokusil odpoutat pozornost široké veřejnosti od Bílého domu prohlášením, ve kterém voličům připomněl, že právě probíhá tzv. „měsíc špíny“, ve kterém se politikové navzájem obviňují z různých nekalostí, neboť do voleb zbývají pouze tři týdny. Dále posluchačům sdělil, že on sám o žádné politické špionáži, v režii republikánů či vlády, nic neví a rozhodně nikdo z Bílého domu předem nic netušil o případu Watergate³³.

Významnou roli při volbách však sehrál i Výbor pro znovuzvolení prezidenta, zkráceně CREEP. „*Přesnější zkratka je sice CRP, ale často se používala varianta CREEP, nejenže se lépe vyslovuje, ale je to také nomen omen – creep je v angličtině plazit se, plížit se, rozlézat se, ale také ve slangu čmuchar, prostě konotace toho slova jsou veskrze negativní.*“³⁴ Tato instituce měla pomoci Richardu Nixonovi vyhrát i druhé kolo prezidentských voleb, tentokrát nad kandidátem demokratů Georgem McGovernem. A s jakými prostředky instituce pracovala? „*Vědomé a pečlivě připravené lži, nezákonné odposlouchávání telefonních rozhovorů, padělky dokumentů, nepravdivá*

³⁰ The Watergate Story | The Post Investigates (washingtonpost.com). *Washington Post: Breaking News, World, US, DC News & Analysis* [online]. © 1996-2012 [cit. 2011-09-24]. Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/special/watergate/part1.html>

³¹ MAJSTR, Jiří a Stanislav MUNDIL. *Washington do uzávěrky*, s. 202.

³² BOROVIČKA, V. P. *Watergate*, s. 350.

³³ BERNSTEIN, Carl a Bob WOODWARD. *Všichni prezidentovi muži*, s. 148.

³⁴ MAJSTR, Jiří a Stanislav MUNDIL. *Washington do uzávěrky*, s. 199.

propaganda, vloupání, použití násilí, vyhrožování hraničící s vydíráním, vymáhání úplatků, to jsou jen některé metody, jichž se CREEP neštila použít.“ Pokud chce totiž člověk v politice něčeho dosáhnout, musí mít ostré lokty a v předvolebním souboji to platí dvojnásob. Navíc se musí obklopit schopným a ostříleným týmem lidí, který mu k cíli ve velké míře pomůže. Prezidentské volby v roce 1972, ve kterých Richard Nixon potvrdil svou suverenitu a moc, se tak staly nejzkorumpovanějšími volbami v dějinách Ameriky³⁵.

Richardu Nixonovi ovšem záleželo jen na výsledku samotném, nikoli na tom, co se dělo v zákulisí voleb. A když Nixon začal nové období 20. ledna 1973, představil svým hlavním spolupracovníkům a členům vlády čtyřletý kalendář, v němž stálo: „Prezidentské období, které dnes začíná, zahrnuje 1 461 dnů – ne víc, ne méně.... Mohou to být velké dny pro Ameriku a skvělé momenty ve světové historii“³⁶.

1.3.2 Soudní řízení „watergateské sedmičky“

Po volbách byl zahájen proces proti pachatelům, kteří byli zatčeni v komplexu Watergate. Sedm mužů se 8. ledna 1973 chystalo před soudem tvrdit, že příkaz k vniknutí do kanceláří komplexu Watergate jim byl vydán vysoce postavenými vládními představiteli, a tudíž šlo o tajný, avšak oficiálně schválený úkol³⁷. Soudnímu přelíčení předsedal federální soudce John J. Sirica, jeden z nejstarších a nejobávanějších soudců ve Spojených státech, kterému „*se ve washingtonských vládních kruzích přezdívalo ‚Maximum John‘, tedy John, který vyměřuje maximální tresty.*“³⁸ Mezi žalobci byl Seymour Glanzer a Donald E. Campbell, jež spolupracovali s Earlem Silbertem³⁹, který znovu

³⁵ BOROVIČKA, V. P. *Watergate*, s. 39.

³⁶ As Nixon began his new term on January 20, 1973, he presented his chief aides and Cabinet members with a four-year calendar inscribed: „The Presidential term which begins today consists of 1,461 days – no more, no less.... They can stand out as great days for America, and great moments in the history of the world.“ KUTLER, Stanley I. *The Wars of Watergate*. New York: W. W. Norton & Company, 1980. ISBN 0-393-30827-8, s. 5, překlad autora.

³⁷ BERNSTEIN, Carl a Bob WOODWARD. *Všichni prezidentovi muži*, s. 210.

³⁸ BOROVIČKA, V. P. *Watergate*, s. 236.

³⁹ KUTLER, Stanley I. *The Wars of Watergate*, s. 209.

upozornil na neexistující důkazy pro podání žaloby proti jakýmkoli dalším lidem, než sedmi zadrženým mužům.

K vině se přiznal Bernard L. Barker, Virgilio R. Gonzales, Eugenio R. Martinez, Frank A. Sturgis a Howard Hunt, který změnil svůj původní záměr a rozhodl se přiznat svoji vinu před soudem⁴⁰. Byl to Huntův taktický krok. Použil práva obžalovaného - plea bargaining, neboť „*americké trestní právo umožňuje obžalovanému přiznat v některých bodech obžaloby před soudem vinu za předpokladu, že už nebude moci být obviněn v ostatních bodech žaloby. (...) Obžalovaný může v dalším řízení vystoupit jako svědek, a to bez obav, že by nových skutečností bylo možné použít proti němu.*“⁴¹

Soudci Sirikovi se však celá situace nezdála, a proto pozval Barkera, Gonzalese, Martineze a Sturgise k sobě. V knize *Všichni prezidentovi muži* je uvedeno: „*Sirica je vyslychal asi hodinu. Vypadalo to, jako by všichni čtyři obžalovaní měli hlavy uvázané na jedné niti; zvedali je a pokyvovali jimi v dokonalém souladu. Ano, odpovídali, rozhodli se přiznat vinu bez jakéhokoli vnějšího nátlaku. Nikoli, Ctihodnosti, odpovídali, když se jich zeptal, jestli s nimi někdo mluvil o možnosti pozdějšího omilostnění.*“

Jedinými, kdo nechtěli přiznat svou vinu, byli Gordon Liddy a James McCord, kteří byli porotou nakonec shledáni vinnými ve všech bodech obžaloby. Liddy vyslechl verdikt poroty, kde stálo šestkrát vinen. Oproti němu si McCord slovo „vinen“ vyslechl celkem osmkrát za osm bodů obžaloby⁴².

O skandál se veřejnost začala zajímat především ve chvíli, kdy aféra pronikla do televize a byla tak prakticky každému dennodenně na očích. „*Přes protesty Bílého domu odvysílala CBS ve večerních zprávách Waltera Cronkitea dva dlouhé bloky o Watergate, již se všechny tři velké televize do té doby víceméně vyhýbaly. (...) Pořady CBS, které byly vysílány (...) v nejsledovanějším čase a v nejrepresentativnějším formátu a podložené*

⁴⁰ BERNSTEIN, Carl a Bob WOODWARD. *Všichni prezidentovi muži*, s. 212.

⁴¹ BOROVIČKA, V. P. *Watergate*, s. 238.

⁴² BERNSTEIN, Carl a Bob WOODWARD. *Všichni prezidentovi muži*, s. 220, 214.

autoritou (...) americké televizní žurnalistiky, Walterem Cronkitem, to rázně změnily: Když to říká Walter Cronkite, musí na tom něco být.“⁴³

1.3.3 Vyšetřování

Aféra Watergate sílila. V médiích se každým dnem objevovaly nové informace o průběhu vyšetřování, a zároveň se v nich objevovala nová jména těch, kteří byli do skandálu zapleteni.

5. února 1973 přednesl senátor Ervin návrh na přidělení 500 000 dolarů senátnímu výboru pro vyšetřování praktik. Podle návrhu by měly být peníze použity k vyšetření vloupání do budovy Watergate a dalším okolnostem souvisejících s tímto případem⁴⁴. Návrh byl podpořen Výborem pro koordinaci postupu senátorů za Demokratickou stranu a o dva dny později, tj. 7. února 1973, byla Senátem zřízena speciální sedmičlenná vyšetřovací komise, která měla aféru Watergate vyšetřit. Komise měla během 12 měsíců podat podrobnou zprávu o případu Watergate a znovu prověřit prezidentskou kampaň, k čemuž jí bylo poskytnuto půl milionu dolarů požadovaných Ervinem.

Sam J. Ervin, demokratický senátor za Severní Karolínu, byl zároveň zvolen předsedou této komise. Bylo o něm známo, že patří mezi největší odpůrce jakéhokoli odposlouchávání telefonních hovorů a podobných nelegálních zásahů do soukromí amerického občana⁴⁵.

Vyšetřování bylo navíc veřejné a poprvé v historii Spojených států ho přenášela i televize. Jiří Majstr a Stanislav Mundil napsali: „*Diváci zvyklí na situační komedie a nekonečné seriály nyní u vytržení sledovali skutečný příběh, který byl zdaleka nejnapínavější.*“⁴⁶ Aféra se tak dostávala pomalu na povrch, čehož si byl vědom i sám Nixon, který se koncem února 1973 často zavíral v kanceláři se svým poradcem Johnem Deanem. Společně se tak pokoušeli vypracovat strategii, která by jim pomohla vyhnout se vyšetřování zvláštního

⁴³ MAJSTR, Jiří a Stanislav MUNDIL. *Washington do uzávěrky*, s. 202.

⁴⁴ BERNSTEIN, Carl a Bob WOODWARD. *Všichni prezidentovi muži*, s. 229.

⁴⁵ BOROVIČKA, V. P. *Watergate*, s. 243, 351.

⁴⁶ MAJSTR, Jiří a Stanislav MUNDIL. *Washington do uzávěrky*, s. 203.

senátního výboru⁴⁷. Prvním krokem jejich plánu bylo Nixonovo odmítnutí povolit vyslechnutí Johna Deana.

Brzy poté se však celý skandál dostal do krizového bodu, neboť se prokázalo, že prezident Nixon mluvil s Haldemanem a Deanem o tom, že Hunt a další obvinění požadují honorář za mlčení. Nixon v té době pronesl výrok, který se stal později ve vývoji případu Watergate klíčovým, neboť byl zároveň důkazem o spojitosti celého případu s prezidentem Nixonem: „*Kolik byste pro ně potřeboval?*“ zeptal se Richard Nixon. „*Myslím, že by stačil milión dolarů,*“ odpověděl John Dean. „*Milión dolarů, během, řekněme, během příštích dvou let.*“ „*Můžete je dostat,*“ řekl prezident. „*Když je potřebujete, tak je dostanete. A v hotovosti. Víím, odkud je vezmeme.*“ Podle Haldemana však tento rozhovor není úplný. Prezident Nixon poté ještě dodal, že „*takovéto jednání by nebylo správné*“, ovšem Dean si na tyto prezidentova slova nedokázal vzpomenout⁴⁸.

Situaci navíc zkomplikoval James McCord, který napsal dopis soudci Siricovi, ve kterém prohlašuje, že obžalovaní se přiznali k vině pod nátlakem poradce prezidenta Johna Deana a bývalého ministra spravedlnosti Johna Mitchella. Přiznání by totiž znamenalo automatické odsouzení bez dalšího šetření a to by vedlo k ututlání celé aféry. Z toho důvodu se McCord nepřiznal a Liddy se k němu přidal. V dopise rovněž uvádí, že všichni vykonali křivou přísahu a že existují ještě další lidé, kteří se podíleli na vloupání do Watergate⁴⁹. U soudu se McCord rozhodl spolupracovat, avšak jen za přítomnosti soudce mezi čtyřma očima. „*Zasedání výboru s McCordem trvalo čtyři a půl hodiny. Po jeho ukončení oznámil republikánský senátor, místopředseda výboru Howard Baker z Tennessee, že McCord výboru podal důležité informace [...] pokrývající široké spektrum různých témat.*“⁵⁰

McCordovi tak soudce Sirica odložil rozsudek a vyjádřil se k rozsudkům ostatních obžalovaných. „*Gordon Liddy byl odsouzen k vězení v trvání od šesti let osmi měsíců do dvaceti let a k pokutě čtyřiceti tisíc dolarů.*“

⁴⁷ KISSINGER, Henry. *Bouřlivé roky*, s. 297.

⁴⁸ BOROVIČKA, V. P. *Watergate*, s. 250, 351.

⁴⁹ Watergate Chronology 1973. *Watergate.info - The Scandal That Destroyed President Richard Nixon* [online]. © 1995-2009 [cit. 2011-09-25]. Dostupné z: <http://watergate.info/chronology/1973.shtml>

⁵⁰ BERNSTEIN, Carl a Bob WOODWARD. *Všichni prezidentovi muži*, s. 258.

(...) Ostatní obžalovaní v případě Watergate dostali „prozatímní“, ale maximální tresty, podléhající revizi do tří měsíců. Howardu Huntovi hrozil trest do padesáti let a čtyřicet tisíc dolarů pokuty, ostatním tresty ještě o pět let vyšší a pokuty po padesáti tisících dolarů. Soudce Sirica (...) řekl, že nic neslibuje, nedává jim žádnou naději, kdyby se však přece jen rozhodli spolupracovat se soudem a vypovídat o všem, co vědí, musel by jejich ochotu při stanovení konečných rozsudků přece jen vzít v úvahu.“

McCord navíc 5. dubna 1973 před velkou porotou prohlásil, že vloupání do budovy Watergate se plánovalo již v únoru 1972 v Mitchellově kanceláři a den na to, tj. 6. dubna 1973, začal poradce Bílého domu John Dean spolupracovat se žalobci, neboť prezident změnil svůj názor a dovolil svým zaměstnancům vypovídat před velkou porotou, pokud o to budou požádáni. Zároveň také svolil k neformálním výpovědím členů Bílého domu na tajných zasedáních vyšetřovacího výboru Senátu, avšak na druhou stranu zakázal svému nynějším i bývalým spolupracovníkům vypovídat pod přísahou o jakékoli činnosti v Bílém domě⁵¹. To se však soudci Ervinovi nelíbilo a rozpoutal tak boj mezi Kongresem a Bílým domem.

Po těchto zveřejněných informacích začala aféra Watergate silně ovlivňovat situaci nejen ve Spojených státech, ale i na mezinárodním poli. Henry Kissinger se k této situaci vyjádřil: *„Tentokrát sice naše národní trauma nevzešlo ze zahraniční krize – Vietnamu -, nicméně hluboce ovlivňovalo naše mezinárodní postavení. Mohli jsme přicházet s diplomatickými iniciativami, a dělali jsme to; mohli jsme ostře varovat každého, kdo by chtěl ohrožovat naši bezpečnost, a dělali jsme to. Začínali jsme však ztrácet autoritu k realizaci takových kroků v očistci, jenž neměl vítěze, jen poražené, a to z důvodů, jež byly zcela mimo dosah těch, kdo prováděli zahraniční politiku.“*⁵² Země, jež vedly diplomatické jednání se Spojenými státy, si nemohly nevšimnout jejich vnitřní situace a neposuzovat ji.

⁵¹ BOROVIČKA, V. P. *Watergate*, s. 252, 254, 351.

⁵² KISSINGER, Henry. *Bouřlivé roky*, s. 120-121.

1.3.4 Čistka v Bílém domě

Patrick Gray, ředitel FBI, se 27. dubna 1973 přiznal, že na příkaz Ehrlichmana a Deana zničil důležité dokumenty týkající se případu Watergate⁵³. Stal se tak prvním z těch, kteří začali opouštět „potápějící se loď“. Na schůzce s Ehrlichmanem a Deanem, která se konala 28. června 1972, bylo Grayovi sděleno, že papíry představují „politický dynamit“ a je potřeba se jich nějakým způsobem zbavit, neboť by mohly způsobit víc škody, než odposlechy ve Watergate. Gray se měl na Ehrlichmanův návrh zbavit tajných dokumentů, nejlépe utopením v řece Potomac: *„Johne, chodíte denně přes řeku. Co kdybyste ta zpropadená lejstra hodil do řeky?’ Gray si ty složky ponechal asi týden a potom prý je ve své kanceláři vložil do pytle, mezi spisy určené ke spálení.“*⁵⁴

Po zjištěných odhalení rezignovali někteří členové Bílého domu. Sám prezident 30. dubna 1973 v rozhlasovém a televizním projevu potvrdil odchod ministra spravedlnosti Richarda G. Kleidiensta, šéfa Bílého domu Harryho R. Haldemana, prezidentova osobního poradce Johna D. Ehrlichmana a Haldemanova poradce Alexe P. Butterfielda. Podle Henryho Kissingera *„Nixon toho večera vystoupil v televizi a stísněně oznámil celkovou čistku v administrativě. Každý, kdo sledoval zjevně zoufalého a vyděšeného Nixona, musel nabýt dojmu, že tento prezident už nemá události pod kontrolou.“*⁵⁵ Při té příležitosti Nixon přislíbil nový, dokonalejší postup ve vyšetřování, který povede k získání pravdy.

Okolnosti zároveň donutily tiskového mluvčího Bílého domu Ronalda Zieglera, aby se veřejně omluvil reportérům listu Washington Post. Omluva patřila především Bernsteinovi a Woodwardovi, které od počátku napadal skrz jejich zpravodajství, kde neustále spojovali aféru Watergate s Bílým domem: *„Bernstein vzal kopii zprávy a položil ji Woodwardovi na stůl. Woodward*

⁵³ BOROVIČKA, V. P. *Watergate*, s. 352.

⁵⁴ BERNSTEIN, Carl a Bob WOODWARD. *Všichni prezidentovi muži*, s. 282.

⁵⁵ KISSINGER, Henry. *Bouřlivé roky*, s. 104.

později zavolal do Bílého domu, aby Zieglerovi poděkoval. ‚Všichni děláme svoji práci,‘ odvětil Ziegler. “⁵⁶

Se jmenováním mimořádného žalobce pro vyšetření případu Watergate si Nixon dal docela na čas, a to i přes veškeré ujištění, že celou situaci nechá důkladně prošetřit. Teprve 7. května 1973 na výzvu Senátu Spojených států povolil jmenování nezávislého státního žalobce. Tím se stal jednašedesátiletý univerzitní profesor z Bostonu Archibald Cox, což byl nejen právník s nejlepší pověstí, ale také vědecký pracovník na vysoké úrovni⁵⁷. Profesora Harvardské university do funkce jmenoval ministr spravedlnosti Elliot L. Richardson 18. května 1973, aby prošetřil údajné krytí nezákonných činností provedené v budově Watergate a během prezidentské kampaně v roce 1972⁵⁸. Této příležitosti využil i Nixon, který „*se chtěl udělat před veřejným míněním hezkým, když při jmenování profesora Coxe prohlásil, že mu dal volnou ruku. Cox mu reklamní tah zkazil. Skromně prohlásil, že to byla jeho podmínka pro přijetí tak odpovědné funkce.*“⁵⁹

1.3.5 Ervinovy výsledky

Den předtím, tj. 17. května 1973, začal senátní výbor s veřejnými slyšeními, která se týkala vyšetřování aféry. Vyšetřovací výbor měl sedm členů, z nichž každý byl zkušený právník. V komisi byli republikáni Howard Baker z Tennessee, Edward Gurney z Floridy a Lowell Weicker z Connecticutu a demokráti Daniel Inouye z Havaje, Joseph Montoya z Nového Mexika a Herman Talmadge z Georgie. Slyšení trvala s několika přestávkami až do února 1974.

⁵⁶ BERNSTEIN, Carl a Bob WOODWARD. *Všichni prezidentovi muži*, s. 287.

⁵⁷ BOROVIČKA, V. P. *Watergate*, s. 283.

⁵⁸ Attorney General Elliot Richardson appointed him as special prosecutor, with unprecedented authority and independence to investigate the alleged Watergate cover-up and illegal activity in the 1972 presidential campaign. Archibald Cox. *Spartacus Educational* [online]. [© 2012] [cit. 2011-09-25]. Dostupné z: <http://www.spartacus.schoolnet.co.uk/JFKcoxA.htm>

⁵⁹ BOROVIČKA, V. P. *Watergate*, s. 283.

Předseda výboru Samuel Ervin byl nejen vynikajícím řečníkem, ale také výborným stratémem. Již na začátku odmítl prezidentovu podmínku, že všichni zaměstnanci Bílého domu nesmí vypovídat před porotou a pod přísahou, a po několika pokusech se Nixon musel vzdát.

Sam Ervin si vše pečlivě naplánoval. Postup, který měl důkladně a pečlivě připravený, stál na psychologicky vybudovaných základech a byl závislý hlavně na zvláštnosti amerického trestního práva, jakým je zaručení bezpečnosti. Neboť jak už bylo zmíněno, každá osoba, která dozná svoji vinu, se automaticky stává trestně imunní.

Výslechy trvaly jedenáct dní, během kterých byli vyslechnuti svědkové případu Watergate. Jednou z nejdůležitějších osob byl Jeb Magruder, který toho sice přiznal hodně, avšak zapomněl dodat, že na celém případu se již od počátku podílel prezident Nixon osobně.

Do této chvíle byli Američané poměrně trpěliví. Avšak vzhledem k nastalým situacím a šokujícím informacím, které šířila média, se u nich začalo spekulovat o skutečném provinění prezidenta. Sám prezident se ovšem od skandálu distancoval v sedmnáctistránkové verzi případu, kterou 22. května 1973 zveřejnil Bílý dům. Svou vinu zásadně dementoval s tím, že měl být pouze ostražitější⁶⁰.

Situace se však nekomplikovala jen na domácí půdě. Celé dění sledovaly především země, které se Spojenými státy jednaly. Žádný stát si nemůže dovolit oslabit svoji pozici na mezinárodním poli, zvláště když patří mezi světové hegemony. Henry Kissinger vzpomíná: „*Symptomy slábnoucí autority se projevovaly všude. Do 10. května 1973 jsme dostávali hlášení, že se čínští představitelé diskrétně ptají návštěvníků na rozsah poškození Nixonovy autority. Zdálo se jim, že ve Spojených státech jsou „organizované skupiny“ rozhodnuté hodit prezidentovu zahraniční politiku přes palubu, které koordinují opozici.*“⁶¹ Zároveň Kissinger přiznal, že následkem aféry

⁶⁰ BOROVIČKA, V. P. *Watergate*, s. 284, 352.

⁶¹ KISSINGER, Henry. *Bouřlivé roky*, s. 121.

Watergate ztrácely Spojené státy den po dni svoji schopnost pro diplomatické jednání⁶².

1.4 Aféra Watergate a prezident Nixon

Americký prezident patří mezi nejvýznamnější a nejmocnější osoby ve Spojených státech. Podle novinářů Majstra a Mundila, je to člověk, od kterého „Američané (...) očekávají, že se k němu mohou přichýlit v dobách nouze, že jim ukáže cestu, když nevědí kudy kam, že bude jednat tak, jak se sluší na šéfa supervelmoci, že jim bude poskytovat to, čemu americký politický žargon říká „leadership“, neboli vedoucí úlohu.“⁶³ Prezident má být vzorem pro ostatní, a proto by si ho nikdo nedovolil nařknout z nezákonné činnosti.

Zlomovým bodem celého skandálu se tak stala chvíle, kdy veškerá odhalení začala směřovat k samotnému prezidentovi Richardu Nixonovi.

Již 29. května 1973 Bílý dům odmítl, aby Nixon vydával jakákoli svědectví týkající se případu Watergate. Začátkem června se však John Dean přiznal vyšetřovatelům, že o celém utajování ve věci Watergate mluvil s prezidentem Nixonem nejméně pětatřicetkrát a toto tvrzení potvrdil 25. června 1973 i před senátní komisí. Zároveň přiznal, že prezident Nixon věděl o utajení celého případu od 15. září 1972. Navzdory tomuto svědectví však Nixon odmítl vypovídat.

Naopak odpoutat pozornost od samotného prezidenta se snažil John Mitchell, který 10. července 1973 před senátní komisí prohlásil, že prezident Nixon neměl žádné poněti o tom, že se členové Bílého domu snaží utajit aféru Watergate⁶⁴. Ovšem na rozdíl od toho, co mělo přijít, bylo jeho prohlášení zcela bezpředmětné.

Alexander P. Butterfield, bývalý Haldemanův asistent, totiž informoval 13. července 1973 Ervinův výbor o nahrávacím zařízení v Bílém domě: „Věděl prezident Nixon o zařízení?“ zeptal se senátor Ervin. „Přirozeně. Instalovalo se sice na příkaz Haldemana, ale toho pověřil prezident,“ odpověděl bez

⁶² KISSINGER, Henry. *Bouřlivé roky*, s. 123.

⁶³ MAJSTR, Jiří a Stanislav MUNDIL. *Washington do uzávěrky*, s. 85.

⁶⁴ BOROVIČKA, V. P. *Watergate*, s. 352.

*rozpaků Butterfield.*⁶⁵ Současně vypověděl, že Nixon nahrával všechny rozhovory a telefonní hovory se svými návštěvníky a spolupracovníky v kanceláři již od roku 1971, kdy bylo odposlouchávací zařízení nainstalováno do Oválné pracovny⁶⁶.

Odhalení odposlechů patřilo k těm nejnepokojivějším a stalo se podnětem k propuknutí bitvy o magnetofonové pásky. Henry Kissinger se k tomu vyjádřil: „*Pro každého, kdo někdy vstoupil do Oválné pracovny, představovala jejich existence důvod k obavám.*“⁶⁷ Avšak přehrání záznamů byl jediný způsob, jak vypátrat veškeré nepravosti skryté v pozadí skandálu Watergate.

⁶⁵ BOROVIČKA, V. P. *Watergate*, s. 295.

⁶⁶ Watergate Chronology 1973. *Watergate.info - The Scandal That Destroyed President Richard Nixon* [online]. © 1995-2009 [cit. 2011-09-26]. Dostupné z: <http://watergate.info/chronology/1973.shtml>

⁶⁷ KISSINGER, Henry. *Bouřlivé roky*, s. 113.

2. DEMISE PREZIDENTA NIXONA

Druhá kapitola se v první řadě snaží zpřehlednit účast prezidenta Richarda Nixona v aféře Watergate. Zaměřuje se proto na postup a strategii amerického prezidenta a popisuje jeho kroky vedoucí k utajení skandálu a dalších informací, které byly ve spojení s případem zveřejněny. Závěr kapitoly zachycuje konečnou fázi Richarda Nixona jako prezidenta Spojených států.

V kapitola je rovněž zmíněn americký tisk, tedy list The Washington Post, který se na vyšetření případu ve značné míře podílel.

2.1 Profil amerického prezidenta

Spojené státy měly tu čest poznat během své historie trvající od roku 1789 celkem 44 prezidentů. Doba však časem pokročila a „*zatímco v dobách, kterým panovala tiskařská čern, se prezidentům celkem snadno udržovala důstojnost úřadu, dnešní „televizní prezident“ musí počítat s tím, že národ vidí každé jeho gesto od ranních televizních show až po večerní analýzy, od podpisu jaderné odzbrojovací smlouvy po okamžik, kdy omdlí na slavnostním banketu.*“ Z prezidentů se tak díky médiím stávají celebrity, ke kterým mají lidé poměrně blízko. Každý den bulvár přináší novinky z jejich života, o tom co dělají a co si myslí. Není se pak čemu divit, když některý z prezidentů ztratí během svého působení veřejné sympatie. „*Podle historika Michaela Beschlosse mají Američané ke svým prezidentům ‚manicko-depresivní vztah‘ a nevyhnutelně jim tak připravují tvrdou půdu pro pády z vysoka. (...) Nejprve mají tendenci vidět u nového prezidenta samé skvělé vlastnosti, které jim brzy mohou začít vadit.*“⁶⁸ I když však Amerika poznala mnoho podob prezidentů, sami Američané mají často rozporuplné představy o tom, jaký by měl být jejich ideální prezident; mnohdy to pak bývá opak prezidenta předcházejícího.

Volební období je pro uchazeče na jakýkoli post vždy velmi důležité, tím spíše jedná-li se o volby do prezidentského křesla. Zde jde především o pečlivou přípravu, výdrž a bezchybnost kandidáta a jeho týmu. Každý špatný

⁶⁸ MAJSTR, Jiří a Stanislav MUNDIL. *Washington do uzávěrky*, s. 15.

krok může vést ke ztrátě v boji, kde jde o to, být v očích veřejnosti tím nejlepším. A proto se skutečné vlastnosti nastupujícího prezidenta těžko odhadují. Podle Stephena Hesse z washingtonského Brookingsova ústavu, je prezident jediným člověkem, kterého volí celá země. Je symbolem Ameriky, ke kterému je vzhlíženo v těžkých chvílích, jako např. při povodních, zemětřesení či teroristickém útoku. Walter Lippmann, americký žurnalista, se naopak vyjádřil, že „tón a příklad prezidenta mají nesmírný vliv na kvalitu života ve Spojených státech, neboť prezident představuje dirigenta velkého symfonického orchestru“. Každé jeho slovo má neobyčejnou hodnotu a každá změna v jeho zdravotním stavu je vždy detailně sledována⁶⁹. Americký prezident je osobnost, ke které lidé vzhlíží, a zároveň ji kritizují.

Co však k této osobnosti nepochybně patří, je Bílý dům. Po více jak 200 let je Bílý dům nejen domov prezidentů a jejich rodin, ale v celém světě je považován za symbol amerického prezidenta, prezidentského úřadu a za symbol Spojených států.

Historie Bílého domu spadá již do roku 1790, kdy George Washington začal společně s francouzsko-americkým architektem Pierrem L'Enfantem hledat vhodnou parcelu pro stavbu prezidentského sídla. Jeho ideální místo nakonec našli na adrese 1600 Pennsylvania Avenue⁷⁰. „Kromě George Washingtona přebývali a pracovali ve 132 pokojích domu postaveném na pozemku o rozloze 7,2 hektaru všichni američtí prezidenti. Základní kámen byl položen v roce 1792, kdy v konkurzu vyhrál irský architekt James Hoban a postavil neoklasicistické sídlo, které Britové v roce 1814 vypálili.“⁷¹ Bílý dům je budova, která pamatuje významné dny prezidentů; jejich úspěchy i pády.

⁶⁹ MAJSTR, Jiří a Stanislav MUNDIL. *Washington do uzávěrky*, s. 16, 85.

⁷⁰ For more than 200 years, the White House has been more than just the home of the Presidents and their families. Throughout the world, it is recognized as the symbol of the President, of the President's administration, and of the United States. History | The White House. *The White House* [online]. [© 2012] [cit. 2011-10-15]. Dostupné z: <http://www.whitehouse.gov/about/history>, překlad autora.

⁷¹ MAJSTR, Jiří a Stanislav MUNDIL. *Washington do uzávěrky*, s. 44.

2.2 Bitva o magnetofonové pásky

Jednou z významných událostí týkající se Bílého domu bylo již zmíněné odhalení nelegálních odposlechnů, které nařídil sám prezident Richard Nixon. Před senátním výborem o tom poprvé promluvil Alexander P. Butterfield, který zpočátku nebyl ochotný svědek. Podotknul, že záležitost s odposlechy by prezident Nixon určitě nerad zveřejňoval, avšak po důrazném naléhání vyšetřovatelů nakonec sdělil veškeré informace. Uvedl, že o existenci nahrávacího zařízení, které sloužilo k zaznamenávání prezidentových rozhovorů, věděl kromě prezidenta i Haldeman, Larry Higby, Alexander Haig, Butterfield a několik dalších agentů tajné služby, kteří se starali o jeho údržbu⁷². Pět dnů po tomto prohlášení prezident nařídil odpojit všechna nahrávací zařízení v Bílém domě a stejně jako dokumenty, odmítl vydat také nahrané pásky, které po něm žádal zvláštní žalobce Archibald Cox.

Nahrané pásky měly potvrdit, či vyvrátit pravdivost některých tvrzení, včetně toho, zda prezident Nixon mluvil pravdu, když prohlásil, že s aférou a jejím utajením nemá nic společného. Ovšem nejen pro prezidenta, ale i pro ostatní členy Bílého domu se odhalení magnetofonových pásek mohlo stát kompromitujícím materiálem: „*Aféra Watergate se pro ty, kdo se snažili udržet vládu v chodu, den za dnem měnila ve stále větší frustraci a příčinu stále hlubšího chaosu, a ti, kdo do ní byli přímo zapleteni, začínali propadat panice.*“⁷³

Během týdnů, ve kterých Nixon neustále odmítal vydat magnetofonové záznamy a ve svých televizních i tiskových projevech nadále popíral svou účast v aféře Watergate, proběhla změna na pozici viceprezidenta. Spiro Agnew, který byl podezříván z daňových podvodů a vyděračství, 10. října 1973 rezignoval na svou funkci a 6. prosince 1973 byl na jeho místo uveden Gerald Ford, který se tak stal čtyřicátým viceprezidentem Spojených států⁷⁴.

Po nepřetržitém naléhání na prezidenta, aby poskytl nahrávky, přišel sám Nixon s kompromisem. Rozhodl se změnit své staré prohlášení, že pásky

⁷² BERNSTEIN, Carl a Bob WOODWARD. *Všichni prezidentovi muži*, s. 305.

⁷³ KISSINGER, Henry. *Bouřlivé roky*, s. 100.

⁷⁴ BOROVIČKA, V. P. *Watergate*, s. 279.

nevydá a navrhl senátnímu výboru pro vyšetřování případu Watergate, že za pomoci demokratického senátora z Mississippi Johna Stennise, který bude jako jediný moci poslouchat nahrávky, připraví z materiálu jakýsi souhrn, který předá Archibaldu Coxovi k dispozici⁷⁵. Při té příležitosti mu prezident Nixon pohrozil sesazením z funkce, pokud po něm bude nadále požadovat magnetofonové pásky⁷⁶. Nixonovu dohodu ovšem Cox odmítl, čímž rozpoutal událost dnes známou jako tzv. „Saturday Night Massacre“, neboli Masakr sobotní noci, který proběhl 20. října 1973.

Richard Nixon tehdy přikázal ministru spravedlnosti Elliotu Richardsonovi, aby vyhodil Archibalda Coxe, který vyzval prezidenta k vydání devíti magnetofonových pásků s nahrávkami⁷⁷. Richardson však prezidentovo nařízení odmítl a na protest rezignoval ze své funkce. Totéž pak Nixon požadoval po Richardsonově zástupci Williamu Ruckelshausovi, který však také odmítl a byl propuštěn. Nixonovi vyhověl až generální prokurátor Robert Bork, který nakonec Coxe propustil a stal se novým ministrem spravedlnosti⁷⁸. V kroužku prezidentových nejbližších spolupracovníků se později hovořilo o tom, že prezident Nixon odvolal Coxe pouze z obavy, aby nevznesl obvinění také proti němu.

Tlak veřejného mínění však nadále stoupal a Nixon neměl jinou možnost, než předložit soudu sedm požadovaných pásků, přičemž jeho advokáti začali prohlašovat, že žádné další dvě nahrávky nikdy neexistovaly⁷⁹. Důvodem, kdy nebyl zaznamenán rozhovor prezidenta s Johnem Deanem, byla porucha nahrávacího zařízení, zatímco druhý rozhovor s Mitchellem probíhal v prezidentově bytě, kde aparatura vůbec nebyla.

Na jedné z odevzdaných nahrávek byla později nalezena osmnáct a půl minutová mezera. Jednalo se o nahraný rozhovor mezi Nixonem a Haldemanem z 20. června 1972. Podle odborníků byla tato část nejméně

⁷⁵ Watergate Chronology 1973. *Watergate.info - The Scandal That Destroyed President Richard Nixon* [online]. © 1995-2009 [cit. 2011-10-15]. Dostupné z: <http://watergate.info/chronology/1973.shtml>

⁷⁶ BOROVIČKA, V. P. *Watergate*, s. 354.

⁷⁷ BERNSTEIN, Carl a Bob WOODWARD. *Všichni prezidentovi muži*, s. 307.

⁷⁸ Watergate Chronology 1973. *Watergate.info - The Scandal That Destroyed President Richard Nixon* [online]. © 1995-2009 [cit. 2011-10-15]. Dostupné z: <http://watergate.info/chronology/1973.shtml>

⁷⁹ BERNSTEIN, Carl a Bob WOODWARD. *Všichni prezidentovi muži*, s. 307.

pětkrát přemazána⁸⁰. Rose Mary Woodsová, prezidentova sekretářka, však chybějící místo sama odůvodnila. Chybějící část v konverzaci způsobila neúmyslně při přepisu rozhovoru, neboť prý zazvonil telefon, a zatímco telefonovala, nevědomky zmáčkla tlačítko magnetofonu a tím smazala část záznamu. Podle odborníků to ovšem nebylo možné. Vzhledem ke složitosti aparátu by toho Rose Mary Woodsová nebyla schopná⁸¹.

Ostatní záznamy na tom byly podobně a média se o nich snažila získat více informací. Například reportér z Washington Postu, Carl Bernstein, obvolal své zdroje z Bílého domu, z nichž čtyři mu potvrdily, že nahrávky jsou velmi nekvalitní. Navíc se v nich vyskytují mezery, o kterých však netuší, zda vznikly vymazáním. Co však mohli potvrdit, byla patrná změna v prezidentově chování. Podle zaměstnanců Bílého domu se stal Richard Nixon tajnůstkářským, nikomu nedůvěřuje, je podrážděný a trpí nespavostí. V podstatě se stal vězněm ve svém vlastním domě⁸².

Během doby, kdy se řešily dva zmizelé pásky a vymazané pasáže na těch ostatních, a také vyjádření Bílého domu, že některé nahrávky jsou dvojsmyslné, a proto je jejich zveřejnění nevhodné, nahradil funkci Archibalda Coxe nový zvláštní žalobce Leon Jaworski. Prezident zároveň využil možnost vystoupit na výroční tiskové konferenci vydavatelů novin, které se konalo v Disney Worldu na Floridě, kde v celostátním televizním vysílání přiznal, že udělal pár chyb, avšak nikdy netěžil z funkce, kterou vykonával ve veřejném životě⁸³. Tvrdil, že nikdy nebránil spravedlnosti. Přivítal veřejnou kontrolu svých záznamů, protože „lidé tak mohli poznat, zda jejich prezident je podvodník.“ Načež bez váhání rychle a energicky odpověděl: „Tak tedy, já nejsem podvodník. Vydělal jsem si na všechno, co mám⁸⁴.“ Tyto události se

⁸⁰ Watergate Chronology 1973. *Watergate.info - The Scandal That Destroyed President Richard Nixon* [online]. © 1995-2009 [cit. 2011-10-17]. Dostupné z: <http://watergate.info/chronology/1973.shtml>

⁸¹ BOROVIČKA, V. P. *Watergate*, s. 327.

⁸² BERNSTEIN, Carl a Bob WOODWARD. *Všichni prezidentovi muži*, s. 307-308.

⁸³ BOROVIČKA, V. P. *Watergate*, s. 114.

⁸⁴ „I have never obstructed justice,“ he claimed. He welcomed a public scrutiny of his records, because „people have got to know whether their President is a crook.“ With no hesitation, he quickly and forcefully responded: „Well, I am not a crook. I earned everything I got.“ KUTLER, Stanley I. *The Wars of Watergate*, s. 434, překlad autora.

ovšem staly až poté, co Richard Nixon obdržel úřední obsílku neboli subpoenu, kterou po celou dobu ignoroval.

2.2.1 Subpoena a impeachment

Slovo subpoena má latinský původ a v překladu znamená „pod trestem“. Toto označení se uchytilo v americkém trestním právu, kde může označovat „*předvolání za svědka s uložením povinnosti, že předvolaný svědek musí soudu současně předložit písemnosti, důkazy, daňová přiznání, doklady nebo také magnetofonové pásky. Předvolání subpoena nabývá právní platnosti jen tehdy, je-li doručeno předvolanému úřední osobou do vlastních rukou.*“⁸⁵

Prezident Nixon byl touto cestou vyzván, aby vydal magnetofonové záznamy, a to 23. července 1973 prostřednictvím vyšetřovacího výboru. Pásky ovšem vydat odmítl, neboť byl přesvědčený, že on, jakožto prezident Spojených států, má proti tomuto předvolání právní ochranu: „*Nemůže to být protizákonné, protože to udělal prezident.*“⁸⁶ Americká historie však mluvila jinak. Již John Marshall, soudce Nejvyššího soudu, který zemřel v roce 1835, rozhodl, že předvoláním subpoena může být přinucen i samotný prezident Spojených států. Musí tak soudu vydat předměty a dokumenty, které slouží k prospěchu či neprospěchu obžalovaného.

18. prosince 1973 proto Kongres odhlasoval zákon, díky kterému musel Senát opakovat svoji výzvu. Tentokrát měl Nixon pod hrozbou subpoena vydat asi 100 záznamů a dokumenty. Celá situace se však opakovala a Nixon opět odmítl vydat požadovaný materiál⁸⁷.

Začátkem ledna 1974 se začaly ozývat hlasy, které si žádaly Nixonovu rezignaci: „*Poprvé od roku 1868 se začalo v Kongresu vážně diskutovat o možnosti využít paragraf ústavy o impeachmentu a odvolat prezidenta.*“⁸⁸ Tuto situaci Henry Kissinger ve své knize komentuje slovy: „*To, co nejprve připomínalo noční můru, se začalo jevit jako nutnost: začala převládat úvaha, že by možná pro zemi bylo skutečně lepší, kdyby Nixon v prezidentském úřadě*

⁸⁵ BOROVIČKA, V. P. *Watergate*, s. 270.

⁸⁶ MAJSTR, Jiří a Stanislav MUNDIL. *Washington do uzávěrky*, s. 205.

⁸⁷ BOROVIČKA, V. P. *Watergate*, s. 301, 355.

⁸⁸ MAREŠ, Petr. *Prezidenti Spojených států*, s. 55.

skončil.⁸⁹ Nixon však tuto záležitost zcela ignoroval a nadále se snažil odpoutat pozornost od případu Watergate. 30. ledna 1973 přednesl svoji výroční zprávu o stavu Unie. Projev probíhal před televizními kamerami na společném zasedání Sněmovny reprezentantů a Senátu, za účasti soudců nejvyššího soudu, členů vlády a dalších významných osob. Ve zprávě prezident zdůraznil, že „jeden rok s Watergate stačil“ a pobídl všechny přítomné i občany, aby svoji pozornost obrátili k důležitějším problémům.

Prezidentovo prohlášení však nezabránilo tomu, aby Sněmovna reprezentantů pověřila ústavně-právní výbor, který zhruba po sto letech zahájil šetření, které by v budoucnu mohlo vést až k obžalobě prezidenta Spojených států⁹⁰.

Impeachment je v podstatě jediný formální způsob, jak odvolat prezidenta Spojených států z úřadu, přičemž mu může být zabráněno vykonávat jinou státní službu v budoucnu. Ústava Spojených států, konkrétně článek II., oddíl 4., přikazuje: „*Prezident, viceprezident a všichni úředníci Spojených států musí být zproštěni funkcí, budou-li obžalováni a usvědčeni z velezrady, úplatkářství nebo z jiných těžkých zločinů a trestných činů.*“

Prezident je sice chráněn imunitou po celou dobu vykonávání své funkce, ovšem článek I. a II. Ústavy Spojených států mluví o způsobech provinění, jako je např. velezrada, těžký trestný čin, porušení veřejného pořádku apod., dále mluví o procesu obžaloby a soudního řízení. Článek I., oddíl 3. uvádí: „*Pouze Senát má pravomoc rozhodovat o všech návrzích na zbavení úřadu. Zasedá-li Senát za tímto účelem, senátoři musí složit přísahu nebo slavnostní slib. Je-li souzen prezident Spojených států, jednání řídí předseda Nejvyššího soudu; nikdo nemůže být odsouzen bez souhlasu dvou třetin senátorů.*“⁹¹

V historii Spojených států byli impeachmentu vystaveni dva prezidenti. Prvním byl v roce 1868 Andrew Johnson, který byl obviněn z porušování

⁸⁹ KISSINGER, Henry. *Bouřlivé roky*, s. 1063.

⁹⁰ BERNSTEIN, Carl a Bob WOODWARD. *Všichni prezidentovi muži*, s. 309.

⁹¹ Ústava USA - USA.QeX.cz - Spojené státy českýma očima (114). USA.QeX.cz - Spojené státy českýma očima (1) [online]. © 2012 [cit. 2012-10-17]. Dostupné z: <http://usa.qex.cz/%C3%9Astava+USA>

zákonů, když chtěl odvolat ministra války. Po konfliktu se Senátem byl však nakonec zproštěn viny. Druhým se stal Bill Clinton, který byl po skandálu s Monikou Lewinskou v roce 1998 obviněn z křivé přísahy a bránění spravedlnosti⁹².

2.2.2 Nixonovi spiklenci a seznam nepřátel

Koncem února 1974 obdržela skupina zvláštních žalobců prohlášení, ve kterém chtějí odsouzení Nixonovi pomocníci přiznat svoji vinu. „*Osm korporací a jejich představitelů se přiznalo, že v rozporu se zákonem přispívali do fondu CRP. Dwight Chapin byl ve Washingtonu obviněn z křivé přísahy. V New Yorku probíhal proces s Johnem Mitchellem a Mauricem Stanssem pro bránění spravedlnosti a křivou přísahu.*“ Tímto však obvinění nekončila, ba právě naopak. Začal řetězec soudních řízení, ve kterých byli odsouzeni k trestu odnětí svobody všichni, kteří se nějakým způsobem podíleli na aféře Watergate.

1. března 1974 začal proces, ve kterém velká porota ve Washingtonu „*vznesla závažná obvinění ve věci snah o ututlání aféry Watergate. Ze spiknutí a bránění spravedlnosti obvinila sedm bývalých prezidentových spolupracovníků z Bílého domu i z volební kampaně: Haldemana, Ehrlichmana, Colsona, Mitchella, Strachana, Mardiana a právníka Kennetha Parkinsona.*“ A další obvinění pokračovala o týden později 7. března 1974, kdy „*jiná porota ve Washingtonu vznesla obvinění ze spiknutí za účelem vloupání do ordinace psychiatra Daniela Ellsberga. Obvinění byli Ehrlichman, Colson, Liddy a tři Američané kubánského původu včetně Bernarda Barkera a Eugenia Martineze, kteří byli i mezi lupiči z Watergate.*“⁹³

⁹² The History Place - Presidential Impeachment Proceedings. *The History Place* [online]. © 2012 [cit. 2011-10-21]. Dostupné z:

<http://www.historyplace.com/unitedstates/impeachments/index.html>

⁹³ BERNSTEIN, Carl a Bob WOODWARD. *Všichni prezidentovi muži*, s. 308, 309.

K seznamu obviněných bylo navíc připsáno i jméno Richarda Nixona jako „nepřímo obviněného spiklence“, což podle právního postupu znamená, že nahrané rozhovory mohou být použity jako důkaz proti jeho podřízeným⁹⁴.

Ten den rovněž Nixon oznámil, že začne spolupracovat s výborem, který připravuje ústavní žalobu a poskytne mu 19 svazků a 700 dokumentů. Nixonovu nabídku ovšem zvláštní žalobce Leon Jaworski odmítl, neboť trval na vydání 42 svazků dokumentů.

Na jaře 1974 byl zveřejněn také Nixonův seznam nepřátel, který vznikl již v srpnu 1971 v režii Bílého domu a CREEP. Šlo o knihu, kam se zapisovala jména osob, kterým měl být přinejmenším znepríjemněn život⁹⁵. Na seznamu se objevila jména politických oponentů, jako je Kennedy, Muskie, a senátor Walter Mondale, ale také předsedů předních univerzit a nadací, Národní vzdělávací asociace, a z nikdy neurčeného důvodu i Národní úklidové služby. Filmové hvězdy, novinoví komentátoři, televizní novináři, a dokonce i fotbalový rozehrávač Joe Namath tvořili seznam, který za čas mohl být považován za seznam cti⁹⁶. Proti lidem na seznamu měly být použity mnohdy nezákonné prostředky, mezi které patřilo např. pronásledování, diskriminace či diskreditace.

Proti nařčení z ilegální činnosti se však ti, kteří se na seznamu podíleli, samozřejmě bránili. Například podle Charlese Colsona šlo pouze o seznam, který měl chránit členy Bílého domu před společenským faux pas. Nemohlo se tak nikdy stát, že by byl na událost pořádanou Bílým domem pozván někdo, kdo veřejně stojí proti vládě prezidenta Nixona⁹⁷. Toto tvrzení však bylo nepravdivé. Nixonovým spolupracovníkům šlo pouze o způsob, jak umlčet ty, kteří by mohli ohrozit plány Bílého domu.

⁹⁴ Nixon is named as an *unindicted co-conspirator* in an indictment against seven former presidential aides. Watergate Chronology 1974. *Watergate.info - The Scandal That Destroyed President Richard Nixon* [online]. © 1995-2009 [cit. 2011-10-21]. Dostupné z: <http://watergate.info/chronology/1974.shtml>, překlad autora.

⁹⁵ BOROVIČKA, V. P. *Watergate*, s. 105, 356.

⁹⁶ Included were not only obvious political opponents, such as Kennedy, Muskie, and Senator Walter Mondale, but also the presidents of leading universities and foundations, the National Education Association, and, for some reason never determined, the National Cleaning Contractors. Movie stars, newspaper columnists, television newsmen, and even football quarterback Joe Namath made the list that would in time be considered an honor roll. KUTLER, Stanley I. *The Wars of Watergate*, s. 104, překlad autora.

⁹⁷ BOROVIČKA, V. P. *Watergate*, s. 105.

2.2.3 Kompromitující důkaz

Koncem dubna 1974 Nixon předložil zvláštnímu žalobci Jaworskému více než 1200 stran přepisu z magnetofonových pásků, čímž však rozpoutal další neshody⁹⁸. Senátní výbor totiž zjistil, že mnoho pasáží je buď neslyšitelných, nebo se vůbec netýkají případu Watergate. Ukázalo se, že některé přepisy neodpovídají nahraným záznamům: „*Na tom, že byly doslova prošpikované výrazem ‚nevhodný výraz vynechán‘, ovšem nezáleželo tolik jako na tom, že předložená verze nebyla úplná.*“⁹⁹ Nehledě na to, samotný prezident z nich nevyšel nejlépe, neboť přepisy ukázaly Nixona, jako člověka pomstychtivého, netolerantního a zákeřného¹⁰⁰.

Komise tedy požadovala po prezidentovi další nahrávky, včetně jedné z 23. června 1972, která byla označena jako „Kouřící zbraň“. Tato nahrávka obsahovala rozhovor mezi Nixonem a Haldemanem, který jasně dokazuje, že prezident byl již od počátku zapojen do vloupání v komplexu Watergate. Požadovanou pásku však Nixon odmítl vydat.

Přinutil ho až Nejvyšší soud 24. července 1974. Nixon musel odevzdat veškeré magnetofonové a písemné záznamy, včetně nahrávky „Kouřící zbraň“, státnímu žalobci Jaworskému, což bylo pro prezidenta rozhodující¹⁰¹. Tento případ je známý jako Spojené státy versus Nixon¹⁰².

Nahrávka „Kouřící zbraň“¹⁰³

Jde o přepis záznamu z jednání mezi prezidentem Nixonem a H. R. Haldemanem v Oválné pracovně 23. června 1972 v čase od 10:04 do 11:39.

⁹⁸ The Watergate Story (washingtonpost.com). *Washington Post: Breaking News, World, US, DC News & Analysis* [online]. © 1996-2012 [cit. 2011-10-21]. Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/special/watergate/timeline.html>

⁹⁹ SUMMERS, Anthony. *Richard Nixon – Arogance moci*. Praha: BB art, 2003. ISBN 80-7341-036-2, s. 546.

¹⁰⁰ MAJSTR, Jiří a Stanislav MUNDIL. *Washington do uzávěrky*, s. 204.

¹⁰¹ The Watergate Story | The Post Investigates (washingtonpost.com). *Washington Post: Breaking News, World, US, DC News & Analysis* [online]. © 1996-2012 [cit. 2011-10-21]. Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/special/watergate/part3.html>.

¹⁰² The case is known as United States v. Nixon. Watergate Chronology 1974. *Watergate.info - The Scandal That Destroyed President Richard Nixon* [online]. © 1995-2009 [cit. 2011-10-21]. Dostupné z: <http://watergate.info/chronology/1974.shtml>, překlad autora.

¹⁰³ Transcript of the Smoking Gun Tape [June 23, 1972]. *Watergate.info - The Scandal That Destroyed President Richard Nixon* [online]. © 1995-2009 [cit. 2011-10-21]. Dostupné z: http://watergate.info/tapes/72-06-23_smoking-gun.shtml. Viz. Příloha D, překlad autora.

Haldeman: dobrá, to je v pořádku. Nyní k tomu vyšetřování, víte, ta věc s vloupáním k demokratům, máme tu opět problém. FBI není pod kontrolou, protože Gray přesně neví, jak je pod kontrolu dostat, a oni mají... jejich vyšetřování se vyvíjí velmi dobře, protože jsou schopni vysledovat tok peněz, ne skrze peníze samotné, ale skrze banku, to víš, zdroje - přes samotného bankéře. A teď, teď se to vyvíjí směrem, který nám nevyhovuje. A také tu byly další věci, jako informátor, co se objevil neznámo odkud, který přišel za FBI v Miami. Prý to je nějaký fotograf, nebo že má kamaráda, který vyvolal nějaké snímky skrz tohoto chlápka - Barkera, na tom filmu jsou dokumenty a dopisy s hlavičkou Demokratický národní výbor. Takže si myslím, že za chvíli vylezou na povrch další takové informace. Mitchell s tím přišel včera a John Dean na základě jeho doporučení poté, co si prošel celou včerejší noc, došel k jedinému způsobu, jak to vyřešit... Jediná společnost, která se o minulé noci nějak zmínila, byla NBC... uveřejnili senzační příběh týkající se té kauzy s ...

Nixon: aha

Haldeman: Kubáncema

Nixon: jo

Haldeman: Takže ten způsob, jak to vyřešit - musíme přimět Walterse aby zavolal Patu Grayovi a jen řekl: "Vůbec se do toho sakra nepleťte, jedná se o záležitost, ve které nechceme, abyste dál pokračovali." To není nic neobvyklého...

Nixon: mhm

Haldeman: ...a tím by se to vyřešilo...

Nixon: A co Pat Gray? Myslíš, že nebude chtít pokračovat?

Haldeman: Bude, ale neví, jak na to a navíc nemá ani žádný podklad... Jestliže uděláme toto, tak ho získá. Povolá do toho Marka Felta a další dva... a Mark Felt chce spolupracovat, protože

Nixon: jo

Haldeman: je ambiciózní.

Nixon: jasný.

Haldeman: Takže on si je na to povolá a řekne: "Dostali jsme z vyšších míst signál, abychom pozastavili vyšetřování." A to se nám vyloženě bude hodit, protože agenti FBI, kteří pracují na případu, si momentálně myslí, že se jedná právě o tohle... Že se jedná o CIA.

Nixon: Jenže oni vystopovali peníze a k někomu došli?

Haldeman: Jo, oni sice mají jméno, ale nemají ještě toho chlápka.

Nixon: Kdo to je? Mohl by to být někdo odtud?

Haldeman: Ken Dahlberg.

Nixon: Kdo k sakru je Ken Dahlberg?

Haldeman: on, no, on odevzdal 25,000 dolarů v Minnesotě a kontrola se okamžitě dostala k tomu, tomu chlápku Barkerovi.

Nixon: Možná, že... Nicméně on ty peníze nedostal přímo od Výboru (Výbor pro znovuzvolení prezidenta Nixona), ale od Stanse.

Haldeman: Jo, to jo... Je to snadno vystopovatelné. Navíc je do toho zapojený taky někdo z Texasu, kdo šel do Mexické banky, takže stopa může vést taky tam... dneska zjistí jména... A (odmlka)...

Nixon: Jo, jenže to se mi nezdá... Jen si myslím, že pokud spolu nebudou přímo spolupracovat, co jim řeknou? Že byli obestoupení Kubáncema? To je to, co musí říct Dahlberg a stejně tak ti z toho Texasu, chápeš?

Haldeman: Jo... Jenže pak budeme spoléhat na víc a víc lidí, to je problém. A tím, že přejdeme na tento plán, bychom je mohli zastavit.

Nixon: Dobře, dobře, fajn.

Haldeman: A vypadá to, že chápou, že je potřeba je zastavit.

Nixon: Ok, dobře.

Haldeman: Říkají, že jediný způsob, jak to udělat, je přes instrukce z Bílého domu. A ty musí jít přes Helmse a hm, jak se jmenuje? Walterse.

Nixon: Walters.

Haldeman: A navrhuju toho Ehrlichmana (zakašlá) a já je povolám

Nixon: mhm, jo

Haldeman: a řeknu...

Nixon: Jak ho zavoláš? Víš jak, Helms se od toho snažili držet co nejdál...

Haldeman: Jo, tak to říká Ehrlichman

Nixon: Jasně, ještě tu máme Hunta, to taky odhalí dost věcí. Jakmile rozškrábneš tenhle stroupek, tak se vyvalí spousta dalších věcí, které, kdyby se dostaly na povrch, budou svědčit v náš neprospěch. To se týká Kubánců, Hunta a dalších zapletených, kteří s námi nemají, co do činění. Jo a jak moc toho ví Mitchell?

Haldeman: No, myslím, že nezná detaily, ale ví o tom.

Nixon: Ačkoliv, on netušil, že do toho budou zapleteni Texánci, Dahlberg atd. Takže, kterej kretén to věděl? Liddy? Byl to on?... Musí to být úplnej cvok.

Haldeman: To jo.

Nixon: Prostě nebyl zcela při smyslech? Není to ten problém?

Haldeman: Ne, ale očividně byl pod tlakem, aby získal víc informací, a tak tlačil na svoje lidi, aby se rychleji dostali dál...

Nixon: Pod tlakem od Mitchella?

Haldeman: Zřejmě jo.

Nixon: Aha, Mitchell, na Mitchellovi jsi to postavil a to přesně potřebuju, abys udělal také s...

Haldeman: Gemstonem, jo.

Nixon: Dobře, fajn. Všechno chápu. Nechceme další dohady Mitchella a zbytku. Díky bohu, že to nebyl Colson.

Haldeman: FBI vyslychala Colsona včera. Rozhodli se, že by bylo dobré ho taky prošetřit...

Nixon: Aha.

Haldeman: ...podrobit ho...

Nixon: Jo.

Haldeman: výslechu, což udělali, a tak ti chlápci z FBI, kteří na tom případě pracují, došli ke dvěma verzím závěru: buď, že to byl Bílý dům, ale nespojují to nijak s Výborem... že to byla operace Bílého domu, ale na to neměli žádné zřetelné důvody... nepolitické..

Nixon: Mhm

Haldeman: nebo že za tím stojí

Nixon: Kubánci.

Haldeman: Kubánci a CIA. A po jejich včerejším rozhovoru s, s...

Nixon: Colsonem.

Haldeman: s Colsonem, došli k tomu, že do toho není zapletený Bílý dům, ale obviňují z toho CIA, takže tím, že by teď CIA přerušilo vyšetřování...

Nixon: No, nejsem si moc jistý jejich analýzou, ale nehodlám se do toho zaplést. Já (nesrozumitelné).

Haldeman: Ne, pane, to po vás samozřejmě ani nechceme.

Nixon: Povolej je.

Nixon: Dobře, výborně, a hraj tvrdě. Stejně tak jako hrají oni, budeme hrát i my.

Haldeman: Dobře, uděláme to.

Nixon: Jo, když jsem viděl ten přehled novinek, samozřejmě jsem věděl, že to byla hromada keců, ale myslel jsem, že by bylo lepší je vyloučit z téhle ožehavé záležitosti, protože jakmile nás začnou odposlouchávat, což začnou, naši chlápci si s tím nebudou vědět rady. Ačkoliv doufám, že by věděli, ale nikdy nevíš... no, popřemýšlej o tom. Dobře...

Nixon: Jakmile do toho zahrneš tyhle lidi, jakmile si je povoláš, řekni: "Hele, problém je ten, že to otevře celou tu věc se Zátokou sviní a prezident si myslí, že", no a nezapředej do detailů... nelži jim, neříkej, že do toho nejsme zapojeni, ale jen řekni, že to je jistý souhrn chyb, bizarností atd. "Prezident věří, že to

akorát zase otevře celou tu věc se Zátokou sviní". No, a protože tihle lidi to brzdí, měli by tím pověřit FBI a říct, že pro dobro země si nepřejeme dál tento případ rozebírat, tečka!

Haldeman: Ok.

Nixon: To je to, jak to vyřešíme, nepokaz to.

Haldeman: Více toho v tomto bodě dosáhneme díky opozici, než nějakým vlastním přičiněním.

Nixon: Myslíš?

Haldeman: Jo, myslím, že jo.

Tento, pro prezidenta Nixona, osudný přepis nahrávky „Kouřící zbraň“ byl zveřejněn 5. srpna 1974.

2.3 Obžaloba prezidenta

27. července 1974 odhlasoval justiční výbor první článek impeachmentu v poměru 27 hlasů ku 11. Článek obvinil prezidenta Nixona z maření vyšetřování vloupání do budovy Watergate: 17. června 1972, a ještě před tím, se zástupci Výboru pro znovuzvolení prezidenta dopustili protiprávního vstupu do ústředí Demokratické strany ve Washingtonu, District of Columbia, za účelem zjištění politických informací. Po této události, se Richard M. Nixon rozhodl využít moci svého vysokého postavení a společně se svými blízkými podřízenými a agenty začal zdržovat a bránit vyšetřování tohoto nezákonného činu. Zároveň také skrýval a chránil osoby odpovědné za vloupání a tajil existenci a rozsah dalších protiprávních aktivit¹⁰⁴. Zároveň se tu

¹⁰⁴ On June 17, 1972, and prior thereto, agents of the Committee for the Re-election of the President committed unlawful entry of the headquarters of the Democratic National Committee in Washington, District of Columbia, for the purpose of securing political intelligence. Subsequent thereto, Richard M. Nixon, using the powers of his high office, engaged personally and through his close subordinates and agents, in a course of conduct or plan designed to delay, impede, and obstruct the investigation of such illegal entry; to cover up, conceal and protect those responsible; and to conceal the existence and scope of other unlawful covert activities. Articles of Impeachment. *Watergate.info - The Scandal That Destroyed President Richard*

uplatnila prezidentova přísaha, kterou pronesl při své inauguraci a ve které zaznělo, že se musí dát pozor, aby zákony byly svědomitě vykonávány¹⁰⁵.

O dva dny později přijal justiční výbor druhý článek impeachmentu, ve kterém je Nixon obžalován ze zneužití moci a porušení prezidentského slibu: Za použití moci prezidenta Spojených států a v rozporu s jeho ústavní přísahou, že bude věrně vykonávat úřad prezidenta Spojených států s jeho nejlepšími schopnostmi a bude chránit a bránit Ústavu Spojených států, a v rozporu s jeho ústavní povinností, že bude dbát na to, aby zákony byly dodržovány, Richard M. Nixon opakovaně porušil ústavní práva občanů, narušil řádný výkon spravedlnosti a vedení zákonného šetření, a také se stavěl proti právním předpisům, které jsou řízeny mocí výkonnou a jejími záměry¹⁰⁶.

30. července 1974 byl nakonec přijat závěrečný třetí článek, jenž prezidenta obvinil z neuposlechnutí předvolání k senátní komisi: Během působení v úřadu prezidenta Spojených států, v rozporu se svou přísahou, že bude podle svých nejlepších schopností věrně vykonávat úřad prezidenta Spojených států, chránit a bránit Ústavu Spojených států, a navzdory své ústavní povinnosti svědomitě dbát na dodržování zákonů, nedokázal Richard M. Nixon obstatat oprávněné důvody ani omluvu, proč nezajistil dokumenty a materiál tak, jak po něm žádal Nejvyšší soud 11. dubna 1974, 15. května 1974, 30. května 1974 a 24. června 1974, a záměrně tak nedbal soudního nařízení. Za pomoci těchto zásadních dokumentů a materiálů měl Výbor vyřešit otázky týkající se prezidentovy spoluúčasti na afěře podložené usvědčujícími důkazy, které by pak byly důvodem pro jeho obžalobu. Tím, že Richard M. Nixon odmítl předložit důkazy a chtěl posuzovat, které materiály

Nixon [online]. © 1995-2009 [cit. 2011-10-23]. Dostupné z:

<http://watergate.info/impeachment/impeachment-articles.shtml>, překlad autora.

¹⁰⁵ VARIOUS AUTHORS. *Scandal*, s. 262.

¹⁰⁶ Using the powers of the office of President of the United States, Richard M. Nixon, in violation of his constitutional oath faithfully to execute the office of President of the United States and, to the best of his ability, preserve, protect, and defend the Constitution of the United States, and in disregard of his constitutional duty to take care that the laws be faithfully executed, has repeatedly engaged in conduct violating the constitutional rights of citizens, impairing the due and proper administration of justice and the conduct of lawful inquiries, or contravening the laws governing agencies of the executive branch and the purposes of these agencies. Articles of Impeachment. *Watergate.info - The Scandal That Destroyed President Richard Nixon* [online]. © 1995-2009 [cit. 2011-10-23]. Dostupné z: <http://watergate.info/impeachment/impeachment-articles.shtml>, překlad autora.

jsou pro vyšetřování nezbytné, překročil (v rozporu se soudní obsílkou sněmovny) pravomoci prezidentského úřadu, čímž si osvojil funkce a rozhodnutí nezbytné k vykonání výlučné pravomoci obžaloby uzákoněné Ústavou¹⁰⁷.

Po poslechu nahrávky z 23. června 1972 byli dokonce i Nixonovi nejbližší poradci přesvědčeni o tom, že by měl prezident rezignovat na svůj post. Ukázalo se, že Nixon nebyl zapojen jen do aféry Watergate, ale byl osobou, která nařídila kamufláž vloupání a přikázala FBI, aby přestali s vyšetřováním případu.

2.4 Rezignace Richarda M. Nixona

Richard Milhouse Nixon se narodil 9. ledna 1913 v městě Yorba Linda v Kalifornii, rodičům Hannah Milhouse a Francis Anthony Nixonovým. V roce 1934 vystudoval Whittier College a o tři roky později, v roce 1937, dokončil Duke University Law School a stal se právníkem. V roce 1940 se oženil s Thelmou Patricií Catherine Ryanovou, se kterou měl dvě dcery – Patricii a Julii¹⁰⁸.

¹⁰⁷ In his conduct of the office of President of the United States, Richard M. Nixon, contrary to his oath faithfully to execute the office of President of the United States and, to the best of his ability, preserve, protect, and defend the Constitution of the United States, and in violation of his constitutional duty to take care that the laws be faithfully executed, has failed without lawful cause or excuse to produce papers and things as directed by duly authorized subpoenas issued by the Committee on the Judiciary of the House of Representatives on April 11, 1974, May 15, 1974, May 30, 1974, and June 24, 1974, and willfully disobeyed such subpoenas. The subpoenaed papers and things were deemed necessary by the Committee in order to resolve by direct evidence fundamental, factual questions relating to Presidential direction, knowledge or approval of actions demonstrated by other evidence to be substantial grounds for impeachment of the President. In refusing to produce these papers and things Richard M. Nixon, substituting his judgment as to what materials were necessary for the inquiry, interposed the powers of the Presidency against the lawful subpoenas of the House of Representatives, thereby assuming to himself functions and judgments necessary to the exercise of the sole power of impeachment vested by the Constitution in the House of Representatives. Articles of Impeachment. *Watergate.info - The Scandal That Destroyed President Richard Nixon* [online]. © 1995-2009 [cit. 2011-10-23]. Dostupné z: <http://watergate.info/impeachment/impeachment-articles.shtml>, překlad autora.

¹⁰⁸ Richard Nixon Biography - Facts, Birthday, Life Story - Biography.com. *Famous Biographies & TV Shows - Biography.com* [online]. © 1996–2012 [cit. 2011-10-24]. Dostupné z: <http://www.biography.com/people/richard-nixon-9424076>

Během druhé světové války, sloužil Richard Nixon v Pacifiku jako nadporučík u námořnictva¹⁰⁹. Po ukončení služby se Nixon přistěhoval do Washingtonu, kde se jako poslanec Sněmovny reprezentantů ihned začal aktivně prosazovat ve Výboru sněmovny pro neamerickou činnost¹¹⁰. Jako neústupný antikomunista získal v roce 1950 křeslo v Senátu a o dva roky později, v roce 1952 se stal viceprezidentem Dwighta Eisenhowera, vedle kterého setrval dalších osm let. Poté se rozhodl zkusit své štěstí na postu prezidenta Spojených států. V roce 1960 si Nixon zajistil své jmenování republikánskou stranou, avšak byl těsně poražen Johnem F. Kennedym¹¹¹. Tato událost však nebyla jedinou Nixonovou porážkou: „*O dva roky později se pokusil získat úřad kalifornského guvernéra, byl znovu poražen a prohlásil, že navždy odchází z politiky. Něčeho podobného však nebyl schopen. Politika byla Nixonovým živlem, který nemohly nahradit úspěchy v žádné jiné oblasti.*“¹¹² V roce 1968 se proto vrátil do politiky, opět jako kandidát na prezidenta Spojených států. Tentokrát však byl lépe připravený; svým protivníkem Hubertem Humpreym se nenechal zastrašit a s odvahou vstoupil do politického boje, ve kterém nakonec zvítězil. Své druhé prezidentské období však Richard Nixon už tak úspěšné neměl.

7. srpna 1974 přišli za Nixonem tři republikánští kongresmani, aby mu sdělili, že jeho šance, jak se vyhnout obžalobě, jsou velmi „ponuré“¹¹³. Nixon už neměl žádnou naději na záchranu. Jeho blízcí zaměstnanci mu doporučovali, aby rezignoval a podvedení občané Spojených států žádali jeho obžalobu.

8. srpna 1974 proto Richard Nixon oznámil vedení Kongresu, Kabinetu a svým zaměstnancům své definitivní rozhodnutí, které nakonec

¹⁰⁹ Richard M. Nixon | The White House. *The White House* [online]. [© 2012] [cit. 2011-10-24]. Dostupné z: <http://www.whitehouse.gov/about/presidents/richardnixon>

¹¹⁰ MAREŠ, Petr. *Prezidenti Spojených států*, s. 54.

¹¹¹ Biography of Richard Nixon. *Watergate.info - The Scandal That Destroyed President Richard Nixon* [online]. © 1995-2009 [cit. 2011-10-24]. Dostupné z: <http://watergate.info/nixon/>

¹¹² MAREŠ, Petr. *Prezidenti Spojených států*, s. 54.

¹¹³ Three senior Republican congressmen meet with Nixon, advising him that his chances of avoiding impeachment by the House and removal from office by the Senate are "gloomy". Watergate Chronology 1974. *Watergate.info - The Scandal That Destroyed President Richard Nixon* [online]. © 1995-2009 [cit. 2011-10-25]. Dostupné z: <http://watergate.info/chronology/1974.shtml>, překlad autora.

prostřednictvím televizního vysílání sdělil v 9 hodin večer také národu: „*Po celé dlouhé a nesnadné období Watergatu jsem cítil, že mám povinnost vytrvat a vynasnažit se ze všech sil dokončit své funkční období, na které jste mne zvolili. V několika posledních dnech jsem si však ujasnil, že už nemám v Kongresu dostatečně silnou politickou základnu, aby to ospravedlnilo pokračování v mém úsilí.*“ Tímto Nixon vysvětlil, že již nebude dál bojovat, neboť v národním zájmu by měl odstoupit, přičemž přiznal: „*Já sám bych dal přednost vytrvat ve své obhajobě až do konce, ať už by to bylo pro mne osobně sebebolestnější. Také moje rodina mě jednomyslně žádala, abych to udělal.*“¹¹⁴

Což byla pravda, neboť mu jeho mladší dcera Julie napsala dopis, ve kterém ho žádala, aby se svým rozhodnutím ještě počkal a nadále čelil tlaku veřejnosti, médií a Kongresu: Milý tatínku, mám tě ráda. Ať uděláš cokoli, budu tě podporovat. Jsem na tebe velmi hrdá. Prosím, vyčkej ještě týden nebo i deset dnů před vykonáním tvého rozhodnutí. Procházej ohněm ještě o trochu déle. Jsi tak silný! Mám tě ráda. Julie; Velká podpora pro tebe. – Pokud něco mohlo změnit mé rozhodnutí, Juliin dopis by to dokázal. Ale byl jsem příliš vyčerpaný, abych mé rozhodnutí znovu zvážil. Nebylo to proto, že jsem se vzdal, ale protože jsem věděl, že mé rozhodnutí je nejlepší pro zemi. Dva roky Watergatu stačily. Národ by neustál trauma vyplývající z dalších měsíců řízení před Senátem, nehledě na to, že mezinárodní situace vyžaduje prezidenta na plný úvazek¹¹⁵.

Následující ráno 9. srpna 1974, se Nixon rozloučil se svými kolegy a zaměstnanci Bílého domu ve Východním sále. Henry Kissinger na tuto chvíli vzpomíná: „*Mnozí z nás si mohli pamatovat nadšení dvou inauguračních oslav a velké naděje spojené se skládáním přísahy v těchto prostorách. V 9.30 pobočník oznámil příchod prezidenta a paní Nixonové, pak začala hudba hrát*

¹¹⁴ BOROVIČKA, V. P. *Watergate*, s. 342, 343.

¹¹⁵ Dear Daddy, I love you. Whatever you do I will support. I am very proud of you. Please wait a week or even ten days before you make this decision. Go through the fire just a little bit longer. You are so strong! I love you. Julie; Millions support you. – If anything could have changed my mind, Julie's note would have done it. But I was too worn out to reconsider. It was not because I had given up the fight but because knew that the decision I had made was best for the country. Two years of Watergate was enough. The nation could not stand the trauma of a President on trial before the Senate for months. The international situation required a full-time President. NIXON, Richard. *In the arena – a memoir of victory, defeat and renewal*. New York: Pocket Books, 1991. ISBN 0-671-72934-9, s. 10, 11, překlad autora.

„*Hail to the Chief*“. *Palčivost chvíle byla téměř nesnesitelná.*¹¹⁶ Skončilo prezidentské období Richarda Nixona, 37. prezidenta Spojených států amerických.

Chvíli na to přišlo na řadu poslední gesto, které musel Richard Nixon učinit před svým odchodem z Bílého domu. Ve své knize na tento okamžik vzpomíná: Uslyšel jsem diskrétní zaťukání na dveře. Al Haig vstoupil, přičemž v ruce držel samostatný list papíru. Myslel jsem si, že vše jsem podepsal už včera. (...) Podal mi poslední dokument, na kterém jsem byl podepsán jako prezident. Byl to dopis o jedné větě pro Henryho Kissingera, ministra zahraničí: „Tímto rezignuji na post prezidenta Spojených států¹¹⁷.“

Rezignační dopis byl Henrymu Kissingerovi předán v 11:35. Krátce na to složil Gerard Ford přísahu a stal se tak 38. prezidentem Spojených států, přičemž byli se svým viceprezidentem Nelsonem Rockefellerem první v historii Spojených států, kteří nezískali své postavení ve volbách. Ústava Spojených států ve svém dodatku XXV., oddílu 1. nařizuje: „*V případě zbavení prezidenta úřadu nebo v případě jeho smrti nebo rezignace stane se prezidentem viceprezident.*“¹¹⁸

Nový americký prezident Gerard Ford navíc 8. září 1974 udělil milost Richardu Nixonovi za všechny přestupky proti Spojeným státům, které spáchal v období mezi 20. lednem 1969 a 9. srpnem 1974¹¹⁹.

¹¹⁶ KISSINGER, Henry. *Bouřlivé roky*, s. 1093.

¹¹⁷ There was a discreet knock at the door. Al Haig came in, holding a single page in his hand. I thought I had completed all of the signing the day before. (...) He handed me the last document I was to sign as President. It was a one-sentence letter to Henry Kissinger, Secretary of State: „I hereby resign the Office of President of the United States.“ NIXON, Richard. *In the arena*, s. 9, překlad autora.

¹¹⁸ Ústava USA - USA.QeX.cz - Spojené státy českýma očima (114). *USA.QeX.cz - Spojené státy českýma očima (1)* [online]. © 2012 [cit. 2012-10-26]. Dostupné z: <http://usa.qex.cz/%C3%9Astava+USA>

¹¹⁹ In a surprise Sunday morning announcement, Ford grants a "full free and absolute" pardon to Nixon for "all offenses against the United States" committed between January 20, 1969 and August 9, 1974. *Watergate Chronology 1974. Watergate.info - The Scandal That Destroyed President Richard Nixon* [online]. © 1995-2009 [cit. 2011-10-26]. Dostupné z: <http://watergate.info/chronology/1974.shtml>, překlad autora.

2.5 Aféra Watergate a The Washington Post

Média hrála během aféry Watergate velmi významnou roli. Nejen z důvodu, že za jejich pomoci byl nakonec celý skandál odhalen, ale současně dokázala, že mají moc, kterou bychom neměli podceňovat. Prvním deníkem, který se začal zabývat zprvu banálním vloupáním do sídla Demokratické strany, byl list The Washington Post, který v odhalování vytrval až do samotného konce.

Liberálně orientovaný deník The Washington Post byl založen v roce 1877 ve Washingtonu D. C. nezávisle smýšlejícím demokratem Stilsonem Hutchinsem. První číslo vyšlo ve čtvrtek 6. prosince 1877, noviny celkem obsahovaly 4 strany a jedna kopie tehdy stála 3 centy. Vlastníkem novin byla a stále je společnost Washington Post Company, která v roce 1954 odkoupila deník The Washington Times – Herald, a sloučila jej s listem The Washington Post, čímž v podstatě odstranila z cesty jednoho ze svých konkurentů.

Dalším významným obdobím je rok 1963, kdy se Katharine Grahamová, po smrti svého manžela Philipa Grahama, stala prezidentkou Postu¹²⁰. Tato dáma vedla a podporovala deník The Washington Post během celé aféry Watergate a byla odhodlaná své reportéry bránit za každou cenu, zvláště když v průběhu vyšetřování přišlo do Postu předvolání k soudu pro pět novinářů, včetně Katharine Grahamové. Šéfredaktor Washington Postu Benjamin Bradlee se v knize *Všichni prezidentovi muži* vyjádřil: *„Samozřejmě, že máme v úmyslu hnát to co nejvýš a jestli soudce bude chtít někoho zavřít do basy, musí tam poslat paní Grahamovou. Hrome, a naše dáma povídala, že tam klidně půjde! Pak ji bude mít soudce na svědomí. Dovedete si představit ty fotky, jak před ženskou věznicí zastavuje její limuzína a ta naše děvenka se jde nechat zabásnout kvůli Prvnímu dodatku k ústavě? Ten obrázek by se objevil ve všech novinách na světě. Možná by vypukla i revoluce.“*¹²¹ The Washington Post byl v podstatě prvním listem, který poukázal na spojitost mezi vloupáním do komplexu Watergate a Bílým

¹²⁰ The Washington Post Company - History. *The Washington Post Company* [online]. © 2012 [cit. 2011-10-26]. Dostupné z: <http://www.washpostco.com/phoenix.zhtml?c=62487&p=irol-history1875>

¹²¹ BERNSTEIN, Carl a Bob WOODWARD. *Všichni prezidentovi muži*, s. 239.

domem: „První ukázal, že jde o zneužití finančních fondů určených na prezidentovu volební kampaň. Woodward a Bernstein vyslídili cestičku peněz do Mexika a z Mexika zpět a objevili také muže v pozadí událostí, Johna Mitchella. (...) Objevila se účast prezidentova tajemníka Chapina, později se stopa přiblížila k personálnímu šéfovi Bílého domu Haldemanovi a nakonec se ve Washington Postu objevil článek odhalující skutečnost, že politická špionáž a diverze byla plánovanou součástí předvolební kampaně prezidenta Richarda Nixona.“¹²²

V současné době je největším konkurentem Postu ve Washingtonu D. C. deník The Washington Times. Přesto se však The Washington Post drží na prvních příčkách nejprestižnějších deníků ve Spojených státech a jeho denní náklad činí zhruba 1,029 milionů¹²³.

2.5.1 Bob Woodward a Carl Bernstein

Největší zásluhu na odhalení případu má především již zmiňovaný list The Washington Post, v čele se dvěma novináři Bobem Woodwardem a Carlem Bernsteinem.

Bob Woodward se narodil 26. března 1943 v Ženevě ve státě Illinois rodičům Jane a Alfredovi Woodwardovým. V roce 1965 dokončil studium anglické literatury a historie na Yaleské univerzitě, a poté nastoupil k americkému námořnictvu. V roce 1970, po pěti letech povinné služby, Bob Woodward odešel a začal studovat práva. V té době se rovněž ucházel o místo reportéra ve Washington Postu; Harry M. Rosenfeld mu tedy poskytl dvoutýdenní školení, avšak Woodwarda nepřijal kvůli tomu, že jako novinář neměl dostatek zkušeností. Po roce psaní pro týdeník The Montgomery County Sentinel, tj. v roce 1971, Woodward nakonec nastoupil jako zpravodaj v deníku Washington Post¹²⁴.

¹²² BOROVIČKA, V. P. *Watergate*, s. 211.

¹²³ USA - média | Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 18. 02. 2004 [cit. 2011-12-15]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/media_ve_sвете/amerika/usa_media.html

¹²⁴ Full Biography. *Bob Woodward — Bob Woodward > Author > Journalist > Washington Post Editor > Obama's Wars* [online]. [© 2012] [cit. 2011-11-03]. Dostupné z: http://bobwoodward.com/full-biography#Early_life_and_career

Právě zde se potkal se svým budoucím kolegou Carlem Bernsteinem, který se narodil 14. února 1944 ve Washingtonu. Bernsteinovi rodiče – Sylvia a Alfred, patřili mezi aktivní odboráře a členy americké komunistické strany¹²⁵. Již během studia na střední škole Montgomery Blair začal Bernstein psát do večerníku Washington Star, kde setrval od roku 1960 do roku 1965. Jelikož však neměl žádné vysokoškolské vzdělání žurnalistiky, neboť byl vyhozen z Marylandské univerzity, ve Washington Staru nebyl brán jako skutečný reportér. Žádné tyto podmínky však neexistovali v deníku Washington Post, kam nastoupil v roce 1966¹²⁶.

Oba reportéři byli za svoji práci nakonec oceněni nejvyšším novinářským vyznamenáním, čímž je ve Spojených státech Pulitzerova cena. Tu však nezískali zadarmo. Za celým odhalením stála dlouhá cesta plná různých překážek, které jim do cesty stavěl především Bílý dům. Ve své knize *Všichni prezidentovi muži* přiznali, že „význam aféry, rizika, jež s sebou přinášela, a naléhavá potřeba opatrnosti, to vše vyžadovalo, aby na reportážích pracovali alespoň dva lidé.“ Během tří let vyšetřování se novináři dostávali do nejrůznějších situací, které byly mnohdy velmi nebezpečné. Nezahrávali si totiž jen s lidmi z Bílého domu, ale i se samotným prezidentem. Nové informace však museli přinášet stále: „*Rosenfeld Woodwarda upozornil, že to redaktorům dělá starosti: neobjeví-li se v listu hned druhý den dostatečně hutné pokračování, mohlo by se někomu zdát, že Post ustupuje. Naléhal na Woodwarda, že je nutné pokračovat v chrlení dalších informací.*“¹²⁷ Carl Bernstein se o vyšetřování vyjádřil: „*To, co jsme dělali, nebylo totiž nic exotického. Naše skutečná práce při vyšetřování aféry Watergate se rovnala běžné rutině policejního zpravodajství. Člověk prostě šoupal podrážky, spoléhal na zdravý rozum a na úctu k pravdě.*“¹²⁸

¹²⁵ Carl Bernstein : Biography. *Spartacus Educational* [online]. [© 2012] [cit. 2011-11-03]. Dostupné z: <http://www.spartacus.schoolnet.co.uk/JFKbernsteinC.htm>

¹²⁶ Carl Bernstein. *NNDB: Tracking the entire world* [online]. [© 2012] [cit. 2011-11-03]. Dostupné z: <http://www.nndb.com/people/315/000022249/>

¹²⁷ BERNSTEIN, Carl a Bob WOODWARD. *Všichni prezidentovi muži*, s. 46, 135.

¹²⁸ Kultura idiotů | Téma - RESPEKT.IHNED.CZ. *Časopis Respekt* [online]. 31. 8. 1992 [cit. 2011-11-04]. Dostupné z:

[http://respekt.ihned.cz/index.php?p=R00000_d&&article\[id\]=35931540](http://respekt.ihned.cz/index.php?p=R00000_d&&article[id]=35931540)

Bernstein s Woodwardem si v průběhu vyšetřování nashromáždili množství kontaktů, které jim v pátrání pomáhaly. Každý měl svůj vlastní seznam telefonních čísel, na která volali alespoň dvakrát týdně. Během vyšetřování se jejich počet kontaktů výrazně navýšil, a to až na několik set. A pokud snad zjistili, že některý z kontaktů telefon nezvedá a neodpovídá ani na vzkazy, mohla tu být šance, že došlo k významnému vývoji.

Nicméně, i když byli veškeré kontakty oběma reportérům velice užitečné, je nutné, zmínit se tu o tajném informátorovi Boba Woodwarda, který se stal spojkou mezi Bílým domem a Washington Postem. Woodwardův tajný zdroj pocházel z vládních kruhů. Měl přístup k informacím z Bílého domu i z CREEP. Jeho totožnost znal pouze Woodward, který mu zaručil naprostou anonymitu, a dokonce mu slíbil, že ho nebude ve svých článcích přímo citovat, a to ani jako anonymní zdroj. Jejich schůzky a rozhovory většinou sloužily pouze pro potvrzení a upřesnění informací, které novináři získali od jiného zdroje, přičemž se setkávali jen v nejnútnejších případech. Tzv. Deep Throat, neboli Hluboké hrdlo, novinářům poskytl cenné informace, které jim v odhalování skandálu velice pomohly, a v celém případě hrál klíčovou roli. Přezdívku „Hluboké hrdlo“ pro něj vymysleli ve Washington Postu, neboť „v novinářské hantýrce se vědomostem, získaným v takovém rozhovoru (rozhovoru pouze k ověření informací), říká ‚hluboké pozadí‘. Woodward jednou vysvětlil podstatu tohoto ujednání zástupci šéfredaktora Howardu Simonsovi. O svém zdroji hovořil jako o ‚příteli‘, ale Simons mu vymyslel přezdívku ‚Hluboké hrdlo‘, což byl název proslulého pornografického filmu.“¹²⁹

Svou totožnost Hluboké hrdlo tajil ještě mnoho let po ukončení případu Watergate. Teprve v roce 2005 odhalil svou skutečnou identitu své rodině, když jednoho dne prohlásil: Já jsem ten chlap, kterého přezdívejí Deep Throat¹³⁰. Zjistilo se, že jde o bývalého pracovníka FBI Marka Felta. Woodward se o něm posléze vyjádřil: Byl jsem vděčný za každé sousto nebo

¹²⁹ BERNSTEIN, Carl a Bob WOODWARD. *Všichni prezidentovi muži*, s. 46, 66.

¹³⁰ "I'm the guy they call Deep Throat." The Watergate Story | The Post Investigates (washingtonpost.com). *Washington Post: Breaking News, World, US, DC News & Analysis* [online]. © 1996-2012 [cit. 2011-11-04]. Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/special/watergate/part4.html>, překlad autora.

informaci, pomoc nebo svědectví, které mi Felt dal, zatímco jsme se s Carlem snažili pochopit mnohohlavé monstrum zvané Watergate. Kvůli jeho postavení, ve skutečnosti byl vrchní velitel vyšetřovací agentury, byla jeho slova a vedení, v době kolísavé autority, ohromná¹³¹.

Spojené státy zavedly po aféře Watergate nová opatření. Především omezily moc prezidenta a zesílily moc Kongresu a soudů: „*Kongres se po Watergate stal důraznějším, schválil řadu zákonů omezující možnosti zneužívání prezidentské moci. Vytvořil vlastní rozpočtový úřad, svůj kontrolní úřad a rozšířil počet zaměstnanců, aby mohl lépe a odborněji posuzovat rozhodnutí exekutivy.*“ Kromě toho ani média na tom nebyla špatně. Američtí novináři se stali inspirací pro novináře na celém světě, ukázali svou moc a vydobyli si svůj respekt. Lze tedy říci, že „*Watergate nezvratně změnila americké sdělovací prostředky, americkou politiku i přístup Američanů k oběma těmto pilířům moci.*“¹³²

¹³¹ "I was thankful for any morsel or information, confirmation or assistance Felt gave me while Carl and I were attempting to understand the many-headed monster of Watergate. Because of his position virtually atop the chief investigative agency, his words and guidance had immense, at times even staggering, authority," Woodward wrote. The Watergate Story | The Post Investigates (washingtonpost.com). *Washington Post: Breaking News, World, US, DC News & Analysis* [online]. © 1996-2012 [cit. 2011-11-04]. Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/special/watergate/part4.html>, překlad autora.

¹³² MAJSTR, Jiří a Stanislav MUNDIL. *Washington do uzávěrky*, s. 81, 221.

3. TISKOVÝ OHLAS ČESKOSLOVENSKÉHO TISKU – ZEJMÉNA PÁD PREZIDENTA NIXONA

V závěrečné části se bakalářská práce zaměřuje zejména na tři přední deníky v Československu a na informace o případu Watergate, které tyto deníky uveřejňovaly svým čtenářům v letech 1972 až 1974.

3.1 Situace v Československu

Velké změny nastaly v Československu již v roce 1945, kdy skončila 2. světová válka a k moci se dostali komunisté. Přesto, že mělo jít o záchranu v podobě osvobození Československé republiky z nacistické nadvlády, ve skutečnosti se jednalo o vědomé přenesení moci nad Československem do rukou Sovětského svazu. Nedošlo však k žádnému nečekanému obratu. Podle znění Košického vládního programu, přijatého 5. dubna 1945, bylo rozhodnuto sdílet zahraničněpolitické, ekonomické a hlavně ideové cíle Sovětského svazu. Československá republika se tímto odpoutala od humanitních a duchovních principů, na jejichž základech byla původně založena a bez jakýchkoliv protestů přijala nové sociální hodnoty a vědomě přešla do odlišné civilizační oblasti¹³³. Tento převrat z roku 1945 následně trval až do roku 1989, kdy se Československo vymanilo z moci komunistů.

Mezi léty 1972 – 1974, tedy v době, kdy byly Spojené státy naplno zaneprázdněny nejen aférou Watergate, ale také stále nekončící válkou ve Vietnamu, se naše země snažila vypořádat s novými pravidly normalizace¹³⁴, které byly po demokratických reformních snahách známých pod označením Pražské jaro diktovány Sovětským svazem: „Život v Československu se vrátil po krátkém časovém vybočení let 1968 – 1969 s jistými modifikacemi do stavu,

¹³³ BYSTROV, Vladimír. *Svobodná nesvoboda*. Praha: Vyšší odborná škola publicistiky, 2006. ISBN 80-903757-0-7, s. 9.

¹³⁴ „Termín normalizace se poprvé objevil hned po sovětské okupaci, kdy sovětský vůdce Leonid Brežněv požadoval návrat k „normálu“. Což znamenalo návrat ke stavu, který by vyhovoval sovětským okupantům a jejich československým komunistickým „přátelům“. V praxi měla komunistická strana dohlížet na veškeré politické a kulturní dění ve státě. Všechny demokratické výdobytky Pražského jara měly být zapomenuty a lidé, kteří odmítanou zapomenout, budou mít trvalé potíže.“ NAVARA, Luděk a Josef ALBRECHT. *Abeceda komunismu*. Brno: Host, 2010. ISBN 978-80-7294-340-1, s. 133-134.

v němž se nalézal v padesátých letech. Utrpěla představa o možnosti reformy socialismu a normalizace donutila část reformní reprezentace k emigraci nebo odchodu do ilegality. Ti nejotrlejší, zpravidla průměrní a podprůměrní, se dali plně do služeb normalizačního režimu.¹³⁵

Normalizace byl termín, kterým se vyznačovalo období návratu veškerého dění do původního stavu. Vrátila se tak vlna teroru a násilí v podobě uzavření hranic, zavedení přísné cenzury, či zakázání mnoha spolků. Jednodušeji řečeno, komunisté začali kontrolovat vše, co se kontrolovat dalo¹³⁶. Později, na zasedání ÚV KSČ v lednu roku 1970, se rozhodlo o bratrské pospolitosti československého státu s Komunistickou stranou Sovětského svazu a SSSR. Spojenecká smlouva se Sovětským svazem z 6. května 1970 potvrdila rozhodnutí našich národů následovat zájmy a cíle sovětských soudruhů, jít vždy společnou cestou a nikdy jinak¹³⁷. Nové požadavky byly zavedeny téměř ve všech odvětvích a sdělovací prostředky nebyly výjimkou. „*Noviny a časopisy postihla okamžitá restrikce, která usnadnila přehled a kontrolu jejich obsahu. Rozhlas prošel rozsáhlou personální čistkou a po sovětském vzoru i reorganizací. Nově vznikající televize díky malému počtu diváků zatím stála v pozadí zájmu.*“¹³⁸

Od samého počátku patřila média¹³⁹ mezi hlavní a důležité prostředky manipulace a dopomáhala k tomu, aby byly ideje a pravidla levicové vlády naplno přijaty a respektovány. Média své posluchače, čtenáře a poslze i diváky v podstatě vedla tím „správným“ směrem. K dispozici měla navíc účinný prostředek zvaný cenzura.

¹³⁵ BĚLINA, Pavel, Tomáš GRULICH a Jaroslav HALADA. *Dějiny zemí koruny české II*. Praha: Paseka, 1993. ISBN 80-7185-257-0, s. 301.

¹³⁶ NAVARA, Luděk a Josef ALBRECHT. *Abeceda komunismu*, s. 127.

¹³⁷ BOUBÍN, Jaroslav, Jan GEBHART a Josef HARNA. *České a československé dějiny III. – dokumenty a materiály*. Praha: Fortuna, 1992. ISBN 80-85298-69-4, s. 207.

¹³⁸ Sdělovací prostředky: TOTALITA. *TOTALITA.CZ - Vznik a vývoj totalitního režimu v Československu* [online]. © 1999 - 2012 [cit. 2012-01-11]. Dostupné z: <http://totalita.cz/sp/sp.php>

¹³⁹ V první řadě to byl především rozhlas a tisk, neboť počátek televizního vysílání v Československu se datuje od roku 1953.

3.1.1 Cenzura

Pojmem cenzura je označovaná „kontrola veřejných úřadů (obvykle církevních nebo státních) nad jakoukoli formou uveřejňování nebo vysílání, obvykle vykonávaná prostřednictvím prověřování veškerých materiálů ještě před uveřejněním. Ústavní záruky svobody tisku obvykle stavějí předběžnou nebo preventivní cenzuru mimo zákon, přestože mohou nastat zákonné důvody pro potlačení publikace, nebo dokonce její následné potrestání.“¹⁴⁰

Historie cenzury spadá již do období před vynálezem knihtisku, kdy se veškeré spisy šířily pouze přepisováním pod vedením církve. Například již v roce 1. n. l. nechal císař Augustus shořet sbírky proroctví ve starověkém Římě. Jiný příklad uvádí dobu římského císaře Diokleciána, což je přelom 3. a 4. století n. l., kdy byly páleny křesťanské písemnosti. Avšak v této době ještě nešlo o cenzuru, jakou známe dnes.

Předběžná, preventivní cenzura se objevila po roce 1444, tedy v době, kdy byl Johannesem Gutenbergem vynalezen knihtisk¹⁴¹. Tento vynález je dodnes považován za jeden z významných milníků ve vývoji přenosu informací, neboť „nový způsob reprodukce textu zprostředkoval nesrovnatelně širšímu okruhu lidí znalost významné části kulturního dědictví minulosti i možnost aktivního přístupu k myšlenkovému a duchovnímu dění.“¹⁴² Veškerá pozitiva, která Gutenbergův vynález přinesl, však zároveň znamenala hrozbu především pro katolickou církev, která do té doby ovlivňovala veřejné mínění z kostelních kazatelen. V roce 1486 proto nechal mohučský arcibiskup zřídit místní cenzurní úřad, díky němuž začal potlačovat šíření lidských myšlenek. Zároveň se stal inspirací pro další arcibiskupy a církevní hodnostáře; v roce 1515 papež Lev X. vydává první cenzurní bulu a po něm v roce 1557 přichází Pavel IV. s prvním Indexem librorum prohibitorum, neboli „Seznamem zakázaných knih“¹⁴³.

¹⁴⁰ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-574-5, s. 562.

¹⁴¹ TOMÁŠEK, Dušan. *Pozor, cenzurováno! aneb ze života soudružky cenzury*. Praha: MV ČR, 1994. ISBN 80 85821-16-8, s. 5.

¹⁴² KÖPPLOVÁ, Barbara a Ladislav KÖPPL. *Dějiny světové žurnalistiky I.: Celý svět je v novinách*. Praha: Novinář, 1989. ISBN 80-7077-216-6, s. 9.

¹⁴³ TOMÁŠEK, Dušan. *Pozor, cenzurováno!*, s. 5-6.

Cenzura však nezůstávala jen nástrojem církve, ale naopak ji využívala i světská moc; například Karel V. v roce 1521 vydal edikt wormský a v průběhu 16. století se cenzura dostala i do dalších oblastí¹⁴⁴. Zakázané knihy byly páleny a například ve Francii byli upalováni i jejich samotní autoři.

V průběhu vývoje však měla cenzura i své odpůrce. Již v roce 1644 se proti ní postavil anglický básník John Milton ve svém díle *Areopagitica* a v 18. století se k němu přidaly osobnosti jako je například Lessing, Kant či Goethe. Země jako Anglie (1694), Švédsko (1766), Dánsko (1770) a Francie (1791) dokonce cenzuru zrušily a nahradily ji svobodou projevu. Avšak šlo pouze o částečnou změnu, kdy preventivní cenzuru nahradila represivní, která díla konfiskovala až dodatečně.

Naše země samozřejmě nezůstala pozadu. V roce 1753 Marie Terezie zřídila dvorní cenzurní komisy sjednocující dosavadní univerzitní cenzuru a o pár let později v roce 1781 zavedl její syn Josef II. všeobecnou cenzuru pro noviny a kalendáře, kterou ovšem po šesti letech sám zrušil. Opětovně ji zavedl až Josefův nástupce Leopold II.

Roku 1848 byla tisková cenzura společně s poddanstvím opět zrušena a byla ponechána pouze cenzura veřejných produkcí, upravena dle divadelního řádu z roku 1850. V roce 1912 se navíc připojila cenzura filmová.

Během nacistické okupace po 15. březnu 1939 byla zavedena trojstupňová cenzura českého tisku společně s Ústředím tiskové a dozorčí služby. V praxi to vypadalo tak, že redakce deníků do svých kolektivů „přivítaly“ cenzory, kteří články schvalovali, škrtili či upravovali a popřípadě svým nadřízeným hlásili nevhodné autory, kteří byli za své články potrestáni¹⁴⁵. Totalitní režimy si cenzuru upravovaly a zdokonalovaly takovým způsobem, který jim poskytoval, co největší bezpečí při ovlivňování lidí a zamlčování důležitých informací.

Podobně probíhala cenzura i po roce 1948. Jak uvádí Vladimír Bystrov: „*Na rozdíl od neochoty obnovit preventivní cenzuru hromadných sdělovacích*

¹⁴⁴ „*Následovalo norimberské usnesení proti pamfletům (1524) a štýrské říšské usnesení o zavedení předběžné cenzury knih a o trestu za ‚závady‘ (1529), a po nich augspurské usnesení, které ukládalo kurfiřtům dohled nad tiskaři (1530).*“ TOMÁŠEK, Dušan. *Pozor, cenzurováno!*, s. 6.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 6-7.

„V roce 1967 je HSTD přejmenována na Ústřední publikační správu, která byla hned v roce 1968 zrušena, a zákon č. 84 konstatoval, že 'cenzura je nepřijatelná'“. ¹⁵¹ Během trvání Pražského jara měla svoboda tisku největší moc. V té době se dokonce začaly objevovat články, které upozorňovaly na komunistické zločiny padesátých let. Avšak po násilném vpádu sovětských vojsk na naše území se cenzura opět obnovila a postupně ještě více zpřísnila ¹⁵².

30. srpna 1968 vláda rozhodla o zřízení Úřadu pro tisk a informace (ÚTI), jehož úkolem bylo kontrolovat a dohlížet na činnost tisku, rozhlasu, televize a ČTK, a zároveň měl být konzultačním střediskem předsednictva vlády pro styk s jednotlivými redakcemi. V roce 1969 byl úřad rozdělen, aby fungoval pro každou zemi zvlášť, na Český úřad pro tisk a informace (ČÚTI) a Slovenský úřad pre tlač a informácie (SÚTI). Řada kompetencí, které spadaly pod republikové ČÚTI a SÚTI, bylo v roce 1980 převedeno na nově vzniklý Federální úřad pro tisk a informace neboli FÚTI, který za svoji činnost odpovídal federální vládě ¹⁵³.

Zásadní vliv na tisk však měla jedna podstatná změna, kdy byla cenzura nahrazena její ošidnější formou, čímž je autocenzura. Zaměstnanci nakladatelství a veškerých hromadných informačních a sdělovacích prostředků tak byli sami odpovědní za to, co publikují ¹⁵⁴. V knize Abeceda komunistických zločinů novinář Dušan Veselý, který do České tiskové kanceláře nastoupil počátkem 70. let 20. století, vzpomíná: „Autocenzura hrála klíčovou roli. Za léta praxe bylo každému jasné, co je přípustné. Věci, které byly na pomezí ideologické ‚přijatelnosti‘, se chodily schvalovat k nadřízeným,

Univerzitu marxismu-leninismu.“

Cenzuraaneb . . .Hlavní správa tiskového dohledu: TOTALITA. TOTALITA.CZ - *Vznik a vývoj totalitního režimu v Československu* [online]. © 1999 - 2012 [cit. 2012-01-12]. Dostupné z:

http://totalita.cz/vysvetlivky/cenzura_01.php

¹⁵¹ Zde byla cenzura... a bude... • Mvekův brlogh (mvek.net). *Titulní strana •*

Mvekův brlogh (mvek.net) [online]. © 2008-2009 [cit. 2012-01-12]. Dostupné z:

<http://mvek.net/11-obecne/zde-byla-cenzura-a-bude/>

¹⁵² NAVARA, Luděk a Josef ALBRECHT. *Abeceda komunismu*, s. 33.

¹⁵³

Cenzuraaneb . . .Hlavní správa tiskového dohledu: TOTALITA. TOTALITA.CZ - *Vznik a vývoj totalitního režimu v Československu* [online]. © 1999 - 2012 [cit. 2012-01-12]. Dostupné z:

http://totalita.cz/vysvetlivky/cenzura_01.php

¹⁵⁴ TOMÁŠEK, Dušan. *Pozor, cenzurováno!*, s. 154.

a když si ani oni nebyli jisti, šlo to ještě výš. ¹⁵⁵ Co si dříve novináři dovolili do svých článků napsat v naději, že by snad cenzor mohl něco přehlédnout, si nyní netroufali. Spíše naopak. Dokonce se báli uveřejnit i to, co by cenzor bez připomínek pustil dál. A jelikož šlo o vlastní tvorbu autorů bez jakékoliv kontroly, režim mohl s hrdostí hlásat, že předběžná cenzura u nás neexistuje.

Až teprve rok 1990 přinesl sdělovacím prostředkům novou naději, když zákon č. 86 zrušil okupační zákon č. 127 ze září 1968 a novelizoval zákon č. 81 z roku 1966, čímž byla zrušena státní cenzura a byl v plném znění obnoven 17. paragraf, který zaručuje, že „cenzura je nepřipustná“¹⁵⁶.

3.2 Československý tisk - 1972

Během období normalizace bylo v Československu zrušeno velké množství novin a časopisů, a zároveň nastaly zásadní personální změny v redakcích. Nové vedení si žádalo nová pravidla, která se dotýkala i řady významných novinářů. Mezi hlavní deníky, které v naší zemi měly povolení vydávat, patřilo především Rudé právo, Mladá fronta a Svobodné slovo. Právě tyto listy přinášely obyvatelům informace nejen z domova, ale i ze zahraničí.

Jelikož však stále přetrvávala tzv. „studená válka“ mezi Spojenými státy a Sovětským svazem, bylo ze strany komunistů nutností udržovat své obyvatele v jistotě, že ideologie přicházející k nám z východu je ta nejlepší. K tomu, aby ukázali svou sílu a moc, následně využívali i sebemenší příležitosti, které se jim naskytly. A co teprve, když se ve světě objevily informace o aféře Watergate zakončené pádem prezidenta Nixona. *„Dříve narození čtenáři si jistě vzpomenou, s jakým potěšením přivítali komunističtí pohlaváři zprávy o zpackaném pokusu o instalaci odposlechových mikrofonů v sídle Demokratické strany, s jakým zápalem se jali opět vykřikovat svá hesla o prohnitosti západu a imperialismu.*“¹⁵⁷

Jak již bylo napsané, počátek aféry Watergate je spojen s nezdařeným vloupáním do sídla Demokratické strany v noci z 16. na 17. června 1972. Tato

¹⁵⁵ NAVARA, Luděk a Josef ALBRECHT. *Abeceda komunismu*, s. 33.

¹⁵⁶ TOMÁŠEK, Dušan. *Pozor, cenzurováno!*, s. 154-157.

¹⁵⁷ BERNSTEIN, Carl a Bob WOODWARD. *Všichni prezidentovi muži*, s. 311.

událost odstartovala snahu amerických novinářů zjistit, kdo všechno je do vloupání zapojen. A zatímco Američané usilovali o nalezení nových faktů, které by jim případ osvětlily, čeští novináři tento čin spojovali s předvolebním bojem, neboť bylo každému známé, jaké nečisté praktiky se děly v zákulisí amerických voleb. V knize *Všichni prezidentovi muži* se například uvádí: „*Sedmnáctého dubna 1972 došlo k narušení příprav večere, pořádané v rámci získávání finančních prostředků pro Muskieho kampaň ve Washingtonském hotelu Hilton, kam někdo poslal neobjednané účinkující umělce, jakož i zásilky alkoholu, květin, pizzy a moučníků na dobírku. (...) V průběhu primárek v New Hampshiru budily voliče uprostřed noci telefonáty; volající se představovali jako Muskieho agitátoři z Harlemu a vyzývali newhampshireské voliče, aby dali Muskiemu svůj hlas, protože ‚to s černochoy dobře myslí‘.*“¹⁵⁸

V Rudém právu¹⁵⁹ tak ve čtvrtek 22. června 1972 vyšel článek pod titulkem *CIA a volby*, ve kterém stálo: „*Nevybíravé metody předvolebního boje v USA ilustruje politický skandál odhalený v noci ze soboty na neděli ve Washingtonu. Tehdy bylo zadrženo pět mužů spojených s republikánskou stranou a s CIA, kteří pronikli do místností demokratické strany, kde se snažili ofotografovat dokumenty a umístit odposlouchávací zařízení. Předseda celostátního výboru demokratické strany L. O'Brien to označil za »vážný akt politické špionáže« a podal žalobu na »Výbor republikánské strany pro znovuzvolení Nixona prezidentem«.*“¹⁶⁰ Ve stejný den byla tato informace uveřejněna také v *Mladé frontě*¹⁶¹ jako součást článku s názvem *McGovernův New York*, kde se zároveň psalo o vítězství v primárních volbách senátora McGoverna v New Yorku a naději na jeho nominaci v prezidentské kandidatuře¹⁶².

¹⁵⁸ BERNSTEIN, Carl a Bob WOODWARD. *Všichni prezidentovi muži*, s. 138.

¹⁵⁹ Rudé právo je deník založený v roce 1920 a sloužící jako ústřední tiskový orgán Komunistické strany Československa, který hrál významnou roli v propagandě režimu. V roce 1995 byly noviny přejmenovány na Právo. Periodika. [online]. 11.11.2011 [cit. 2012-02-16]. Dostupné z: <http://katalog.fsv.cuni.cz/digitalniknihovna/>

¹⁶⁰ CIA a volby. *Rudé právo*. 1972, č. 145, s. 7.

¹⁶¹ Mladá fronta byl původně nestranný deník Svazu československé mládeže, jež vycházel od května 1945 a v roce 1970 se stal orgánem ÚV Socialistického svazu mládeže, V 90. letech 20. století byl přejmenován na název Mladá fronta Dnes. Periodika. [online]. 11.11.2011 [cit. 2012-02-16]. Dostupné z: <http://katalog.fsv.cuni.cz/digitalniknihovna/>

¹⁶² McGovernův New York. *Mladá fronta*. 1972, č. 145, s. 5.

Redakce českých novin se více zajímaly o dění okolo amerických voleb, které jsou silně spojeny s válkou ve Vietnamu či s růstem cen a nezaměstnaností v USA. Reálné a přesvědčivé řešení těchto problémů totiž ve velké míře stály za rozhodnutím voličů o tom, kdo bude příští prezident Spojených států. Obyvatelé Československa se tak z listů Rudého práva (24. 7. 1972) mohli dočíst o politice, taktice a utajovaném jednání prezidenta Nixona, které se týkalo války ve Vietnamu: „*Ellsberg vyslovil přesvědčení, že Nixon byl od svého nástupu k moci rozhodnut dát najevo, že je odhodlán válku ještě vystupňovat až po bombardování VDR a zaminování přístavů, a pokud jde o odchod amerických ozbrojených sil, neměl nikdy v úmyslu stáhnout všechny ozbrojené síly. Tato politika naprosto vylučuje dosažení míru.*“¹⁶³ O pár dnů později, 6. srpna 1972, se čtenáři Svobodného slova¹⁶⁴ mohli dočíst, že Nixon sice zesílil bombardování Indočíny, avšak na druhou stranu „*odvolal přes 90% amerických pozemních sil z Vietnamu, jejichž úkoly převzali saigonští žoldnéři. Nixon tedy válku neskončil, ale snaží se odstranit důvody, jež by mu popudily v listopadových volbách americké voliče a především americkou mládež – chce zamezit ztrátám amerických vojáků základní služby.*“¹⁶⁵

S válkou ve Vietnamu se zároveň pojila i další témata, kterými se noviny zabývaly. Psalo se nejen o protestech a demonstracích, které žádaly okamžité ukončení války, ale také o soudním procesu s Danielem Ellsbergem, který zveřejnil tajné dokumenty Pentagonu týkající se právě Vietnamské války.

V souvislosti se skandálem Watergate Rudé právo otisklo článek s názvem *Volební skandál v USA* s podtitulkem *Revize financí Nixonova volebního štábu*. Článek vyšel 4. srpna 1972 a informoval o spojitosti vloupání do budovy Watergate s nelegálním používáním peněz z volebního fondu prezidenta Nixona: „*Americké úřady byly nuceny přistoupit k revizi finančních dokumentů Výboru republikánské strany pro znovuzvolení Nixona prezidentem. (...) Stopy organizátorů přepadení vedly k vedoucím orgánům republikánské*

¹⁶³ Nixon kandidátem republikánů. *Rudé právo*. 1972, č. 199, s. 7.

¹⁶⁴ Svobodné slovo byl deník Československé strany socialistické, jehož počátek vydávání spadá do roku 1945, kdy navázal na list České slovo. V roce 1997 byly noviny přejmenovány na Slovo. Periodika. [online]. 11.11.2011 [cit. 2012-02-16]. Dostupné z: <http://katalog.fsv.cuni.cz/digitalniknihovna/>

¹⁶⁵ USA do posledního kola. *Svobodné slovo*. 1972, č. 210, s. 2.

strany, mj. k Výboru pro znovuzvolení prezidenta Nixona prezidentem. V čele tohoto výboru stál v červnu bývalý ministr spravedlnosti Mitchell, který později podal demisi údajně z rodinných důvodů. (...) Právní poradce demokratické strany Califano řekl novinářům, že jeho strana už potřetí žádá vládu, aby jmenovala zvláštního prokurátora pro vyšetření všech okolností červnového přepadení sídla demokratické strany.¹⁶⁶ A zatímco se američtí novináři hnali za dalšími informacemi, které by mohly skandál ve Washingtonu objasnit, a čelili silné obraně americké vlády, čeští novináři nadále zůstávali u předvolební kritiky Nixonovy vlády.

Na druhou stranu se v novinách objevovala i nová řešení problémů Spojených států, zejména z režie amerických komunistů, kteří věděli naprosto přesně, co Spojené státy potřebují a jak toho docílit: „Generální tajemník KS USA zdůraznil, že američtí komunisté mají jasný a přesný předvolební program. V zahraniční politice strana odmítá agresi a zasazuje se o okamžité zastavení války ve Vietnamu a vměšování do věci indočínských národů. Žádá, aby byla zastavena militarizace americké ekonomiky, aby se revidoval vojenský rozpočet, a aby se prováděla politika zaměřená na všeobecné a úplné odzbrojení. Komunisté usilují, aby ohromné prostředky, které jsou určeny pro vojenské výdaje, byly věnovány na řešení neodkladných problémů Spojených států: na odstranění nezaměstnanosti a chudoby a na bytovou výstavbu pro pracující.“¹⁶⁷ Tyto informace vyšly v Mladé frontě 10. října 1972 pod názvem *Jasný předvolební program*.

O špionáži v komplexu Watergate se zatím hovořilo jen zřídka. Česká média i nadále považovala tuto aféru za součást amerických předvolebních bojů a nepředpokládala, že by novináři v USA mohli dojít k jinému závěru. „V korupční atmosféře Washingtonu snadno zaniknou i aféry, které by vzbudily oprávněné pohoršení všude jinde; máme na mysli takzvaný »skandál z Watergate« - pokus o vloupání do ústředního výboru demokratické strany – do něhož jsou až po krk namočeni Nixonovi nejbližší spolupracovníci, bývalý ministr spravedlnosti John Mitchell a bývalý ministr obchodu Maurice Stans. Ostudný případ však vzrušil nanejvýš několik washingtonských novinářů

¹⁶⁶ Volební skandál v USA. *Rudé právo*. 1972, č. 182, s. 7.

¹⁶⁷ Jasný předvolební program. *Mladá fronta*. 1972, č. 239, s. 5.

a funkcionářů postižené strany a byl odbyt typickým komentářem týdeníku Newsweek: »Dokud si to politikové vyřizují mezi sebou, nikomu to nevadí. Každý si stejně myslí, že takové kousky si provádějí navzájem.« Časopis odvolávající se na výrok anonymního »republikána z Wisconsinu«, má asi pravdu: špinavé metody jsou nedílnou součástí amerických voleb na všech úrovních a lidé si už zvykli je přijímat s naprostou apatií.¹⁶⁸

3.3 Československý tisk - 1973

S novým rokem se do československých redakcí dostaly také nové informace týkající se aféry Watergate. Již 9. ledna 1973 informoval deník Svobodné slovo o soudním procesu, ve kterém stanulo sedm lupičů, kteří nezákonně vnikli do ústředí demokratického sídla¹⁶⁹.

O pár dnů později vyšel článek v Mladé frontě o tom, že se jeden z obviněných mužů Howard Hunt „přiznal ke třem z šesti obvinění, která proti němu vznesl soud.“¹⁷⁰ 16. ledna 1973, tedy čtyři dny po zveřejnění této informace, otiskla Mladá fronta další článek nazvaný *SNAHA O UTUTLÁNÍ AFÉRY »WATERGATE«: Dolary obviněným*, kde se píše: „Jisté vlivné kruhy ve Spojených státech mají zřejmě značný zájem o ututlání aféry s vloupáním a pokusem instalovat odposlouchávací zařízení v sídle demokratické strany v hotelu Watergate. Jak napsal americký časopis Times, je obviněným nabízeno 1000 dolarů za každý měsíc, který stráví ve vězení, jestliže se přizná, jako to učinil bývalý poradce Bílého domu Howard Hunt.“¹⁷¹

19. ledna 1973 uveřejnilo Svobodné slovo i Mladá fronta informace o pokračování procesu. Oba listy uvedly, že hlavní svědek Alfred Baldwin potvrdil, že odposlouchával zhruba 200 telefonických rozhovorů ze sídla demokratické strany v komplexu Watergate, a to na příkaz samotného McCorda¹⁷².

¹⁶⁸ Nixonova staronová většina. *Rudé právo*. 1972, č. 242, s. 6.

¹⁶⁹ Proces ve Watergate. *Svobodné slovo*. 1973, č. 7, s. 2.

¹⁷⁰ Překvapivé přiznání. *Mladá fronta*. 1973, č. 10, s. 5.

¹⁷¹ Dolary obviněným. *Mladá fronta*. 1973, č. 13, s. 5.

¹⁷² Svědek z Watergate. *Svobodné slovo*. 1973, č. 16, s. 2.

Výslech svědků. *Mladá fronta*. 1973, č. 16, s. 5.

Deník Svobodné slovo 9. února 1973 přineslo zprávu o důkladném prošetření politické špionáže, o kterém rozhodl americký Senát. Předsedou vyšetřovací komise se stal demokrat ze Severní Karolíny Sam Ervin¹⁷³.

V prvních měsících nového roku se situace začala komplikovat. I v Československu již především novináři a ministerstvo zahraničí začali vnímat, že za původně obyčejným a banálním vloupáním stojí něco velkého; něco, co se snaží vláda Spojených států skrýt před světem. Dokazuje to zejména množství novinových článků, které se začaly v československém tisku objevovat. „*Americký tisk přinášel téměř na pokračování stále nová odhalení o rozsáhlé politické špionáži, podplácení a sabotáži volební kampaně Demokratické strany a důkazy o spojitosti tohoto temného podnikání s vysoce postavenými osobnostmi v administrativě a v Bílém domě, ale prezidentovi mluvčí je soustavně popírali. Republikánům se podařilo docílit odsunutí procesu s chycenými špióny, který by vážně pošramotil Nixonovo postavení až do doby po volbách.*“ I přes veškerá důležitá a prokázaná odhalení hovořil Bílý dům „*o Watergate s posměchem jako o novinářské kachně a případu »třetířadého vloupání«, který může vzrušit jen několik washingtonských novinářů.*“¹⁷⁴ Tento postoj však novináře neodradil. S přibývajícímí informacemi rostl zájem veřejnosti o fakta, která média neustále přinášela.

19. dubna 1973 uveřejnil deník Svobodné slovo článek o projevu amerického prezidenta Nixona, kde prohlásil, že jeho poradci budou vypovídat před vyšetřovací komisí zvláštního výboru Senátu Spojených států, který má za úkol vyšetřit případ Watergate. Zdrojem informací je list Washington Post, který dále informuje o tom, že projev Nixona pochází z tiskové konference, kde měli novináři zakázáno dotazovat se na otázky, a to především kvůli novým informacím, jež se objevily na veřejnosti. Vyšlo najevo, že do vloupání byli zapojeni také dva nebo tři poradci Richarda Nixona. Samotný Washington Post se odvolává na nejmenované úředníky Bílého domu a ministerstvo spravedlnosti¹⁷⁵.

¹⁷³ Případ Watergate bude důkladně vyšetřen. *Svobodné slovo*. 1973, č. 34, s. 2.

¹⁷⁴ Skandál v Bílém domě. *Rudé právo*. 1973, č. 97, s. 7.

¹⁷⁵ Případ Watergate. *Svobodné slovo*. 1973, č. 93, s. 2.

Hned druhý den, tj. 20. dubna 1973, přinesl deník Mladá fronta zprávu o Stuartu Magruderovi, který před vyšetřovacím výborem přiznal, že bývalý ministr spravedlnosti Spojených států John Mitchell a poradce prezidenta Nixona John Dean spolupracovali na vniknutí do sídla Demokratické strany. Zdrojem tohoto sdělení byl opět list Washington Post¹⁷⁶. Ve stejný den naopak Rudé právo zveřejnilo článek o odchodu šéfa policie Patrika Graye, který Johnu Deanovi poskytoval nejen veškeré spisy týkající se průběhu vyšetřování, ale zároveň podle Deanových instrukcí řídil i jeho průběh¹⁷⁷.

Tím však celá situace okolo Patrika Graye neskončila. Zhruba za týden se v Rudém právu objevil článek nazvaný *ŘEDITEL FBI PÁLIL KOMPROMITUJÍCÍ DOKUMENTY: Nixonovi poradci zapleteni v aféře Watergate*. V článku se mimo jiné psalo: „List New York Times v pátek oznámil, že Patrick Gray, ředitel FBI, jenž podal demisi, přiznal přátelům, že spálil dva kompromitující spisy, které vyhotovil bývalý agent CIA Howard Hunt, odsouzený v případě Watergate. Spisy předal Greyovi Nixonův poradce Dean za přítomnosti dalšího člena štábu Bílého domu Ehrlichmana.“¹⁷⁸ Tři dny po odstoupení Patricka Graye z funkce ředitele FBI odešli ze svých míst také další lidé, tentokrát pracovníci Bílého domu.

Svobodné slovo ve své zprávě *Demise ve Washingtonu* 1. května 1973 uvedlo jména čtyř blízkých spolupracovníků Richarda Nixona, kteří odstoupili ze svých funkcí. Jednalo se o Johna Ehrlichmana, Harryho Haldemana, Johna Deana a Richarda Kleindiensta, který byl nahrazen Elliotem Richardsonem¹⁷⁹.

O den později zveřejnilo Rudé právo i Svobodné slovo projev prezidenta Nixona, ve kterém přiznal svoji osobní odpovědnost za vloupání do komplexu Watergate. Oba listy uvedly, že „cílem této špionáže bylo získat informace pro kampaň před presidentskými volbami. Nixon tvrdil, že akce byla provedena bez jeho vědomí, ačkoliv ji připravili jeho nejbližší spolupracovníci.“¹⁸⁰ Dále listy uvedly, že byl Nixon v této souvislosti mylně

¹⁷⁶ Nečekané přiznání. *Mladá fronta*. 1973, č. 94, s. 5.

¹⁷⁷ Šéf FBI odchází. *Rudé právo*. 1973, č. 94, s. 6.

¹⁷⁸ Nixonovi poradci zapleteni v aféře Watergate. *Rudé právo*. 1973, č. 100, s. 7.

¹⁷⁹ Demise ve Washingtonu. *Svobodné slovo*. 1973, č. 102, s. 2.

¹⁸⁰ Nixonovo vynucené přiznání. *Rudé právo*. 1973, č. 103, s. 7.

Svědectví o Watergate. *Svobodné slovo*. 1973, č. 103, s. 2.

informován, neboť podle něj se vyšetřovatelů ptal, zda je do případu zapleten někdo ze členů jeho vlády či volebního štábu, avšak pokaždé dostal zápornou odpověď¹⁸¹.

V průběhu doby, kdy se kolem aféry Watergate neustále vynořovaly další a další informace, přicházely také noviny se shrnutím celé události, aby si i běžný čtenář ujasnil všechna dosud zjištěná fakta. V Mladé frontě se navíc objevil názor autora článku Karla Čecha, který píše: „*Aféra se rozjíždí na plné obrátky a Amerika se ptá, kde nitky končí. Jsou zřejmě naivní některé domněnky, že povedou až k Nixonovi. Na to, aby se předem zapletl do tak riskantního podniku, je americký prezident příliš zkušený a opatrný politik. I tak však vedou stopy příliš vysoko. Američtí voliči jsou právem znechuceni, za jakou hranici se ve volební kampani dá zajít.*“¹⁸² Přesto, že v souvislosti s aférou Watergate začalo značně přituhovat, ještě stále nebyl důvod podezírat amerického prezidenta Richarda Nixona, že by snad byl i on zapleten do tohoto skandálu. Alespoň tomu tak nebylo v Československu.

Američtí novináři se naopak snažili neustále přinášet novinky, které se ze začátku zdály být naprosto nevěrohodné a až za nějaký čas se ukázala jejich skutečná hodnota. Svobodné slovo počátkem května informovalo, že „*tiskový tajemník Bílého domu Ronald Ziegler se na tiskové konferenci omluvil dvěma reportérům listu Washington Post, které loni na podzim obvinil z ‚neserióznosti‘, když uveřejnili podrobnosti o skandálu Watergate.*“¹⁸³

Rudé právo v článku *Nixonovy obavy z Watergate* uveřejnilo kritiku a názor demokratického senátora E. Kennedyho, který „*označil aféru Watergate za »traumatizující národní tragédii«.* Nadhodil otázku, *zda členové Nixonova štábu setrvají nadále po tomto skandálu ve svých funkcích. S odvoláním na názory četných zahraničních pozorovatelů zdůraznil, že kdyby se něco podobného stalo v jiné zemi, vedlo by to nutně k odstoupení celé vlády.*“¹⁸⁴ Ve skutečnosti byla tato zpráva jen narážkou na chyby v americkém politickém systému.

¹⁸¹ Nixonovo vynucené přiznání. *Rudé právo*. 1973, č. 103, s. 7.

Svědectví o Watergate. *Svobodné slovo*. 1973, č. 103, s. 2.

¹⁸² Případ Watergate. *Mladá fronta*. 1973, č. 104, s. 5.

¹⁸³ Aféra Watergate. *Svobodné slovo*, s. 2.

¹⁸⁴ Nixonovy obavy z Watergate. *Rudé právo*. 1973, č. 107, s. 5.

Především deník Rudé právo začal pomalu šířit myšlenky, zda by přeci jen bylo možné, aby o tom všem prezident Nixon věděl od první chvíle. Washingtonský zpravodaj Rudého práva, Miloš Krejčí, ve svém komentáři 10. května 1973 nastínil změnu pohledu amerických občanů na skandál Watergate: „*Vzpomínám si, jak někteří Američané před volbami mávali rukou při zmínce o Watergate, jako že to je samozřejmá součást »demokratického procesu«.* Dnes tíž lidé spínají ruce, jak je možné, že politická korupce nabyla takových rozměrů a vyrostla tak vysoko. Většina špíny však již byla vylita a dnes se zájem soustřeďuje především na to, zda o tom president věděl, jak to ovlivní jeho úřad a jak to ovlivní americkou vnitřní a zahraniční politiku.“¹⁸⁵ Diplomacie byla velmi důležitou součástí prezidentských funkcí a sám Nixon byl v této oblasti velmi zkušený politik. Přesto se před blížícím se jednáním s Leonidem Brežněvem začaly ozývat hlasy, které „*zprvu projevovaly pochybnosti, zda Nixon v důsledku aféry Watergate bude dost silným partnerem v jednáních. Pak zase obavy, aby Nixon – z přesně stejných příčin – nechtěl ukázat, že tomu tak není a nekladl takové požadavky, které by zmařily dohodu.*“¹⁸⁶ Henry Kissinger se k otázkám zahraniční politiky vyjádřil: „*Země, jež nedokáže podle názoru ostatních států uchovat v tajnosti citlivé skutečnosti, ztrácí schopnost provádět diplomatickou činnost.*“¹⁸⁷

24. května 1973 uveřejnilo Rudé právo, Svobodné slovo i Mladá fronta článek o tom, že prezident Nixon ve svém písemném projevu odmítl osobní odpovědnost za aféru Watergate a nehodlá se vzdát svého úřadu prezidenta Spojených států¹⁸⁸. Mladá fronta navíc uvedla, že Nixon „*svým podřízeným nepovolil, aby se uchýlili k nezákonné nebo nevhodné předvolební taktice, ani je k tomu nepodněcoval.*“¹⁸⁹

Pozornost se pomalu začala obracet směrem k prezidentu Nixonovi. Ten na sebe upozornil svým prohlášením, že nebude svědčit před senátním výborem, jež má za úkol vyšetřit vniknutí do Watergate, a to z toho důvodu, že

¹⁸⁵ Vliv Watergate na americkou politiku. *Rudé právo*. 1973, č. 110 s. 7.

¹⁸⁶ Možnosti spolupráce. *Rudé právo*. 1973, č. 128, s. 7.

¹⁸⁷ KISSINGER, Henry. *Bouřlivé roky*, s. 114.

¹⁸⁸ Nixonovo prohlášení. *Rudé právo*. 1973, č. 122, s. 7.

Nixon odmítá odpovědnost za aféru Watergate. *Svobodné slovo*. 1973, č. 122, s. 2.

Nixon odmítá odpovědnost. *Mladá fronta*. 1973, č. 122, s. 5.

¹⁸⁹ Nixon odmítá odpovědnost. *Mladá fronta*. 1973, č. 122, s. 5.

by tím porušil ústavní funkci prezidentského úřadu¹⁹⁰. Tato informace se objevila v Rudém právu 9. července 1973.

O týden později nastal zlomový bod v celém vyšetřování. Alexander Butterfield při výslechu promluvil o tajných odposlouchávacích zařízeních v Bílém domě, přičemž je prezident Nixon následně nechal ihned odstranit a odmítl vydat jakékoliv nahrané pásky, které by mohly dopomoci celý případ vyřešit. Zpravodaj Rudého práva Miloš Krejčí v článku nazvaném *USA před ústavní krizí?* napsal: „Mnozí republikánští i demokratičtí politikové se domnívají, že prezident se dopustil vážné politické chyby, když odmítl vydat pásky, jelikož to utvrdí americkou veřejnost v domnění, že má co utajovat. Senátor Erwin, který předsedá vyšetřovacímu výboru v Kongresu, vyjádřil »hluboké politování«, že dochází k takové situaci, a řekl, že považuje Watergate za větší tragédii pro Spojené státy, než byla válka Severu proti Jihu.“¹⁹¹ Po této události, muselo být již každému jasné, že mají Spojené státy problém nemalého rozměru.

Nové odhalení samozřejmě nenechalo chladné novináře, kteří psali pod dohledem Komunistické strany. Již 3. srpna 1973 se v Rudém právu objevil komentář Miloše Krejčího, ve kterém shrnul veškerá zjištěná fakta o skandálu Watergate. Článek pojmenovaný *PŘÍPAD WATERGATE: Loutkáři v zákulisí*, kritizuje celou situaci již od samého úvodu: „Vzdor všemožným pokusům ututlat skandál, vzdor tomu, že většina »instalatérů« chycených ve Watergate »držela basu« a nemluvila, vzdor statisícům dolarů vydaným za jejich mlčení a advokáty, ostuda lezla kus po kuse na světlo boží. Senátní výbor teď jednotlivé herce této dosud neskončené tragikomedie vyšetřuje. Milióny Američanů se ptají: »Jak je to možné?« a »Kdo je vinen?«“ Komentář dále obsahoval vyjádření Sama Ervina, který prohlásil, „že plán špionážních akcí ukazuje »gestapáckou mentalitu«. (...) Gus Hall řekl, že jako smradlavé býlí roste na hnoji, proces, který vedl k Watergate má své kořeny v srdci monopolního kapitalismu a pod střechou Bílého domu vyrostl do pokročilého stádia struktury policejního státu.“ Novináři v 70. letech si jistě snažili přilepšit, a proto nezapomněli připojit ani vyjádření komunistického básníka

¹⁹⁰ Nixonovo rozhodnutí. *Rudé právo*. 1973, č. 161, s. 5.

¹⁹¹ USA před ústavní krizí?. *Rudé právo*. 1973, č. 176, s. 7.

a politika Pabla Nerudy a amerického komunisty Gusa Halla, podle nichž „Američtí komunisté upozorňovali veřejně již v roce 1970, že je takové spiknutí, a že představuje posun k fašismu. (...) »Někteří lidé mají starost, zda Watergate nebude mít vliv na zahraniční politiku,« řekl Gus Hall. »Doufám, že ano. Rozhodně by měl. Měl by pomoci ukončit studenou válku. Měl by učinit agresi obtížnější pro imperialismus Spojených států. A protože je nyní odhalován, měl by učinit obtížnějším pokračování v jeho agresivní politice.«¹⁹²

V následujícím měsíci se tisk zaměřil opět na amerického prezidenta Nixona. Podle Svobodného slova se snažil odlákat pozornost od skandálu Watergate tím, že Kongresu předložil poselství o stavu Unie. Využil nejvhodnější dobu, neboť poselství „přišlo krátce před tím, než kongresový výbor v čele se senátorem Ervinem obnovil vyšetřování watergatské aféry a navíc v době, kdy kongresmani začali s překvapením zjišťovat, že voliči mají tohoto skandálu již dost.“ Podle autora článku Jiřího Müllera jsou Američané „z politického hlediska v nezáviděníhodném postavení. Jejich život do značné míry závisí na tom, zda se vytvoří rozumná spolupráce mezi prezidentem a Kongresem. Mezi prezidentem, který je republikán a jehož vládu tvoří jeho političtí přátelé, a Kongresem, kde v Senátu i ve Sněmovně reprezentantů mají většinu demokraté.“¹⁹³ Co se však týká následujících událostí, žádná kooperace nepřicházela v úvahu.

25. října 1973 Rudé právo otisklo informace o události známé jako Masakr sobotní noci. Svým rozhodnutím odvolat soudce Archibalda Coxe, který po Nixonovi žádal magnetofonové pásky týkající se aféry Watergate, a zároveň odmítl jejich upravené verze, si ovšem Nixon nepřilepšil. Spíše na sebe upoutal více pozornosti a rozpoutal další vlnu kritiky. „Vůdce demokratů v Senátu Mansfield označil prezidentův postup za skandální a senátor Kennedy řekl, že šlo o bezohledný akt zoufalství a pokus utulat tento skandál za každou cenu.“¹⁹⁴ V Mladé frontě se 31. října 1973 objevila zmínka o tom, že Cox se zabýval „nejen případem vloupání do volebního štábu demokratické strany ve

¹⁹² Loutkáři v zákulisí. *Rudé právo*. 1973, č. 183, s. 6.

¹⁹³ USA mezi Kongresem a Bílým domem. *Svobodné slovo*. 1973, č. 223, s. 2.

¹⁹⁴ Znovu aféra Watergate. *Rudé právo*. 1973, č. 254, s. 6.

washingtonském hotelu Watergate, ale také dalšími záležitostmi, které v souvislosti s vyšetřováním vyšly najevo, jako možnost tajných příspěvků do volebního fondu republikánské strany od vedoucích činitelů mlékárenského průmyslu, kteří žádali státní subvencování cen, různé tajné finanční operace, zneužívání vládní pravomoci k daňovému pronásledování odpůrců, a vztahy mezi vládou a společností *International Telephone and Telegraph Company*.¹⁹⁵

Rozhodnutím vydat pásky, které požadoval soudce Sirika, se ovšem situace také neuklidnila. V československém tisku 2. listopadu 1973 vyšla zpráva o tom, že dva z devíti pásků, jež byly nakonec vydány federálnímu soudci Sirikovi, chybí. Mladá fronta k tomu navíc uvádí, že podle listu *New York Times* jde o situaci, která snižuje prestiž Bílého domu.¹⁹⁶

Celá vypjatá situace se pomalu blížila ke konci. Všem již bylo dávno jasné, že se prezident Nixon snaží utajit svou účast na aféře Watergate. „Americké sdělovací prostředky, mezi nimi i některé deníky a týdeníky, které ve volbách podporovaly Nixona, nastoupily k frontálnímu útoku proti prezidentovi. *New York Times* psal o »viditelném rozpadu Nixonovy morální a politické autority« a jeho schopnosti jednat jako hlava státu. Napsal, že prezident by prokázal službu americkému lidu i sobě, kdyby rezignoval dříve, než národ bude nucen vstoupit do »bolestného rozpolcujícího procesu ‚impeachmentu‘«.“ Miloš Krejčí dále uvedl, že podle listu *Daily World* se o impeachmentu, či rezignaci prezidenta Richarda Nixona mluví i v republikánské straně. Kromě senátorů Jamese Buckleyho a Barryho Goldwatera se za Nixonův odchod přimlouvá i krajně pravicový komentátor Joseph Alsop¹⁹⁷.

Americký prezident Nixon během konference na Floridě sice přiznal, „že v průběhu předvolební kampaně v roce 1972 »došlo k některým chybám«¹⁹⁸, avšak „jednoznačně odmítl jakoukoli vlastní účast a vinu na

¹⁹⁵ Cox vypovídá. *Mladá fronta*. 1973, č. 259, s. 5.

¹⁹⁶ Chybějící pásky. *Rudé právo*. 1973, č. 261, s. 6.

Neúplné pásky. *Mladá fronta*. 1973, č. 261, s. 5.

Chybějí dva záznamy k aféře Watergate. *Svobodné slovo*. 1973, č. 261 s. 2.

¹⁹⁷ Tlak proti Nixonovi. *Rudé právo*. 1973, č. 264, s. 7.

¹⁹⁸ Projev R. Nixona. *Rudé právo*. 1973, č. 273, s. 7.

případu jak v období vloupání do hotelu Watergate, tak i v průběhu vyšetřování. (...) Nixon dal najevo odhodlání ukončit co nejdříve celou záležitost a obnovit důvěru ve svou osobu.¹⁹⁹

Vážnost celého případu byla stejně jako jiné skandály, katastrofy a různé závažné události časem zesměšňována. Především v tisku se objevovaly různé anekdoty mnohdy doplněné o ilustrace, které měly za úkol situaci zlehčit a poukázat na její špatnosti.

List The Washington Post měl k dispozici svého politického karikaturistu Herberta Blocka, který graficky zpracoval přes 100 kreseb z období aféry Watergate, tedy mezi červnem 1972 a srpnem 1974²⁰⁰.

Poněkud tematické pak bylo uveřejnění informace v rubrice Věšte nevěřte deníku Mladá fronta, kde stálo: „Američané mají novou zábavu: díky vyráběným odposlouchávacím zařízením mohou špehovat své sousedy. V této souvislosti napsal jeden z amerických deníků: ‚Brzy nadejde čas, kdy mnohé americké rodiny budou večery místo u televizoru trávit poslechem toho, o čem se baví, nebo co dělají Brownovi bydlící na druhé straně ulice.‘“²⁰¹ To může být důkazem toho, že odposlouchávací zařízení hrála v 70. letech důležitou roli a aféra Watergate přinesla novou formu zábavy do domovů amerických rodin.

3.4 Československý tisk – 1974

Počátek roku 1974 přinesl stará očekávání. Situace se částečně uklidnila a všichni, kteří sledovali průběh vyšetřování aféry Watergate, už jen čekali, jak to dopadne; zda prezident Nixon rezignuje, pozvolně dojde k impeachmentu, nebo se nějakým způsobem zachrání v prezidentském křesle.

Každému však bylo zřejmé, že prezident nemá vše pod kontrolou a z nepříjemné situace se snaží dostat všemi způsoby. 7. března 1974 Svobodné

¹⁹⁹ Nixon odpovídal. *Svobodné slovo*. 1973, č. 275, s. 2.

²⁰⁰ The Watergate Story | Herblock Cartoons (washingtonpost.com). *Washington Post: Breaking News, World, US, DC News & Analysis* [online]. © 1996-2012 [cit. 2012-02-04]. Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/special/watergate/herblock.html>. Viz. Příloha C.

²⁰¹ Věšte nevěřte. *Mladá fronta*. 1973, č. 48, s. 5.

slovo uveřejnilo článek o změně stanoviska Richarda Nixona: „*Americký prezident Nixon je ochoten dát právnímu výboru Sněmovny reprezentantů k dispozici všechny materiály týkající se případu Watergate. Nixon je rovněž ochoten odpovědět na všechny písemné otázky nebo odpovídat osobně před výborem, nebude-li výbor spokojen s písemnými odpověďmi.*“²⁰² Nixon ovšem dále uvedl, že až do 21. března 1973 nevěděl vůbec nic o »úsilí na nejvyšší úrovni« utulovat watergatský skandál a že nikdy nenabízel účastníkům vloupání do volebního štábu demokratické strany ani omilostnění, ani úplatky za to, že budou mlčet. S podobnými snahami, jak řekl, nesouhlasil.²⁰³ Deník Mladá fronta navíc uvedla, že prezident Nixon přiznal vinu svých spolupracovníků, avšak dále trval na tom, že on sám nemá s případem nic společného²⁰⁴.

1. května 1974 však deník Mladá fronta uveřejnil další zprávu, kde se prezident Spojených států přiznává, „že se svými spolupracovníky hovořil o možnosti zaplatit pachatelům vloupání do volebního štábu demokratické strany za mlčení. Magnetofonové pásky prý však dosud odmítal vydat jen proto, že nechtěl poškodit vážnost svého úřadu.“²⁰⁵ Čtenáři československého tisku si mohli všimnout, že prezident Nixon se opravdu ze všech sil snaží pomoci Spojeným státům vyřešit jejich problémy, neboť i Rudé právo přišlo 18. května v článku *Nixon nehodlá odstoupit* s prohlášením, ve kterém „Richard Nixon řekl, že v současné době potřebují Spojené státy silného presidenta, vybaveného zkušenostmi potřebnými k jednání se světovými vůdci. Domnívá se, že má takové předpoklady k jednáním o velkých světových problémech, k nimž patří podle jeho slov nesmírně důležitá jednání se Sovětským svazem.“²⁰⁶

Avšak Svobodné slovo si již svůj názor udělalo. Podle deníku je potřeba skandál Watergate „chápat jako vnitropolitickou záležitost. Je to zrcadlo, které ukazuje mnohdy velmi nemilosrdně málo známou tvář veřejného života v USA. Korupci, praktiky i volební machinace, které však nikdy nebyly pouze vinou jedné nebo více osob, ale které jsou důsledkem celého amerického

²⁰² Nixon o Watergate. *Svobodné slovo*. 1974, č. 56, s. 2.

²⁰³ Nixon ochoten vypovídat. *Rudé právo*. 1974, č. 57, s. 7.

²⁰⁴ Obrat v aféře Watergate. *Mladá fronta*. 1974, č. 57, s. 5.

²⁰⁵ Výzva presidenta USA. *Mladá fronta*. 1974, č. 102, s. 7.

²⁰⁶ Nixon nehodlá odstoupit. *Rudé právo*. 1974, č. 116, s. 7.

politického a společenského systému.²⁰⁷ Ostatně kritizování amerického prezidenta Nixona se nelíbilo ani Bílého domu. Mladá fronta uvedla 19. července 1974 prohlášení Ronalda Zieglera, který řekl: „*Největší rozhlasové a televizní společnosti ve Spojených státech i mnohé americké noviny a časopisy překrucují fakta o tzv. »Watergatské aféře« tak, aby ukázaly prezidenta Nixona a jeho nejbližší spolupracovníky v co nejhorším světle.*“²⁰⁸ Na začátku srpna 1974 se dokonce republikánský poslanec P. Fidlej zastal prezidenta Nixona, když Sněmovně reprezentantů předložil svůj návrh na udělení důtky Richardu Nixonovi, místo plánovaného potrestání v podobě jeho obvinění a zbavení ho funkce hlavy státu. Podle Fidlejho návrhu by měl být Nixon pouze napomenut z nedostatku smyslu pro morální hodnoty, z nedbalosti, a také z nevyhovujícího vedení prezidentského úřadu²⁰⁹. Tuto zprávu přinesl jak deník Mladá fronta, tak Svobodné slovo 5. srpna 1974.

Hned další den se ovšem v tisku objevila zpráva, kde se prezident Nixon sám přiznává k tomu, že lhal o své účasti na aféře Watergate. Nixon uznal, že jeho opožděné přiznání může být nevýhodou při jednání o ústavní obžalobě. Rovněž se rozhodl poskytnout Senátu veškeré nahrané záznamy rozhovorů na důkaz toho, že již nic dalšího neskrývá, a zároveň si uvědomuje, že tyto informace neospravedlňují zavedení ústavní žaloby a následně jeho možné sesazení z funkce prezidenta Spojených států²¹⁰.

Přes nemalé množství novinových článků, ve kterých figuroval prezident Nixon jako odhodlaný muž bránící si svůj úřad, se však nakonec objevily informace o jeho odstoupení. V Rudém právu byla uveřejněna zpráva, kde senátor Goldwater po poradě s prezidentem Nixonem sdělil tisku, „*že president Nixon změnil svůj předchozí názor a uvažuje nyní vážně o možnosti svého odstoupení, ačkoli se ještě s konečnou platností nerozhodl. Goldwater*

²⁰⁷ Zrcadlo veřejného života. *Svobodné slovo*. 1974, č. 127, s. 2.

²⁰⁸ Křivdí Nixonovi. *Mladá fronta*. 1974, č. 169, s. 5.

²⁰⁹ Znovu o Nixonovi. *Mladá fronta*. 1974, č. 183, s. 3.

Nixonovi jen důtka?. *Svobodné slovo*. 1974, č. 183, 1974, s. 2.

²¹⁰ Přiznání R. Nixona. *Svobodné slovo*. 1974, č. 185, s. 2.

Nixonovo přiznání. *Rudé právo*. 1974, č. 184, s. 7.

*dodal, že ať už se president rozhodne jakkoli, rozhodne se pro to, co je v zájmu země.*²¹¹

10. srpna 1974, ve stejný den, kdy Rudé právo uveřejnilo projev prezidenta Richarda Nixona týkající se jeho rezignace, se v deníku objevil také komentář Miloše Krejčího nazvaný *Nixonův pád a mírové soužití*. V komentáři mimo jiné stálo: „*Komentáře buržoazního tisku hovoří o tom, že řešení této aféry svědčí o fungování »demokratického systému« ve Spojených státech, ačkoliv je to právě tento systém, který umožňuje takovou politickou korupci. Ta není projevem jeho síly, ale výrazem krize amerického státně monopolistického kapitalismu.*“²¹² O pár dnů později, 13. srpna 1974, vyšel v Rudém právu další komentář Miloše Krejčího. Tentokrát se jednalo o jakousi „pohádku“ shrnující války Spojených států aneb o tom, jak „*probíhal růst amerického státně monopolistického kapitálu, budovaného na zbrojení a militarizaci země. Třída, která jej představuje a vládne zemi prostřednictvím dvou hlavních stran, je neschopna uspokojit potřeby amerického lidu a jeho tužby po míru. Je to třída, která podle slov senátora Weickera »téměř ukradla Ameriku«.*“²¹³ Podle mínění komunistů byl politický systém ve Spojených státech velmi špatný, a proto se dalo očekávat, že dříve či později přijde krize. V tomto případě měla podobu aféry Watergate. Na druhou stranu celá událost odhalila i negativní projevy Sovětského svazu, který by svou kontrolou svobodného slova, nikdy nedovolil, aby se něco podobného mohlo stát v Československu; aby snad českoslovenští novináři měli tu moc a ve velké míře svým přičiněním dopomohli ke svržení vlády.

²¹¹ Porada v Bílém domě. *Svobodné slovo*. 1974, č. 187, s. 1.

²¹² Nixonův pád a mírové soužití. *Rudé právo*. 1974, č. 188, s. 7.

²¹³ Kořeny prezidentské aféry. *Rudé právo*. 1974, č. 190, s. 7.

ZÁVĚR

Úkolem bakalářské práce bylo objasnit případ Watergate, zaměřit se na jeho průběh a dopad, který ovlivnil mnoho lidí především z blízkosti Richarda Nixona, přičemž tvrdě zasáhl i jeho post; post prezidenta Spojených států. V souvislosti s touto aférou měl být nastíněn rovněž ohlas československého tisku a jeho působení na občany v období normalizace.

Na počátku celého skandálu stálo jedno nevydařené vloupání do sídla Demokratické strany ve washingtonském komplexu Watergate. Právě toto vloupání vedlo k odhalení skutečného dění v americké politické sféře a výsledky aféry byly v závěru šokující. Došlo k mnoha rezignacím a odsouzením na nejvyšších místech, a zároveň byla narušena pověst americké výkonné moci. Důvěra, kterou Američané vkládali do své vlády, poklesla a zhoršila se i situace na mezinárodním poli. Země, jež vedly se Spojenými státy diplomatická jednání, nemohly přehlédnout vnitřní situaci a neposuzovat ji.

Druhá kapitola nazvaná Demise prezidenta Nixona se zabývala zejména strategií Richarda Nixona, který se snažil zatajit svůj podíl na aféře Watergate, a jeho konečným rozhodnutím vzdát se funkce prezidenta Spojených států. Až nepochopitelným se může jevit fakt, že člověk, který po celou dobu trvání skandálu Watergate lhal občanům Spojených států o jeho spojitosti s právě probíhající aférou, nakonec z celé situace vyvázl bez sebemenšího trestu. O to víc je pak zarážející, když dotyčná osoba je sám prezident, který má být příkladem pro ostatní a má jednat v národním zájmu.

Celá událost byla navíc dána do kontextu s československým tiskem v období let 1972 – 1974, tedy do období normalizace, jež se v první řadě projevovala cenzurou a nejrůznějšími zákazy, které zabraňovaly nesocialistickým a pravicovým stranám vyjádřit jejich ideologii a občanům Československa prosadit jejich vlastní názory a postoje. Cíle komunistů se promítaly ve všech oblastech lidského života a ovlivňovaly řadu institucí, do nichž se řadila i média.

Práce se věnovala zejména třem předním československým deníkům, jakým byla Mladá fronta, Rudé právo a Svobodné slovo. Přesto, že se mohlo zdát, že Mladá fronta či Svobodné slovo patřily mezi deníky, jejichž obsah nepodléhal přísným pravidlům minulého režimu, opak je pravdou. Stejně jako ústřední deník Komunistické strany Československa, kterým bylo Rudé právo, tak i Mladá fronta a Svobodné slovo psali podle norem vládnoucí strany, i když svoji náklonnost k ní nedávali tak výrazně najevo.

Již při studiu jednotlivých článků bylo zřejmé, že trojice těchto listů čerpala informace do svých zpráv z údajů České tiskové kanceláře (ČTK), a proto se čtenáři ať už Mladé fronty, Rudého práva, či Svobodného slova, mohli dočíst tutéž zprávu v téměř naprosto stejném znění. Značné rozdíly se vyskytly v komentářích, ve kterých se v mnohem větší míře projevovaly názory a postoje autorů článků a všeobecně ideologie, která měla být podporována. Obzvláště Rudé právo bylo největším kritikem myšlení západu, a proto se zaměřovalo na podporu komunistů nejen v Československu, ale i v zahraničí, v tomto případě šlo o podporu komunistických stran v USA. Propuknutí aféry Watergate poskytlo prostor levicovým stranám a jejich přívržencům, aby dali najevo svoji moc a ukázali světu, že by se nic podobného v jejich politickém systému v žádném případě stát nemohlo. Nelze však s jistotou říci, co by se odehrávalo v případě, že by se Richardu Nixonovi podařilo celý skandál utajit a se svými nejbližšími pracovníky by nadále pokračoval v koloběhu lží, intrik a podvodů.

Nicméně skandál Watergate se stal už před desítkami let. Přesto je důležité, aby si z ní každý nastupující prezident vzal ponaučení, které by zabránilo jejímu opakování, ať už ve Spojených státech, nebo ve kterékoli jiné zemi světa. Otázkou však nadále zůstává, zda by se podobná událost vůbec dala zopakovat. V moderní době, která nabízí nespočet možností v přenosu informací, by bylo jistě zajímavé sledovat, jak by se s podobným případem vypořádala média; zda by měla stejnou šanci na odhalení aféry a zda by disponovala stejnou mocí, se kterou Spojené státy bojovaly téměř tři roky. V neposlední řadě se zaměříme na společnost, jejíž projevy jsou mnohdy nepředvídatelné, a je jen otázkou, jak by na tuto zradu reagovala.

SEZNAM POUŽITÉ ČESKÉ LITERATURY A PRAMENŮ

BERNSTEIN, C. - WOODWARD B. *Všichni prezidentovi muži*. Praha : BB art, 2002. ISBN 80-7257-884-7.

BĚLINA, P. – GRULICH, T. – HALADA, J., et al. *Dějiny země koruny české II*. 6. vyd. Praha : Paseka, 1993. ISBN 80-7185-257-0.

BOROVÍČKA, V. P. *Watergate*. 1, vyd. Praha : Orbis, 1976. ISBN 11-082-76.

BOUBÍN, J. – GEBHART, J. – HARNA, J., et al. *České a československé dějiny III. – dokumenty a materiály*. 1. vyd. Praha : Fortuna, 1992. ISBN 80-85298-69-4.

BYSTROV, Vladimír. *Svobodná nesvoboda*. Praha : Vyšší odborná škola publicistiky, 2006. ISBN 80-903757-0-7.

KISSINGER, Henry Alfred. *Bouřlivé roky*. 1. vyd. Praha : BB art, 2004. ISBN 80-7341-206-3.

KÖPPLOVÁ, B. – KÖPPL, L. *Dějiny světové žurnalistiky I. [Celý svět je v novinách]*. Novinář, 1989. ISBN 80-7077-216-6.

MAJSTR, J. – MUNDIL, S. *Washington do uzávěrky*. 1. vyd. Praha : Český spisovatel, 1997. ISBN 80-202-0626-4.

MAREŠ, Petr. *Prezidenti spojených států*. Praha : Práh, 1994. ISBN 80-85809-24-9.

MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 4. vyd. Praha : Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-574-5.

NAVARA, L. - ALBRECHT J. *Abeceda komunismu*. 1. vyd. Brno : Host, 2010. ISBN 978-80-7294-340-1.

SUMMERS, Anthony. *Richard Nixon – Arogance moci*. Praha : BB art, 2003. ISBN 80-7341-036-2.

TOMÁŠEK, Dušan. *Pozor, cenzurováno! aneb ze života soudružky cenzury*. 1. vyd. Praha : MV ČR, 1994. ISBN 80 85821-16-8.

SEZNAM POUŽITÉ ZAHRANIČNÍ LITERATURY A PRAMENŮ

KUTLER, Stanley I. *The Wars of Watergate*. 1st ed. New York : W. W. Norton & Company, 1980. ISBN 0-393-30827-8.

NIXON, Richard. *In the arena – a memoir of victory, defeat and renewal*. New York : Pocket Books, 1991. ISBN 0-671-72934-9.

VARIOUS AUTHORS. *Scandal – Inside stories of power, intrice and corruption*. Leicester : Blitz, 1991. ISBN 1-85605-028-9.

SEZNAM POUŽITÝCH PERIODIK

Mladá fronta. Praha: Mladá fronta, 1972. ISSN 0323-1941.

Mladá fronta. Praha: Mladá fronta, 1973. ISSN 0323-1941.

Mladá fronta. Praha: Mladá fronta, 1974. ISSN 0323-1941.

Rudé právo. Praha: Borgis a.s., 1972. ISSN 0032-6569.

Rudé právo. Praha: Borgis a.s., 1973. ISSN 0032-6569.

Rudé právo. Praha: Borgis a.s., 1974. ISSN 0032-6569.

Svobodné slovo. Praha: Melantrich, 1972. ISSN 0231-732X.

Svobodné slovo. Praha: Melantrich, 1973. ISSN 0231-732X.

Svobodné slovo. Praha: Melantrich, 1974. ISSN 0231-732X.

SEZNAM POUŽITÝCH INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

<http://bobwoodward.com/>

<http://katalog.fsv.cuni.cz/>

<http://mvek.net/>

<http://respekt.ihned.cz/>

<http://totalita.cz/>

<http://usa.qex.cz/>

<http://watergate.info/>

<http://www.biography.com/>

<http://www.historyplace.com/>

<http://www.louc.cz/>

<http://www.mzv.cz/>

<http://www.nndb.com/>

<http://www.spartacus.schoolnet.co.uk/>

<http://www.u-s-history.com/>

<http://www.washingtonpost.com/>

<http://www.washpostco.com>

<http://www.whitehouse.gov/>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Seznam jmen.....	I
Příloha B - Fotografie.....	IV
Příloha C - Kresby Herberta Blocka	VII
Příloha D - "The Smoking Gun Tape"	XI

Příloha A – Seznam jmen

SPIRO T. AGNEW	viceprezident Spojených států
ALFRED C. BALDWIN III.	bývalý agent FBI pověřený vedením bezpečnostního oddělení Výboru pro znovuzvolení prezidenta (CREEP)
BERNARD L. BARKER	jeden z „instalatérů“
CARL BERNSTEIN	redaktor listu The Washington Post
ROBERT BORK	generální prokurátor, ministr spravedlnosti po Williamu Ruckelshausovi
BENJAMIN C. BRADLEE	Šéfredaktor deníku The Washington Post
ALEXANDER P. BUTTERFIELD	prezidentův podtajemník, náměstek H. R. Haldemana
FRED J. BUZHARDT ML.	právní poradce prezidenta
DONALD E. CAMPBELL	náměstek státního zástupce
CHARLES W. COLSON	zvláštní poradce prezidenta
ARCHIBALD COX	zvláštní žalobce
KENNETH H. DAHLBERG	předseda finanční sekce pro Středozápad CREEP
JOHN W. DEAN III.	poradce prezidenta
JOHN D. EHRLICHMAN	poradce prezidenta pro vnitropolitické záležitosti
DR. DANIEL ELLSBERG	obžalovaný v procesu „tajných dokumentů Pentagonu“
SAM J. ERVIN ML.	předseda senátního výboru pro vyšetřování aféry Watergate
DR. LEWIS FIELDING	psychiatr Daniela Ellsberga
GERALD R. FORD	viceprezident, později prezident Spojených států
SEYMOUR GLANZER	náměstek státního zástupce

VIRGILIO R. GONZALES	jeden z „instalatérů“
KATHARINE GRAHAMOVÁ	vydavatelka
PATRICK L. GRAY III.	úřadující ředitel FBI
ALEXANDER HAIG	zástupce poradce pro národní bezpečnost, náčelník štábu Bílého domu, později nejvyšší velitel spojeneckých sil v Evropě
HARRY R. HALDEMAN	tajemník prezidenta, personální šéf Bílého domu
SALLY H. HAMONIOVÁ	sekretářka Gordona Liddyho
RICHARD M. HELMS	ředitel CIA
E. HOWARD HUNT ML.	konzultant Bílého domu
DWIGHT L. CHAPIN	prezidentův podtajemník pro denní rozvrh schůzek
LEON JAWORSKI	zvláštní žalobce pověřený vyšetřením případu Watergate
EDWARD M. KENNEDY	senátor
HENRY A. KISSINGER	prezidentův poradce pro otázky národní bezpečnosti, později ministr zahraničních věcí
RICHARD G. KLEINDIENST	ministr spravedlnosti Spojených států
G. GORDON LIDDY	finanční poradce CREEP, bývalý tajemník kanceláře J. D. Ehrlichmana
JEB STUART MAGRUDER	zástupce ředitele kampaně CREEP, bývalý Haldemanův tajemník a náměstek ředitele tiskového odboru v Bílém domě
ROBERT C. MARDIAN	politický koordinátor CREEP, bývalý ministr spravedlnosti
JAMES W. MCCORD ML.	jeden z „instalatérů“
EUGENIO R. MARTINEZ	jeden z „instalatérů“

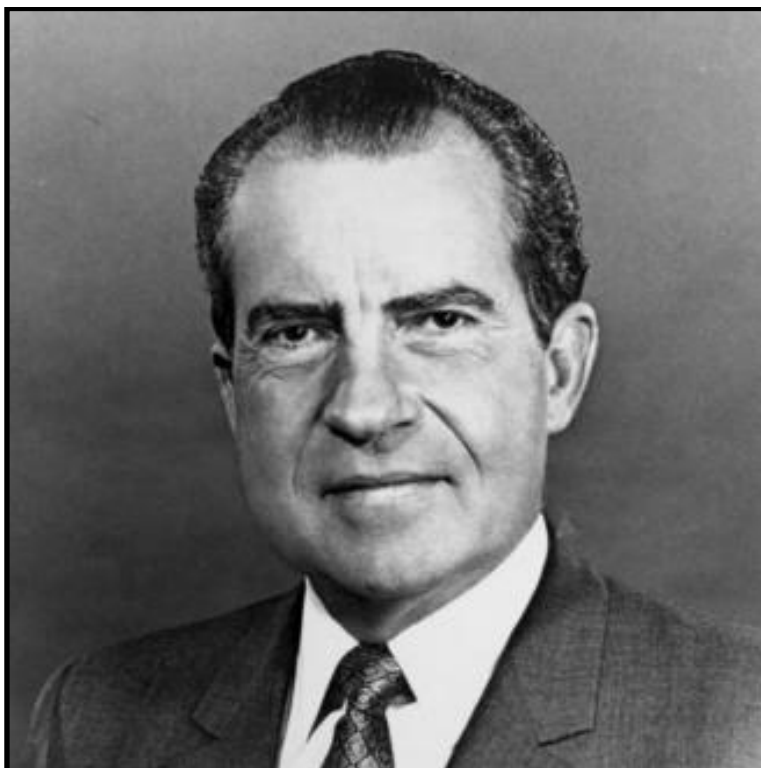
JOHN N. MITCHELL	ředitel kampaně CREEP, bývalý ministr spravedlnosti
RICHARD M. NIXON	prezident Spojených států
LAWRENCE F. O'BRIEN	předseda Demokratické strany v době vloupání do budovy Watergate
KENNETH W. PARKINSON	právní zástupce CREEP
ELLIOT L. RICHARDSON	ministr spravedlnosti
NELSON ROCKEFELLER	viceprezident; s G. Fordem nastoupili do funkce, přesto, že své postavení nezískali ve volbách
HARRY M. ROSENFELD	vedoucí redakce zpravodajství z metropolitní oblasti
WILLIAM RUCKELSHAUS	ministr spravedlnosti; neuposlechl požadavek R. Nixona, aby propustil Elliota Richardsona
EARL J. SILBERT	náměstek státního zástupce pro District of Columbia, hlavní žalobce
HOWARD SIMONS	zástupce šéfredaktora
JOHN J. SIRICA	předseda soudu District of Columbia
MAURICE H. STANS	předseda finanční sekce CREEP, bývalý ministr obchodu
JOHN STENNIS	demokratický senátor
GORDON C. STRACHAN	náměstek H. R. Haldemana
FRANK A. STURGIS	jeden z „instalatérů“
FRANK WILLS	noční hlídač, který odhalil vloupání
ROSE MARY WOODSOVÁ	osobní sekretářka prezidenta Nixona
BOB WOODWARD	redaktor listu The Washington Post
RONALD L. ZIEGLER	prezidentův tiskový mluvčí

Zdroj: BERNSTEIN, Carl a Bob WOODWARD. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. ISBN 80-7257-884-7, s. 9-11.

BOROVÍČKA, V. P. *Watergate*. Praha: Orbis, 1976. ISBN 11-082-76,
s. 9-11.

Příloha B – Fotografie

Fotografie č. 1 Richard Nixon

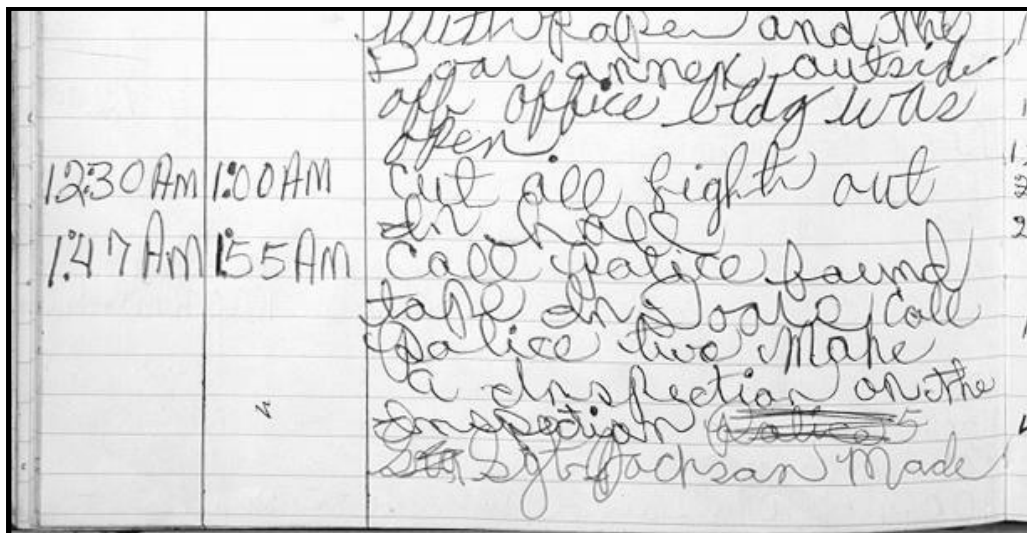
Zdroj: <http://www.ibtimes.com/>

Fotografie č. 2 Budova Watergate

Zdroj: <http://www.history.com/>

Fotografie č. 3 Zápisník Franka Willse – detailní náhled do zápisníku ukazují dobu 1:47 ráno, kdy Frank Wills zavolał policii.

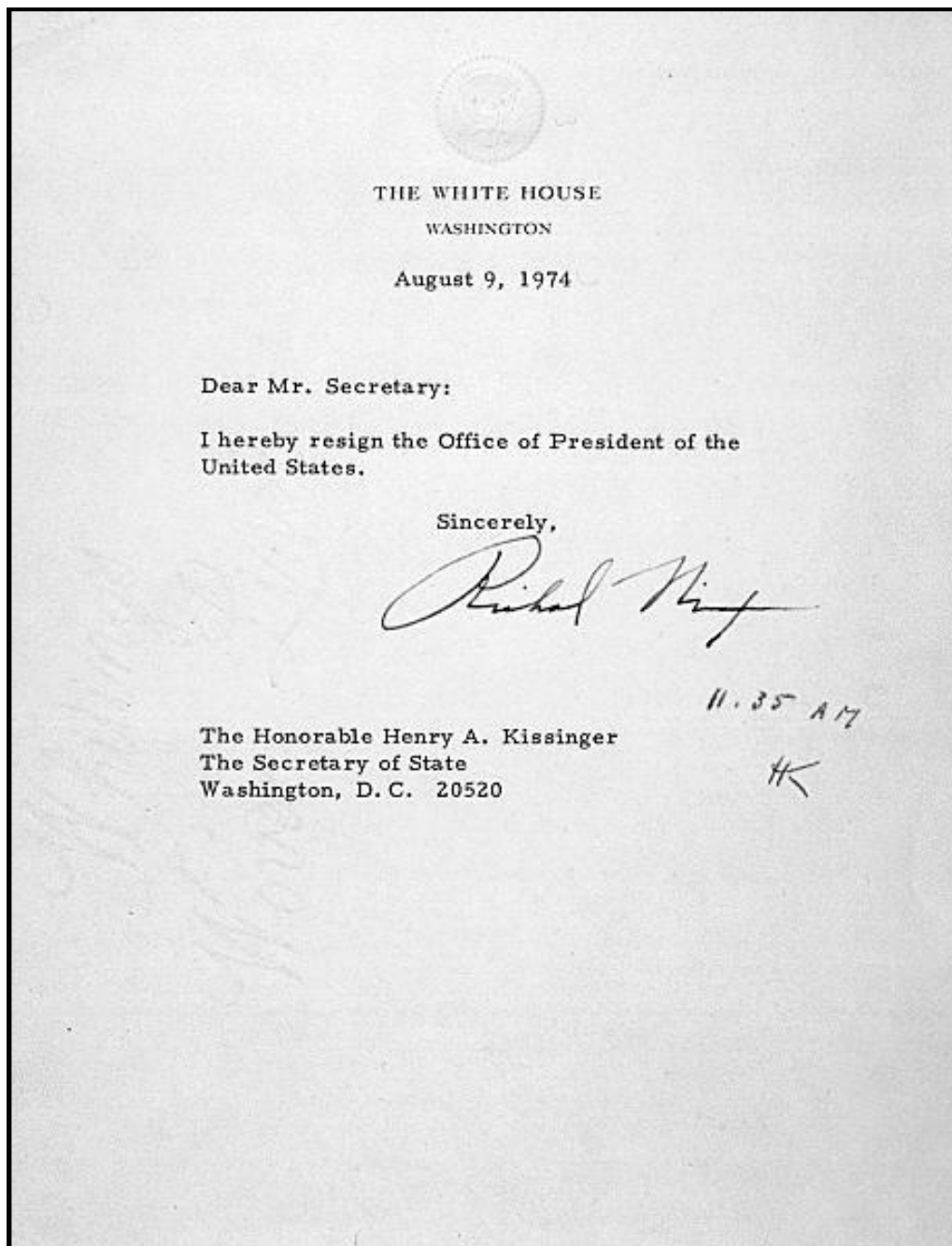
Zdroj: <http://watergate.info/>

Fotografie č. 4 Carl Bernstein a Bob Woodward - redaktori deníku The Washington Post

<http://www.occasionalplanet.org>

Fotografie č. 4 Rezignační dopis Richarda M. Nixona – odevzdaný Henrymu Kissingerovi 9. srpna 1974 v 11:35 ráno.

Zdroj: <http://watergate.info/>

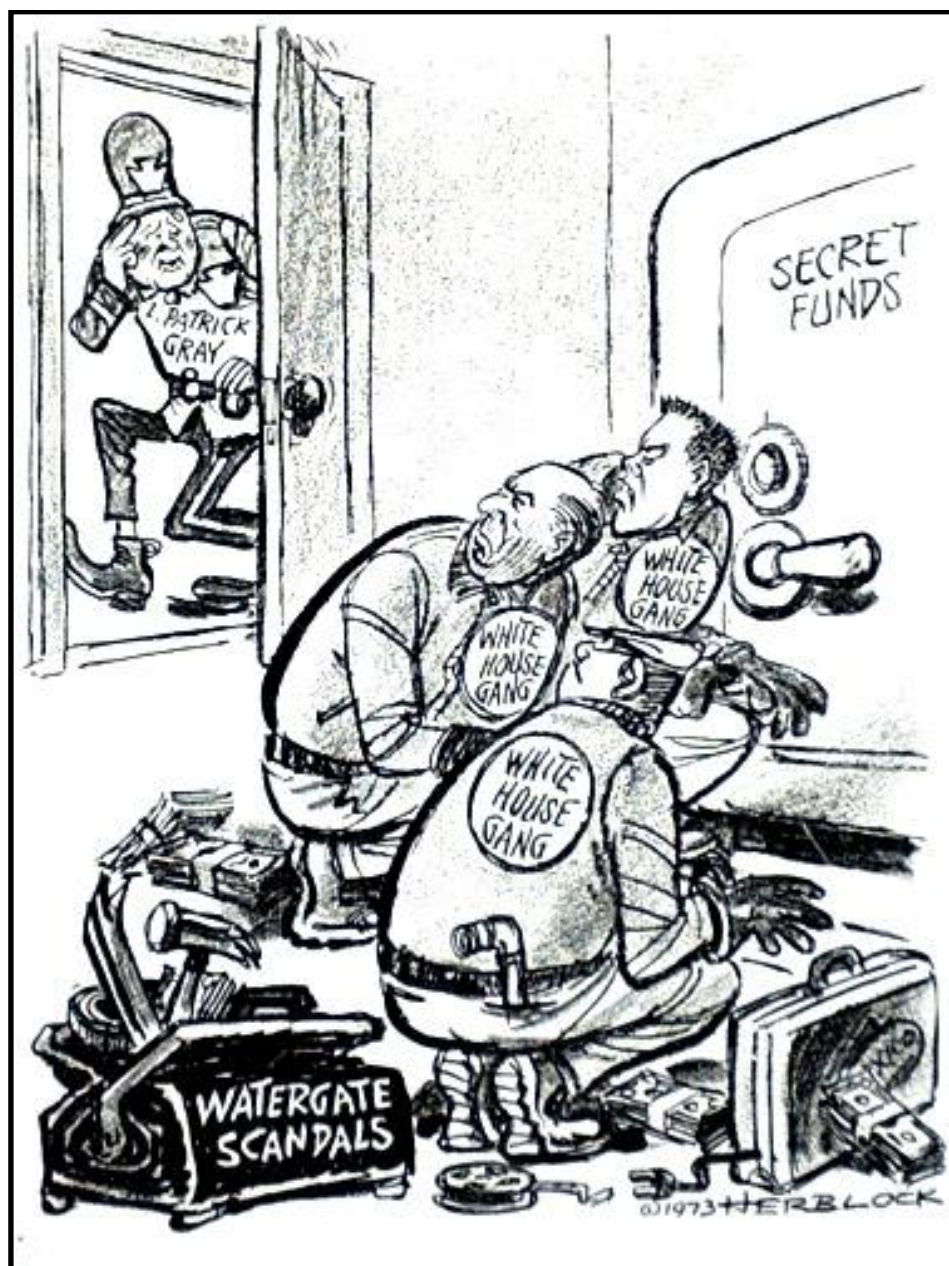
Příloha C - Kresby Herberta Blocka

Kresba č. 1 23. června 1972, „Zvláštní-Vypadá to, že všechno má spojitost s tímto místem.“

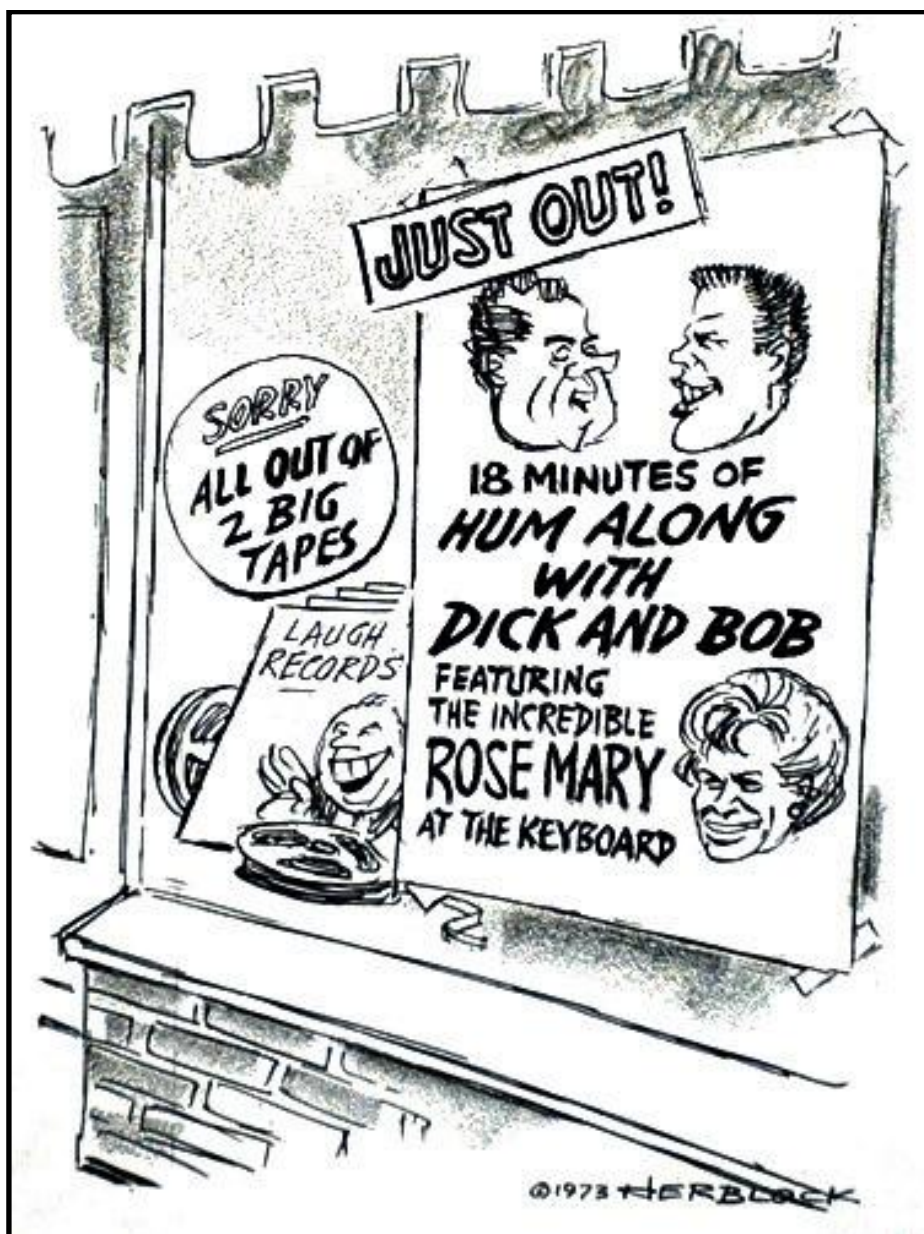
Zdroj: <http://www.washingtonpost.com/>, „Strange--They All Seem to Have Some Connection With This Place", překlad autora.

Kresba č. 2 4. březen 1973, „Pardon. Omlouvám se. Neměl bych se vměšovat mezi vysoce postavené pány.“

Zdroj: <http://www.washingtonpost.com/>, "Oops--Sorry--I Wouldn't Intrude On Highly Placed Gentlemen", překlad autora.

Kresba č. 3 28. listopad 1973, Obchod s nahrávkami – Právě vyšlo!
18 minut hučení s Dickem a Bobem představuje neuvěřitelná Rose Mary na klávesnici.

Zdroj: <http://www.washingtonpost.com/>, Record shop, překlad autora.

Kresba č. 4 11. března 1974

Zdroj: <http://www.washingtonpost.com/>

Příloha D – „The Smoking Gun Tape“

June 23, 1972

This is the transcript of the recording of a meeting between President Nixon and H.R. Haldeman in the Oval Office on June 23, 1972 from 10.04am to 11.39am.

Haldeman: okay -that's fine. Now, on the investigation, you know, the Democratic break-in thing, we're back to the-in the, the problem area because the FBI is not under control, because Gray doesn't exactly know how to control them, and they have, their investigation is now leading into some productive areas, because they've been able to trace the money, not through the money itself, but through the bank, you know, sources - the banker himself. And, and it goes in some directions we don't want it to go. Ah, also there have been some things, like an informant came in off the street to the FBI in Miami, who was a photographer or has a friend who is a photographer who developed some films through this guy, Barker, and the films had pictures of Democratic National Committee letter head documents and things. So I guess, so it's things like that that are gonna, that are filtering in. Mitchell came up with yesterday, and John Dean analyzed very carefully last night and concludes, concurs now with Mitchell's recommendation that the only way to solve this, and we're set up beautifully to do it, ah, in that and that...the only network that paid any attention to it last night was NBC...they did a massive story on the Cuban...

Nixon: That's right.

Haldeman: thing.

Nixon: Right.

Haldeman: That the way to handle this now is for us to have Walters call Pat Gray and just say, "Stay the hell out of this...this is ah, business here we don't want you to go any further on it." That's not an unusual development,...

Nixon: Um huh.

Haldeman: ...and, uh, that would take care of it.

Nixon: What about Pat Gray, ah, you mean he doesn't want to?

Haldeman: Pat does want to. He doesn't know how to, and he doesn't have, he doesn't have any basis for doing it. Given this, he will then have the basis. He'll call Mark Felt in, and the two of them ...and Mark Felt wants to cooperate because...

Nixon: Yeah.

Haldeman: he's ambitious...

Nixon: Yeah.

Haldeman: Ah, he'll call him in and say, "We've got the signal from across the river to, to put the hold on this." And that will fit rather well because the FBI agents who are working the case, at this point, feel that's what it is. This is CIA.

Nixon: But they've traced the money to 'em.

Haldeman: Well they have, they've traced to a name, but they haven't gotten to the guy yet.

Nixon: Would it be somebody here?

Haldeman: Ken Dahlberg.

Nixon: Who the hell is Ken Dahlberg?

Haldeman: He's ah, he gave \$25,000 in Minnesota and ah, the check went directly in to this, to this guy Barker.

Nixon: Maybe he's a ...bum.

Nixon: He didn't get this from the committee though, from Stans.

Haldeman: Yeah. It is. It is. It's directly traceable and there's some more through some Texas people in--that went to the Mexican bank which they can also trace to the Mexican bank...they'll get their names today. And pause)

Nixon: Well, I mean, ah, there's no way... I'm just thinking if they don't cooperate, what do they say? They they, they were approached by the Cubans. That's what Dahlberg has to say, the Texans too. Is that the idea?

Haldeman: Well, if they will. But then we're relying on more and more people all the time. That's the problem. And ah, they'll stop if we could, if we take this other step.

Nixon: All right. Fine.

Haldeman: And, and they seem to feel the thing to do is get them to stop?

Nixon: Right, fine.

Haldeman: They say the only way to do that is from White House instructions. And it's got to be to Helms and, ah, what's his name...? Walters.

Nixon: Walters.

Haldeman: And the proposal would be that Ehrlichman (coughs) and I call them in

Nixon: All right, fine.

Haldeman: and say, ah...

Nixon: How do you call him in, I mean you just, well, we protected Helms from one hell of a lot of things.

Haldeman: That's what Ehrlichman says.

Nixon: Of course, this is a, this is a Hunt, you will-that will uncover a lot of things. You open that scab there's a hell of a lot of things and that we just feel that it would be very detrimental to have this thing go any further. This involves these Cubans, Hunt, and a lot of hanky-panky that we have nothing to do with ourselves. Well what the hell, did Mitchell know about this thing to any much of a degree?

Haldeman: I think so. I don 't think he knew the details, but I think he knew.

Nixon: He didn't know how it was going to be handled though, with Dahlberg and the Texans and so forth? Well who was the asshole that did? (Unintelligible) Is it Liddy? Is that the fellow? He must be a little nuts.

Haldeman: He is.

Nixon: I mean he just isn't well screwed on is he? Isn't that the problem?

Haldeman: No, but he was under pressure, apparently, to get more information, and as he got more pressure, he pushed the people harder to move harder on...

Nixon: Pressure from Mitchell?

Haldeman: Apparently.

Nixon: Oh, Mitchell, Mitchell was at the point that you made on this, that exactly what I need from you is on the--

Haldeman: Gemstone, yeah.

Nixon: All right, fine, I understand it all. We won't second-guess Mitchell and the rest. Thank God it wasn't Colson.

Haldeman: The FBI interviewed Colson yesterday. They determined that would be a good thing to do.

Nixon: Um hum.

Haldeman: Ah, to have him take a...

Nixon: Um hum.

Haldeman: An interrogation, which he did, and that, the FBI guys working the case had concluded that there were one or two possibilities, one, that this was a White House, they don't think that there is anything at the Election Committee, they think it was either a White House operation and they had some obscure reasons for it, non political,...

Nixon: Uh huh.

Haldeman: or it was a...

Nixon: Cuban thing-

Haldeman: Cubans and the CIA. And after their interrogation of, of...

Nixon: Colson.

Haldeman: Colson, yesterday, they concluded it was not the White House, but are now convinced it is a CIA thing, so the CIA turn off would...

Nixon: Well, not sure of their analysis, I'm not going to get that involved. I'm (unintelligible).

Haldeman: No, sir. We don't want you to.

Nixon: You call them in.

Nixon: Good. Good deal! Play it tough. That's the way they play it and that's the way we are going to play it.

Haldeman: O.K. We'll do it.

Nixon: Yeah, when I saw that news summary item, I of course knew it was a bunch of crap, but I thought ah, well it's good to have them off on this wild hair thing because when they start bugging us, which they have, we'll know our little boys will not know how to handle it. I hope they will though. You never know. Maybe, you think about it. Good!

Nixon: When you get in these people when you...get these people in, say: "Look, the problem is that this will open the whole, the whole Bay of Pigs thing, and the President just feels that" ah, without going into the details... don't, don't lie to them to the extent to say there is no involvement, but just say this is sort of a comedy of errors, bizarre, without getting into it, "the President believes that it is going to open the whole Bay of Pigs thing up again. And, ah because these people are plugging for, for keeps and that they should call the FBI in and say that we wish for the country, don't go any further into this case", period!

Haldeman: OK

Nixon: That's the way to put it, do it straight (Unintelligible)

Haldeman: Get more done for our cause by the opposition than by us at this point.

Nixon: You think so?

Haldeman: I think so, yeah.

Zdroj: <http://watergate.info/>

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Lucie Roubalová

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: Prezenční

Název práce: Aféra Watergate a její ohlas v československém tisku

Rok: 2012

Počet stran textu bez příloh: 68

Celkový počet stran příloh: 16

Počet titulů české literatury a pramenů: 13

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 3

Počet titulů periodik: 3

Počet internetových zdrojů: 17

Vedoucí práce: Mgr. Libor Svoboda Ph. D.